

DEPĂȘIREA DIFICULTĂȚILOR LA LECTURĂ ȘI SCRIERE

Ghid pentru învățători și părinți

Critical Thinking International, Inc.
www.criticalthinkinginternational.org

Adaptare și completare a versiunii în limba română:

Tatiana CARTALEANU,
Viorica GORAȘ-POSTICĂ,
Loretta HANDRABURA

Chișinău 2007

CZU 373. 3. 016
C 27

Punctele de vedere exprimate în prezentul volum sînt cele ale autorilor și nu angajează în nici un fel instituțiile de care aceștia aparțin, tot așa cum nu reflectă poziția instituției care a finanțat cercetarea sau care a asigurat managementul proiectului.

Centrul Educațional PRO DIDACTICA
str. Armenească, 13, Chișinău, MD 2012
tel.: 54 25 56, fax: 54 41 99
e-mail: prodidactica@prodidactica.dnt.md

Acest ghid a fost pregătit pentru a fi utilizat de participanții în proiectul ASIGURAREA SUCCESULUI ȘCOLAR PRIN DEPĂȘIREA DIFICULTĂȚILOR LA LECTURĂ ȘI SCRIERE, la care au participat formatori-experti din Bulgaria, România, Croația, Moldova, Slovacia, Slovenia.

Sîntem recunoscători pentru sprijinul acordat de programele RE:FINE și REF pentru derularea acestui proiect, inclusiv experților internaționali voluntari: Charles TEMPLE, Alan CRAWFORD, Codruța FLORIN-TEMPLE.

Traducerea din limba engleză a fost realizată în cadrul *Centrului de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală* din Cluj-Napoca, România

Critical Thinking International, Inc.
Geneva, New York USA
<http://www.criticalthinkinginternational.org> 2007

Colecția Biblioteca PRO DIDACTICA
Coordonator: Viorica GORAȘ-POSTICĂ

Coperta: Nicolae SUSANU
Redactor: Mariana VATAMANU-CIOCANU
Tehnoredactare: Maria BALAN
Design: Nicolae SUSANU
Procesare computerizată: Marina SCLIFOS
Tipar: Combinatul Poligrafic

Tatiana CARTALEANU, Viorica GORAȘ-POSTICĂ, Loretta HANDRABURA
DEPĂȘIREA DIFICULTĂȚILOR LA LECTURĂ ȘI SCRIERE
Ghid pentru învățători și părinți
Ediția I, 2007

© Tatiana CARTALEANU, 2007
© Viorica GORAȘ-POSTICĂ, 2007
© Loretta HANDRABURA, 2007

Toate drepturile rezervate.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Cartaleanu, Tatiana
Depășirea dificultăților la lectură și scriere: Ghid pentru învățători și părinți/Tatiana Cartaleanu, Viorica Goraș-Postică, Loretta Handrabura; coord.: Centrul Educațional "Pro Didactica", 2007 (Combinatul Poligr.). – 128 p. – (Col. Bibl. Pro Didactica: Ser. Auxilia)

Bibliogr. p. 127
ISBN 978-9975-901-53-6
1500 ex.

373.3.016

SUMAR

ÎN LOC DE PREFAȚĂ	4
PROIECTUL “ASIGURAREA SUCCESULUI ȘCOLAR PRIN DEPĂȘIREA DIFICULTĂȚILOR LA LECTURĂ ȘI SCRIERE”	6
UTILIZAREA GHIDULUI “DEPĂȘIREA DIFICULTĂȚILOR LA LECTURĂ ȘI SCRIERE”	11
PARTEA I. EVALUAREA LITERAȚIEI EMERGENTE	14
Conceptele despre scris	14
Inventarul alfabetic	18
Conceptul de cuvânt	19
Segmentarea fonemică	21
Recunoașterea cuvintelor	23
Inventarul informal de citire	26
Administrarea inventarului informal de citire	32
Evaluarea recunoașterii cuvintelor izolate	32
Teste de recunoaștere a cuvintelor izolate (nivelurile 1-6)	34
Administrarea pasajelor de citit	48
Texte pentru nivelul preșcolar. Fișe de evaluare	51
Texte pentru clasele I-VI. Fișe de evaluare	58
Interpretarea rezultatelor	87
Evaluarea componentelor cititului	87
PARTEA A II-A: ADECVAREA PREDĂRII-ÎNVĂȚĂRII LA REZULTATELE EVALUĂRII. TEHNOLOGII DIDACTICE	90
Predarea conceptelor despre scris	90
Conștientizarea sunetelor și a corespondenței literă-sunet	97
Dezvoltarea cititului fluent	101
Predarea-învățarea comprehensiunii	105
Abilitatea de comprehensiune	112
Desfășurarea unui program de tutorat	117
Activități de destindere, energizante	119
ÎN LOC DE EPILOG	125
BIBLIOGRAFIE	126

ÎN LOC DE PREFAȚĂ

Elvis, un băiețel de șase ani, care trăiește în Suedia, vrea să învețe a citi. El n-are nevoie de nimic, numai de teancul de reviste vechi și netrebuincioase. Plecînd de acasă, întotdeauna le ia cu dînsul.

A început să cerceteze cu luare-aminte titlurile măscate din reviste. În curînd și-a dat seama cum pot fi recunoscute literele. Știa doar să-și scrie numele. Atunci a tăiat din reviste literele din care el se alcătuiește. Erau de tot zece, căci unele se repetau. Învățîndu-le pe de rost, s-a apucat să examineze anunțurile. După anunțuri poți înțelege multe, dacă, desigur, ești descurcăreț.

Îi prind bine și buletinele de reclamă, aruncate în lădița poștală. Acolo, alături de denumire, e desenată și marfa: astfel, treptat, a scos-o la capăt cu toate. Nu-i vorbă, poți să greșești. Și ai nevoie de timp: e o muncă din cale-afară de migăloasă. Litera trebuie repetată în diferite îmbinări, numai atunci vei fi sigur că o cunoști. Deși, firește, există și alte metode de a învăța cititul.

Plimbîndu-se pe străzi, Elvis lua aminte la literele de pe firme. Intra prin magazine, cerceta mărfurile pe care erau scrise litere. Și cifre. Căci e nevoie să cunoască și cifrele. Iar ele nu seamănă defel cu literele. Deci, are nevoie de o groază de timp pentru a învăța cititul. Ce-i drept, a învăța e foarte interesant.

(Maria Gripe, *Elvis Karlsson*)

Copilul învață a face foarte multe lucruri doar privindu-i pe adulți sau pe alți copii și imitîndu-i: își leagă șireturile, încuie și descuie un lacăt, modelează sau desenează, construiește din cubușoare sau ia o carte în mîină și se face a citi. Însă a citi și a scrie corect va reuși să învețe doar dezvoltîndu-și un mecanism propriu de recunoaștere a literelor și cuvintelor, de transformare a sunetului în literă și invers. Nu e destul să-i arătăm unui copil care cunoaște și recunoaște literele cum citim noi, pentru ca el, imediat, să reușească această performanță. E nevoie de ghidarea pașilor, de exercițiu dirijat și independent, dar acest exercițiu poate avea un randament mai mare și îi poate aduce elevului rezultate sesizabile dacă persoana care încearcă să-l învețe a citi posedă anumite strategii.

Pentru majoritatea elevilor care vin în clasa întâi fără a cunoaște literele, e suficient timpul alocat orelor de lectură în clasă, un nelipsit exercițiu de consolidare acasă... și ei încep a citi singuri! Dar ce se întîmplă cu elevul care, atunci cînd colegii lui cuceresc, treaptă cu treaptă, alfabetul, abia dacă deosebește cîteva litere? Cum îl poate ajuta cineva pe micuțul care prezintă dificultăți în a învăța să citească? Cum determinăm care sînt problemele de lectură ale unui elev concret într-o clasă anumită, probleme care îl împiedică să învețe la toate celelalte materii? Și ce facem după ce am stabilit aceste probleme?

Acest ghid vine în sprijinul tuturor celor care sînt chemați sau se oferă singuri să ajute un copil aflat în dificultate instructivă din cauza nivelului jos de competențe lectorale. El pune la dispoziția adulților un instrumentar aplicabil pentru identificarea nivelului la care se află un elev, raportat la competențele lectorale adecvate vârstei sale, precum și pentru stabilirea lacunelor care urmează a fi lichidate prin exersări. Peste un timp, același instrument permite să determine progresul elevului sau să se detecteze prezența altor probleme.

Important e să ne pese. Să dorim a ajuta. Și să știm cum o facem mai bine.

În contextul noilor provocări și realități sociale, în care se apreciază unicitatea individului, diversitatea și nu se mai acceptă/tolerează abordarea unilaterală, colectivistă a subiecților învățării, a fost revizuit și demersul conceptual al didacticii postmoderne, care acordă o importanță tot mai mare principiului individualizării și diferențierii actului educațional. Astfel, datorită cadrului didactic este de a-l trata pe fiecare copil ca pe o individualitate. Pentru aceasta este imperios necesar să ne apropiem de el în mod individual și să interrelaționăm cu fiecare diferențiat, de o manieră specifică și adecvată.

Cunoscând capacitățile și abilitățile de lectură și scriere ale copilului chiar de la începutul școlarizării sale, golurile și limitele, temperamentul și caracterul, mediul familial și preocupările, pasiunile, vom avea șansa reală să-l susținem și să-l ghidăm atunci când se confruntă cu anumite dificultăți la învățare. Prezenta lucrare, așadar, este un instrument util pentru învățătorii hotărâți să lucreze într-o nouă cheie psihopedagogică cu elevii lor. Și cadrul conceptual, și cele metodologic, aplicativ – toate converg spre câteva finalități:

- formarea cititorului avizat, cu deprinderi elementare de reproducere a mesajului, de înțelegere a vocabularului și a ideilor transmise, precum și dezvoltarea deprinderilor deductive-conclusive;
- cultivarea prin lectură și scriere a gândirii critice, reflexive, nu a învățării pur informale, reproductive;
- oferirea unor șanse egale tuturor copiilor în procesul de învățare a citit-scrisului, prin acordarea ajutorului specific și potrivit la momentul oportun;
- varierea metodelor de învățare a literației și crearea unui climat psihologic cât mai confortabil, astfel încât actul de lectură să se facă din plăcere, să nu fie o corvoadă pentru copil;
- cucerirea libertății spirituale prin competența lectorală și prin motivația intrinsecă de a citi pentru a-ți spori continuu propriul potențial intelectual și moral etc.

Actualul ghid a fost testat și experimentat în cadrul proiectului internațional “Asigurarea succesului școlar prin depășirea dificultăților la lectură și scriere” pe parcursul a doi ani de zile, fiind preluat din pedagogia occidentală și răspândit în foarte multe țări. Ne bucură ocazia de a oferi produsul final comun, spre cunoaștere și aplicare, învățătorilor și părinților din Republica Moldova.

PROIECTUL “ASIGURAREA SUCCESULUI ȘCOLAR PRIN DEPĂȘIREA DIFICULTĂȚILOR LA LECTURĂ ȘI SCRIERE”

Prezentare generală

Programul de evaluare și de formare a competențelor de lectură și scriere la elevii din clasele I-IV a fost inițiat de *Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală* din Cluj-Napoca, România, și s-a desfășurat în cadrul rețelei educaționale *SOROS*, cu participarea a 21 de formatori-experti din 6 țări: România, Slovacia, Bulgaria, Slovenia, Croația și Moldova.

Scopul proiectului: elaborarea și testarea unor instrumente de evaluare a abilităților de literație (citit-scris) și a unei metodici coerente de optimizare a capacităților de lectură și scriere la copiii aflați în dificultate.

Obiectivele proiectului:

- Elaborarea instrumentelor de evaluare a literației emergente în limbile țărilor participante în proiect (română, croată, slovacă, bulgară și slovenă);
- Testarea metodelor de optimizare a abilităților de lectură-scriere-înțelegere la, cel puțin, 12 copii aflați în dificultate;
- Dezvoltarea competențelor profesionale ale învățătorilor la clasele primare prin organizarea atelierelor axate pe aplicarea metodelor interactive de optimizare a abilităților de literație;
- Diseminarea materialelor-suport învățătorilor claselor primare din toate raioanele Republicii Moldova și tuturor celor care lucrează nemijlocit cu copiii ce întâmpină dificultăți la lectură și scriere.

Perioada de implementare: septembrie 2005-august 2007

Agencia de implementare în Republica Moldova:

Centrul Educațional PRO DIDACTICA
Director adjunct: Viorica GORAȘ-POSTICĂ
vpostica@prodidactica.dnt.md

Echipa de implementare:

Coordonatoare de proiect:
Viorica GORAȘ-POSTICĂ
Asistentă: Marina SCLIFOS
Formatoare-experte:
Tatiana CARTALEANU
Viorica GORAȘ-POSTICĂ
Loretta HANDRABURA

Finanțator: Roma Education Fund, RE:FINE, Institutul pentru o Societate Deschisă, Budapesta.

Beneficiari direcți:

- 3 formatoare-experte, profesoare ce activează în învățământul preuniversitar și universitar;
- 12 învățătoare la clasele primare din 7 școli din republică;
- 104 elevi din clasele primare care au fost evaluați și instruiți în baza instrumentelor de apreciere a nivelului de citire și scriere.

Beneficiari indirecți:

- elevi, părinți, învățători și manageri școlari, membri ai comunității;
- organizații de formare continuă a cadrelor didactice, centre comunitare, școli din zone urbane și rurale, direcții raionale de învățământ, reprezentanți ai Ministerului Educației.

Activități și rezultate

Etapa I. Septembrie 2005-februarie 2006. Formarea formatorilor-experti. În cadrul *Centrului de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală* din Cluj-Napoca, România, au fost organizate 3 ateliere de formare și de abilitare a formatorilor în domeniul dat, facilitate de experții internaționali CHARLES TEMPLE, ALAN CRAWFORD, CODRUȚA FLO-RIN-TEMPLE. Experții locali au adaptat programul de evaluare a capacităților de literație (citit-scris) la copiii cu anumite dificultăți și un set de materiale pentru dezvoltarea competențelor de lectură și scriere. Ulterior, în cadrul *Centrului Educațional PRO DI-DACTICA*, în etapele următoare, au avut loc ateliere de lucru (s-au replicat, în mare parte, subiectele de la Cluj-Napoca) pentru cadrele didactice implicate.

Etapa a II-a. Februarie-iunie 2006. Experimentul pedagogic pentru testarea instrumentelor de evaluare a capacităților de citit-scris în 3 școli din Republica Moldova: Liceul Teoretic Molești, Ialoveni; Gimnaziul Durlești; Liceul Teoretic “M. Eminescu”, Chișinău.

Desfășurarea experimentului

- După testarea fiecărui copil, s-a elaborat o fișă de caracterizare individuală, în funcție de instrumentul testat. Acestea au fost discutate cu învățătorii responsabili și, în baza lor, au fost aplicate tehnicile de optimizare a nivelului de lectură și scriere;
- **Tehnicile de lucru**, ca și instrumentul de testare, au trezit interesul elevilor și al învățătorilor. Deși școala primară nu duce lipsă de *metode*, acestea au fost binevenite, utile, rezultative, motivante. În cazul când învățătoarele au urmat recomandările noastre, lucrând sistematic cu copiii, au remarcat avantajele **lecturii flash**, ale **analizei fonemice**, ale **jocurilor** în care copilul scrie și citește concomitent;
- Pentru creșterea gradului de înțelegere a textului, toți au relevat importanța **discuțiilor prelectorale**.

Rezultatele testării inițiale a instrumentelor

- **Listele de cuvinte, lectura flash și necronometrată.** Diferențele de complexitate între formele A și B la listele de cuvinte sînt mici, dar există, și, respectiv, rezultatele, de asemenea diferă, în mediu 1-3 erori, totuși potrivirea acestora cu textele s-a asigurat;
- **Textele, anticipate și urmate de întrebări.** Nivelul crescînd de dificultate al textelor este bine observat. Ele, într-adevăr, sînt complexe;

- Elevii testați inițial, cu care s-a lucrat **exact și orientat** pentru lichidarea lacunelor personale sau ale celor comune grupului, au arătat rezultate mai bune la testarea finală;
- Toți elevii, de la clasa a II-a la a IV-a, întâmpină dificultăți și comit greșeli practic în aceleași locuri;
- Scorul mediu (nivelul instructiv) al cititorilor testați nu coincide întotdeauna cu nivelul clasei în care învață acești copii (la școala din Molești 2 elevi de clasa a IV-a au înregistrat nivelul instrucțional de clasa a III-a, unul din clasa a III-a – nivelul de clasa a II-a, un elev de clasa I – nivelul de frustrare de clasa I.

Etapa a III-a. Program de formare pentru 12 învățătoare din republică și pilotarea instrumentelor în 7 școli:

1. Liceul Teoretic Molești, Ialoveni: **Ala Bălănuță, Elizaveta Erezanu, Ecaterina Mocanu**
2. Școala nr.4, Soroca: **Inga Saftenco, Angela Pșenicinți**
3. Liceul Teoretic „M. Eminescu”, Chișinău: **Natalia Guțu, Oxana Rotaru**
4. Liceul Teoretic „Hyperion”, Durlești: **Lidia Lupu, Antonina Timotin**
5. Gimnaziul Seliște, Orhei: **Emilia Cojocar**
6. Școala nr.1, Călărași: **Svetlana Chitoroagă**
7. Școala Primară, Călărași: **Veronica Sili.**

17-18 august 2006 – Atelier I

Formatoarele au prezentat instrumente de evaluare a literației emergente și metode de optimizare a capacităților de lectură și scriere, iar fiecare participantă a avut posibilitatea de a aplica instrumentele de evaluare prezentate:

- **Banca de cuvinte.** Au fost selectate exemple de cuvinte care se scriu și se pronunță la fel, au aceleași ortograme, grupuri de litere care se pronunță și se scriu greu etc. S-a lucrat asupra structurii cuvântului: câte sunete, câte litere, cum le pronunțăm, câte silabe.
- **Etichete.** Pentru înțelegerea relației dintre obiect și numele acestuia, am notat pe fișe cuvinte cu denumirea obiectelor din clasă, ocazie cu care am constatat un vocabular destul de sărac al copiilor. Elevii citeau și lipeau cuvântul la locul lui cu interes și plăcere, deoarece a fost o noutate tehnică pentru ei, dar cu eficiență didactică.
- **Harta conceptuală.** Apropiată de alte tehnici de ordonare a vocabulelor și de activizare a cuvintelor din lexicul pasiv, ea se axează

pe noțiune, elevii urmînd să vadă singuri aspectele acelei noțiuni și să-și imagineze o structură. Bunăoară, conceptul de IARNĂ se poate diviza în subconcepțe ca: *precipitații, jocuri, floră, faună*, dar se poate structura și pe *ce-mi place/ce nu-mi place/ce mă lasă indiferent*. În baza lor elevii scriu mai ușor texte de liberă inspirație.

- **Activitățile de lectură cu Cartea Mare – Big Book.** Apare ca o noutate deosebită pentru elevi, aceștia citind-o și răsfoind-o cu interes, precizînd încă o dată noțiunile de *copertă, titlu, autor*. Elevii au citit pe rînd fiecare pagină, au repetat, au arătat fiecare cuvînt citit, au numit și semnele de punctuație.
- **Inviazarea rimelor: lectură prin analogie.** Este salutar ca elevii să alcătuiască liste proprii de cuvinte care rimează și să nu comită erori la lectura lor.
- **Vizualizarea.** Capacitatea de a-și imagina lucruri despre care nu sînt date, ceea ce implică inteligența spațială, logică, naturală sau motorie. Trecem informația verbală în alte experiențe senzoriale, îi ajutăm pe elevi să-și imagineze ceva, pentru că, imaginîndu-și, pot înțelege și memoriza mai bine, pot rechema din amintire o imagine. Întrebările pe care le adresăm țin de *Cum vezi? Cum îți închipui? Ce face?*. Este eficient și pentru a-și imagina ceea ce nu au văzut niciodată, doar după descrieri: un animal, un oraș, un mecanism.
- **Segmentarea fonemică fulger.** Pe masă au fost așezate carduri cu cîte un cuvînt, cu fața în jos. Fiecare elev primește sarcina să aleagă cuvintele care conțin o anumită literă (ne oprim la cele care trezesc dificultăți, de origine străină; mai apoi s-a exersat și pe diftongi).
- **Cuvinte de pe card.** Deoarece pentru mai mulți copii o greșeală recurentă a constituit-o confuzia cuvintelor înrudite, am elaborat seturi de carduri cu diferite cuvinte care trebuie citite și aranjate în procesul lecturii. Exersarea s-a făcut de fiecare dată, ca o gimnastică, pentru ca în final să observăm că acest tip de antrenament a ridicat vizibil rezultatele la lectura *flash*.
- **Enunțuri în lanț.** Au fost pregătite carduri cu diverse enunțuri în care cuvintele se repetau, însă apăreau în diferite forme. Elevul lua un card, citea enunțul și îl punea pe masă. Pe cardul următor cuvîntul se repeta (verb, substantiv), dar în altă formă. Astfel, s-a reușit a-i face mai atenți nu doar la tema sau radicalul cuvîntului, ci și la forma lui paradigmatică.

30 octombrie 2006 – Atelier II

- Fiecare învățătoare a prezentat tema de casă – numărul copiilor testați, numărul instrumentelor aplicate și o scurtă caracteristică a fiecărui elev cu dificultăți la lectură și scriere.
- Au fost expuse modele originale de Cartea Mare (care a fost în topul preferințelor) și Cartea Mică, ambele elaborate de elevi împreună cu profesorul lor.
- A doua jumătate a atelierului a fost dedicată metodelor de înțelegere a textului.
- Ca temă de casă învățătoarele au avut să continue activitatea cu elevii selectați (cîte 15-20 minute cu fiecare) și să noteze progresele pe care le-au făcut aceștia.

20 ianuarie 2007 – Atelier III

- Profesoarele-participante au prezentat rezultatele activității ultimei luni, în special, progresele elevilor la lectură și scriere și au accentuat cele mai frecvente probleme de literație cu care se confruntă ei.

- Toate învățătoarele au primit câte o copie a *Ghidului participantului*, elaborat în cadrul proiectului, fapt ce le va permite să prezinte metodele de optimizare a abilităților de literație colegilor în cadrul întrunirilor metodice din fiecare școală.
- Profesoarele au primit un ghid metodologic util – *O oră de lectură*, elaborat de Tatiana Cartaleanu și Olga Cosovan, în care sînt abordate metode interactive de optimizare a abilităților de înțelegere în baza unor texte interesante.

9 martie 2007 – Atelier IV

Atelierul a fost anticipat de vizite pe teren în fiecare școală implicată în proiect, în cadrul cărora s-au efectuat evaluările intermediare ale copiilor și s-a discutat cu învățătorii despre următorii pași în activitatea cu aceștia. S-au prezentat caracteristicile fiecărui elev și esența activității realizate în grup sau individual. Formatoarele au propus cadrelor didactice noi tehnici interactive de predare-învățare-evaluare a citit-scrisului și au oferit consultații vizavi de cazuri concrete de abordare individuală a copiilor.

4 iunie 2007 – Atelier V

Prima jumătate a zilei a fost consacrată evaluărilor finale ale celor 12 copii supervizați și ajutați de învățătoarele-experimentatoare să depășească dificultățile la lectură și scriere. Aproape toți copiii au înregistrat progrese la tehnica lecturii și scrierii, inclusiv la înțelegere.

Cadrelor didactice implicate în proiect au dat dovadă de conștiinciozitate prin faptul că au aplicat pe întreaga clasă tehnici din *Ghidul participantului*, au înțeles cât de mult înseamnă pentru acești copii să li se acorde atenție. Drept rezultat, elevii antrenați în proiect au început să scrie mai bine și și-au schimbat atitudinea față de școală. În acest context, viteza de lectură nu e un indiciu de competență lectorală, ci doar o cifră.

Fiecărei profesoare i s-a oferit un certificat în domeniul didacticii aplicate, vizînd, în special, următoarele subiecte: evaluarea citit-scrisului; administrarea inventarului informal de citire; adecvarea predării la rezultatele evaluării; conștientizarea fonemelor și a corespondenței literă-sunet; dezvoltarea fluenței lecturii; predarea-învățarea-evaluarea înțelegerii etc.

Etapa a IV-a. Editarea ghidului pentru învățători și părinți “Depășirea dificultăților la lectură și scriere”. Conferința de bilanț și lansarea ghidului (29 august 2007)

UTILIZAREA GHIDULUI “DEPĂȘIREA DIFICULTĂȚILOR LA LECTURĂ ȘI SCRIERE”

Acest ghid a fost elaborat pentru învățători, cu scopul de a-i ajuta să evalueze abilitățile de citit-scris ale elevilor și, totodată, să utilizeze tehnici de predare care contribuie la creșterea competențelor de lectură ale tuturor copiilor, inclusiv ale celor expuși riscului de a suferi un eșec școlar încă în clasele primare.

De ce este importantă literația¹?

1. Oamenii care sînt cititori buni au un vocabular mai bogat, cunosc mai bine lumea și știu să scrie mai bine și mai corect; aceștia înțeleg mai ușor noile situații și idei, argumentează mai bine și sînt mai conștienți de propria lor persoană; pe scurt, sînt *mai deștepți*.
2. Oamenii care sînt buni cititori au venituri mai mari, participă mai bine la viața politică, sînt mai sănătoși și au parte de mai puțină violență în viață. Ei vor avea o viață mai interesantă și locuri de muncă care oferă mai multe satisfacții.
3. Pentru o persoană activă de succes și un cetățean implicat, avem nevoie de niveluri mai avansate ale abilităților de citire și scriere. Termenul *literație funcțională* se referă la deprinderile necesare pentru a face față provocărilor vieții. În majoritatea țărilor, nivelul de literație funcțională este în creștere.
4. Nivelul de literație este considerat actualmente un indicator al competitivității internaționale a unei țări. Datorită relațiilor mai strînse dintre diferite părți ale lumii, bunăstarea noastră colectivă depinde de nivelurile de conștiință ale popoarelor de pretutindeni.
5. În unele țări cu niveluri ridicate ale literației, există grupuri de elevi care nu reușesc să învețe a citi suficient de bine și, ca urmare, au posibilități limitate. Elevii care sînt expuși riscului de a nu învăța să citească suficient de bine deseori aparțin minorităților lingvistice din țările respective. Ei provin, de obicei, din familii care au un nivel scăzut de educație formală sau nu sprijină eforturile de învățare (poate din cauza faptului că adulții din aceste familii sînt analfabeți).

Evaluarea literației

Instrumentele de evaluare explicate în această secțiune au fost elaborate pentru a fi aplicate individual. Practica utilizării acestor instrumente servește două scopuri – îi va comunica învățătorului:

- 1) ce anume știe un copil și ce nu știe pentru a putea învăța să citească mai bine;
- 2) ce știu și ce nu știu copiii care aparțin aceluiași grup de vîrstă, din aceleași segmente de cititori: avansați, medii și slabi.

În această secțiune se prezintă, de fapt, trei instrumente de evaluare. Primele două apreciază abilitățile de **literație emergentă** ale copiilor. Acestea sînt utile la grădiniță și în clasa I și, ocazional, pot fi folosite și cu elevii mai mari, care au retardări serioase în dezvoltarea abilităților de citire. Cel de-al treilea instrument este un inventar informal de citire, aplicabil cu elevii din clasele I-VI.

¹ Termenul *literație* a fost introdus în România de Asociația „Lectură și Scriere pentru Dezvoltarea Gîndirii Critice”, în numărul 3 al revistei *Școala reflexivă* (octombrie 2004), în editorialul semnat de Simona-Elena Bernat.

Observarea procesului de lectură

Observarea procesului de lectură (OPL) este un inventar informal de evaluare, administrat individual, pentru a construi în detalii profilul abilităților de lectură și segmentare fonemică ale copiilor, de la grădiniță la clasa a VI-a. Instrumentul va evalua nivelul de lectură al elevilor și va stabili atât punctele lor forte, cât și aspectele vulnerabile ale nivelului de cărturărie. El se va putea utiliza și pentru a prezenta grafic progresele elevilor în asimilarea lecturii și segmentării fonemice.

OPL se bazează pe un inventar de lectură informală, cu liste de cuvinte și texte scrise pentru nivelurile respective, de la grădiniță la liceu. Sînt incluse și variante de pretest și posttest ale listelor de cuvinte și ale textelor. De asemenea, OPL include evaluări pentru principalele aspecte ale alfabetizării inițiale, printre care se numără conceptul de carte, cunoașterea alfabetului, conceptul de cuvînt, segmentarea fonemică și recunoașterea cuvintelor.

Gradul de alfabetizare și aprecierea lui

A învăța un elev să citească este, probabil, cel mai prețios cadou pe care îl poate face un învățător. Abilitatea de a citi contribuie enorm la dezvoltarea unei persoane. În primul rînd, lecturile poartă copiii pe meleaguri noi, le hrănesc imaginația și îi ajută să asimileze disciplinele școlare. Într-un sens mai larg, lecturile influențează deschiderea minții către idei noi, cunoașterea lumii, gîndirea logică; ele conferă un sentiment de stăpînire a propriei vieți, formează conștiința de sine și micșorează probabilitatea implicărilor criminale; ele măresc șansele de a avea un venit mai bun și de a găsi o slujbă potrivită (datele Asociației Naționale a Juriștilor). Este greu de imaginat o altă abilitate care se poate învăța și care ar dărui atîtea beneficii.

Însă nu este o abilitate simplă. Învățarea lecturii îi cere copilului să-și coordoneze concomitent cîteva tipuri de cunoaștere și de abilități. Deloc surprinzător faptul că unii elevi nu demonstrează rezultate bune în toate aspectele. De fapt, în SUA cca 40% din elevii de clasa a IV-a și 50% din cei de clasa a IX-a nu demonstrează ceea ce Guvernul SUA consideră o abilitate adecvată.

Majoritatea elevilor din clasele primare care rămîn mult în urma colegilor în privința lecturii nu îi mai ajung; însă pedagogii știu că aproape fiecare elev trebuie ajutat să învețe a citi. Aproape fiecare elev? Cum rămîne cu elevii cu dislexie și alte deficiențe de învățare? Un studiu demn de încredere a arătat că, dintre toți elevii claselor primare, nu mai mult de 3% suferă de probleme organice sau cerebrale ce le vor influența învățarea lecturii. Desigur, alți elevi pot fi influențați negativ de diverși factori care le vor pune piedici în a învăța a citi. Dar, virtual, toți sînt apti pentru instruire, dacă întîlnesc un profesor informat, tenace și asigurat cu numeroase resurse. Cheia instruirii cu succes a elevilor cu dificultăți de lectură constă în a înțelege care aspecte ale abilităților de lectură sînt prezente și care nu, ca să contribuim la întărirea sau construirea lor. O bună instruire începe cu o bună evaluare.

OPL este utilizat pentru 2 scopuri magistrale:

- a selecta materiale adecvate pentru diferiți elevi și pentru diferite sarcini de învățare;
- a identifica aria specifică a abilităților de lectură ce necesită consolidare.

OPL se poate aplica și pentru al treilea scop:

- a asigura o cercetare detaliată a proceselor de lectură, astfel încît utilizatorul testului să poată afla mai multe despre lectură, despre dificultățile de lectură și felul cum elevii învață să citească.

Inventarul informal de evaluare a literației

Evaluarea literației informale constă din două părți principale: *evaluarea literației emergente* și *inventarul informal de citire*. Aceste instrumente sînt menite să arate comportamentele elevilor în cursul unor

sarcini de citire reale, care prezintă diferite niveluri de provocare. Ele sînt numite “informale”, deoarece nu au fost standardizate în condiții științifice pe grupuri de mii de elevi/copii.

Rezultatele obținute cu aceste instrumente vor fi folosite pentru a examina punctele tari și punctele slabe ale copiilor ca cititori, *în mod individual*, și nu pentru a compara performanța unui anumit copil cu cea a unui alt copil la niveluri de vîrstă și de clasă egale. Ele pot fi considerate mai degrabă instrumente *diagnostice* decît *teste sumative*.

Evaluarea literației emergente

Literația emergentă este un termen preluat de la cercetătorii din domeniul psiholingvisticii, care au studiat procesele prin care trec copiii ce învață să citească și să scrie. Conceptul literației emergente diferă de teoriile behavioriste asupra cititului, care consideră că cititul poate fi descompus în deprinderi separate și predat copiilor astfel.

Conform teoriei literației emergente, cititul nu se învață bucățică cu bucățică, ci printr-o abordare holistică pe care copiii o observă la cititorii din jurul lor, încercînd în așa mod să învețe cum să procedeze la fel. Ea diferă de conceptele de *maturație* sau de „reading-readiness” [*pregătit pentru citit*], deoarece nu consideră că profesorii trebuie să aștepte „momentul magic” al pregătirii copilului pentru a-l învăța să citească.

Literația emergentă este o abordare care se bazează pe dezvoltare [*developmental approach*], întrucît presupune că învățarea este influențată de o combinație a maturizării și a experiențelor. Pe măsură ce copiii învață să citească și să scrie, ei progresează parcurgînd căi predictibile de dezvoltare și sînt încurajați de îndrumarea și predarea de care beneficiază. Scopul evaluării literației emergente, precum și al evaluării abilităților de citire în general, este să identificăm unde se situează copilul pe parcursul dezvoltării proprii și să stabilim golurile în învățare, pentru a le putea lichida.

Instrumentele de evaluare a literației emergente examinează următoarele aspecte ale acesteia:

- conceptele despre scris;
- cunoașterea alfabetului;
- conceptul de cuvînt;
- segmentarea fonemică;
- recunoașterea cuvintelor.

Inventarul informal de citire

Inventarul informal de citire a fost dezvoltat cu peste cincizeci de ani în urmă și este, probabil, cel mai larg utilizat instrument de evaluare a deprinderilor de literație.

Instrumentul testează următoarele aspecte ale cititului:

- recunoașterea cuvintelor;
- comprehensiunea;
- capacitatea de ascultare;
- rata de citire.

PARTEA I. EVALUAREA LITERAȚIEI EMERGENTE

Cînd un copil nu știe să citească multe cuvinte sau nu înțelege textul scris, ies în relief diferite aspecte ale deprinderilor sale de **literație emergentă**, care pot fi examinate. Evaluările incluse în această secțiune măsoară cele mai importante aspecte ale deprinderilor de literație emergentă ale unui copil:

- **conceptele despre scris, cunoașterea alfabetului, conceptul de cuvînt, segmentarea fonemică, recunoașterea cuvîntului.**

Conceptele despre scris

Tinerii cititori au nevoie de concepte care să îi orienteze în contactul lor cu textele scrise, pentru a-și putea concentra atenția în timpul cititului. **Evaluarea conceptelor despre scris** (după Marie Clay, 1975) ne arată dacă un tînr cititor cunoaște unitățile, prezentarea (aranjarea în pagină) și terminologia specifică textului scris. Această măsurare poate fi efectuată și la copiii care încă nu citesc.

Pregătirea materialelor pentru evaluarea literației emergente

Aveți nevoie de o carte simplă pe care s-o citiți cu elevul, pe măsură ce îi cereți să realizeze o serie de sarcini. Cărticica recomandată de noi poate fi folosită pentru scopuri demonstrative. Puteți folosi însă orice carte pentru copii, care prezintă următoarele caracteristici:

- text scris pe o pagină și ilustrație pe pagina opusă;
- o pagină cu text de două rînduri sau mai multe;
- o pagină cu un singur rînd de text;
- o pagină care conține afît majuscula, cît și minuscula a două litere diferite și mai multe semne de punctuație: punctul, semnul întrebării, semnul exclamării, ghilimelele.

Pregătiți o copie a *Fișei de evaluare* la testul conceptelor de scris pentru fiecare elev pe care îl veți testa.

Cunoștințe despre aranjarea în pagină: Arătați elevului cartea, ținînd cotorul spre el. Spuneți-i: “Vom citi această carte. Arată-mi coperta cărții.” Acordați un punct, dacă elevul va ține cartea cu fața în sus. Citiți apoi titlul cărții.

Cunoștințe despre faptul că se citește textul, și nu ilustrațiile. Arătați elevului o foaie cu text pe o parte și ilustrație pe cealaltă. Spuneți-i: “Arată-mi unde citim. Arată cu degetul locul unde începem să citim.” Acordați un punct, dacă elevul indică textul, și nu ilustrația. Citiți apoi textul de pe pagina respectivă.

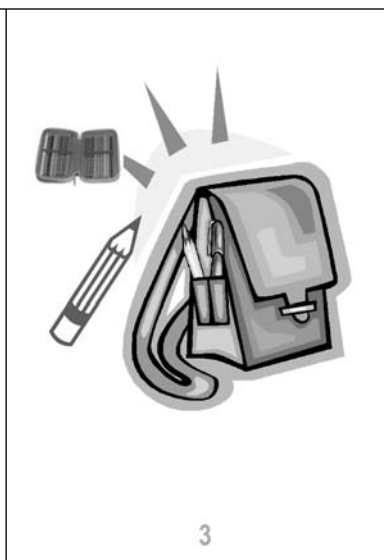
Orientarea – direcția textului pe pagină. Arătați elevului o pagină cu cel puțin două (preferabil trei) rînduri de text. Spuneți-i: “Vom citi această pagină. Arată-mi de unde începem să citim. Arată-mi cum vom continua să citim. Arată-mi acum unde continuăm.” Acordați un punct dacă elevul indică cuvîntul din colțul de sînga sus, apoi își duce degetul spre dreapta, apoi se întoarce la sînga cu un rînd mai jos, apoi trece degetul spre dreapta și din nou se întoarce în sînga la începutul rîndului următor. Ulterior, citiți textul de pe pagina respectivă.

Înțelegerea termenului „cuvînt”. Căutați o pagină care are un rînd de text. La început, luați cîte un cartonaș în fiecare mîină și spuneți: “Iată, pot ține cartonașele așa încît să vezi doar un cuvînt sau două. Încearcă și tu.” Dați-i elevului cartonașele. “Arată-mi un cuvînt. Acum arată-mi două cuvinte.” Acordați un punct, dacă elevul indică în spațiul dintre cartonașe un cuvînt și două cuvinte. Citiți-i apoi textul de pe pagina respectivă.

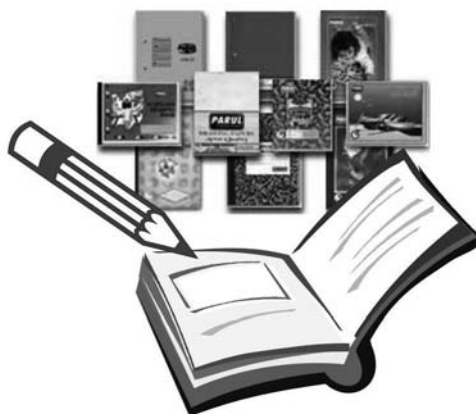
Înțelegerea termenului „literă”. Luați cîte un cartonaș în fiecare mîină și spuneți: “Iată, pot ține cartonașele astfel încît să vezi doar o literă sau alta. Încearcă și tu.” Dați cartonașele elevului. “Arată-mi o literă. Acum arată-mi două litere.” Acordați un punct, dacă elevul indică o literă și apoi două. Citiți ulterior textul de pe pagina respectivă.

Cunoștințe despre punctuație. Găsiți pe pagină un punct. Întrebați: “Ce este acesta? Ce trebuie să facem cînd ajungem la el?”. Identificați apoi ghilimele, un semn de întrebare și un semn de exclamare. Indicați-le pe rînd și întrebați: “Ce este acesta? Ce ne comunică?”. Acordați un punct, dacă elevul identifică corect **fiecare semn**. Citiți apoi textul de pe pagina respectivă.

În cazul în care aplicați testul într-o situație reală de testare, trebuie să vă notați și observațiile proprii, nu doar scorul pe care îl obține elevul. Aceste observații pot fi utile pentru a ajusta predarea cititului la nevoile specifice ale elevului testat.

**L-a adus Ionuț în ghiozdan.
Aici a descoperit o lume nouă.**

**“Vai, cîte caiete mă
așteaptă!”**

4

5

**“Cine mă va
conduce mai bine?”**

6

7

Evaluarea conceptului de scris

Fișă de scorare

Elevul: _____ Clasa: _____

Învățătorul: _____ Școala: _____

Data: _____

A. Conceptele despre scris

1. *Cunoștințe despre aranjarea în pagină* _____ /1 punct

Observații:

2. *Cunoștințe despre faptul că se citește textul, nu ilustrațiile* _____ /1 punct

Observații:

3. *Orientarea/direcționarea textului pe pagină* _____ /1 punct

Observații:

4. *Înțelegerea termenului "cuvînt"* _____ /1 punct

Observații:

5. *Înțelegerea termenului „literă”* _____ /1 punct

Observații:

6. *Cunoștințe despre punctuație* _____ /1 punct

Observații:

Total pentru concepte despre scris: _____ / 6.

Scor procentual: _____

Inventarul alfabetic

Inventarul alfabetic (după Morris, 1998) testează felul în care elevii **recunosc** literele alfabetului, atât cele mari, cât și cele mici. De asemenea, testează **producerea** literelor, indiferent dacă sînt mari sau mici.

- 1. Cereți elevului să identifice literele alfabetului.** Plasați un exemplar în fața elevului și folosiți versiunea examinatorului pentru a înregistra răspunsurile. Indicați fiecare literă și cereți elevului s-o numească. Înregistrați răspunsurile pe foaia examinatorului. Încercuiți literele pe care elevul nu le poate identifica și scrieți ce spune atunci cînd nu reușește să identifice corect o literă. Testați atât identificarea literelor mici, cât și a celor mari.
- 2. Cereți elevului să scrie literele pe măsură ce le numiți.** Enumerați literele alfabetului și cereți elevului să le scrie în ordinea în care le spuneți, lîngă literele de pe foaia de răspuns. (În acest stadiu, asigurați-vă că elevul nu are un exemplar al inventarului alfabetic în fața sa.) Acceptați literele scrise corect, fie că sînt majuscule sau minuscule.

Î R M P G F A Z S T N B I W Ș Î

Q O Ă K X C U L V J D Y E H Ț

î r m p g f a z s t n b i w ș î

q o ă k x c u l v j d y e h ț

Inventarul alfabetic Fișa elevului

Î R M P G F A Z S T N B I W Ș Î

Q O Ă K X C U L V J D Y E H Ț

î r m p g f a z s t n b i w ș î

q o ă k x c u l v j d y e h ț

Notă: Aici și în continuare mascotele indică fișa/textul pentru copil.

Conceptul de cuvânt

Conceptul de cuvânt (Morris, 1998) este un mijloc prin care elevii identifică corespondența dintre vorbire și scris. Respectivul concept vizează cunoașterea faptului că limba include unități de cuvinte și că acele unități sînt reprezentate în scris prin grupuri de litere despărțite de spații. Cunoscînd conceptul de cuvînt, elevul poate urmări cuvintele pe măsură ce se rostesc.

Începeți prin a cere elevului să memoreze o poezioară, spre exemplu *Trezorel civilizată*, pe care ați inclus-o în instrumentul de evaluare. Elevul va trebui să învețe poezia la auz, fără să vadă versiunea scrisă. Cînd elevul poate reproduce cuvintele din memorie, arătați-i poezia pe foaie și explicați-i că aceste cuvinte scrise reprezintă poezia pe care tocmai a recitat-o.

Citiți acum poezia într-un ritm normal, rar, indicînd cu degetul fiecare cuvînt, pe măsură ce îl citiți. Explicați-i elevului că doriți să citească poezia așa cum ați procedat și dumneavoastră, rînd cu rînd.

Cereți elevului să reproducă sau să citească primul rînd, arătînd fiecare cuvînt pe măsură ce îl rostește. Treceți scorul pe *Fișa de evaluare*. Treceți scorul „1” sub *Recunoașterea cuvîntelor* „*pronunțare-indicare*”, dacă elevul arată fiecare cuvînt în rînd corect, și scorul „0”, dacă greșește vreun cuvînt în rîndul respectiv. După aceea, cereți-i să indice primul cuvînt subliniat din rîndul întîi. Treceți scorul “1” sub *Recunoașterea cuvîntelor scrise*, dacă elevul indică corect cuvîntul, respectiv scorul “0”, dacă nu reușește. Cereți-i apoi să indice al doilea cuvînt subliniat din primul rînd. Treceți scorul “1”, dacă arată corect cuvîntul, și “0”, dacă nu reușește.

Treceți la rîndul al doilea și repetați procesul: testați la început indicarea prin voce și apoi identificarea cuvîntului. Acordați “1” punct, dacă elevul indică fiecare cuvînt pe măsură ce îl pronunță, și respectiv “0”, dacă face greșeli. Cereți-i apoi să indice primul cuvînt subliniat, iar apoi al doilea ș.a.m.d. Acordați cîte un punct pentru fiecare cuvînt indicat corect și “0” pentru fiecare greșeală. Repetați aceleași instrucțiuni pentru rîndurile trei și patru, cinci și șase.

Evaluarea conceptului de cuvânt

Fișă de evaluare

Elevul: _____

Clasa: _____

Învățătorul: _____

Școala: _____

Data: _____

Recunoașterea cuvintelor „pronunțate-indicate”

Recunoașterea cuvintelor scrise

TREZOREL CIVILIZAT

Trezorel păzea ograda

Și o mătura cu coada.

La oraș mutat, Trezor

Și-a luat... aspirator.

De la sat azi vin să-l vadă

Cîinii cu colaci în coadă.

Ion Hadârcă

Recunoașterea cuvintelor la auz/pronunțate-indicate

_____ (din 4)

Recunoașterea cuvintelor la vedere/scrise

_____ (din 8)

Total punctaj la noțiunea de cuvânt

_____ (din 12)

Evaluarea conceptului de cuvânt

Fișa elevului

TREZOREL CIVILIZAT

Trezorel păzea ograda

Și o mătura cu coada.

La oraș mutat, Trezor

Și-a luat... aspirator.

De la sat azi vin să-l vadă

Cîinii cu colaci în coadă.

Ion Hadârcă

Segmentarea fonemică

Cuvintele pronunțate sînt constituite din silabe și sunete. Sunetele sînt cele mai mici unități pronunțate. În cuvîntul „sat” **sunetele** corespund literelor S, A și T. Faptul că ne dăm seama de sunete nu este același lucru cu discriminarea auditivă. Chiar și copiii mici pot face diferența dintre „pat” și „sat”, dar mulți elevi nu știu că fiecare din aceste cuvinte conține trei sunete. Cunoașterea sunetelor pregătește copiii să exploreze legătura dintre litere și sunete în cuvinte. Puteți testa dacă un elev recunoaște sunetele sau dacă are abilitatea de a segmenta cuvintele în sunetele constituente, folosind un test de segmentare a sunetelor.

Începeți prin a prezenta activitatea: „Astăzi vom juca un joc de cuvinte. Eu voi pronunța un cuvînt pe care te rog să îl desfaci în părți. Îmi vei spune fiecare sunet din acel cuvînt în ordinea în care urmează. De exemplu, dacă eu spun: „pat”, tu va trebui să spui /p/, /a/, /t/. Să încercăm cîteva cuvinte împreună.”

Pentru runda de exersare, pronunțați următoarele cuvinte, pe rînd: *soare, du, sac*. Cereți elevului să repete fiecare cuvînt, pronunțînd fiecare sunet așa cum ați procedat și dumneavoastră cînd ați pronunțat /p/, /a/, /t/. Dacă nu segmentează corect un cuvînt, spuneți-i: “Ascultă cum pronunț eu, urmărește mișcările gurii.” Segmentați cuvîntul corect și cereți elevului să repete segmentarea.

Treceți acum la testare. Pronunțați rar fiecare cuvînt și cereți elevului să repete cuvîntul, rostind fiecare sunet separat. Pe *Fișa de evaluare*, încercuiți cuvintele pe care elevul le segmentează corect. Răspunsurile incorecte pot fi înregistrate în spațiul gol după fiecare cuvînt. Dacă elevul nu segmentează corect nici unul din primele zece cuvinte, opriți testarea.

Scorul elevului este dat de numărul cuvintelor corect segmentate. Nu există răspuns parțial corect.

Pentru un răspuns de tipul /p/, /at/ în loc de /p/, /a/, /t/, răspunsul poate fi înregistrat în spațiul liber de după cuvînt, dar segmentarea este considerată incorectă la scor. Răspunsurile corecte sînt doar acelea în care elevul articulează fiecare sunet în cuvîntul dat.

Așteptați-vă la o gamă variată de scoruri la acest test, atunci cînd lucrați cu copii mici. Elevii care obțin scoruri mari sînt considerați a fi conștienți de structura sonoră a cuvintelor. Elevii care reușesc să segmenteze doar cîteva cuvinte sau nici unul nu au nivelul adecvat de recunoaștere a sunetelor. Fără ajutor special, fără intervenție, elevii cu scoruri foarte scăzute vor avea, probabil, dificultăți la citit și scris.

Segmentarea fonemică

Fișă de evaluare

Elevul: _____

Clasa: _____

Învățătorul: _____

Școala: _____

Data: _____

1. om (2) _____
2. este (4) _____
3. oi (2) _____
4. mama (4) _____
5. apa (3) _____
6. sac (3) _____
7. așa (3) _____
8. măr (3) _____
9. cap (3) _____
10. sare (4) _____

11. unu (3) _____
12. ei (2) _____
13. ou (2) _____
14. bun (3) _____
15. luni (3) _____
16. lung (4) _____
17. fug (3) _____
18. nas (3) _____
19. alb (3) _____
20. lat (3) _____

Scorul (numărul de cuvinte segmentate corect) _____ /20 Procentajul _____

Segmentarea fonemică

Fișa elevului

1. Om	8. Măr	15. Luni
2. Este	9. Cap	16. Lung
3. Oi	10. Sare	17. Fug
4. Mama	11. Unu	18. Nas
5. Apa	12. Ei	19. Alb
6. Sac	13. Ou	20. Lat
7. Așa	14. Bun	

Recunoașterea cuvintelor

Cititorii emergenți deseori recunosc câteva cuvinte chiar înainte de a avea parte de predarea formală a deprinderilor de citit și scris. Câteva cuvinte au frecvență ridicată, copiii văzîndu-le de numeroase ori (acestea se numesc și „cuvinte recunoscute instantaneu” [*sight words*]). Alte cuvinte, cum ar fi „sat”, „pat” și „sac”, sînt ușor de decodificat, deoarece au o compoziție simplă. Următoarea evaluare a identificării cuvintelor (după Morris, 1998) testează atât cuvintele cu frecvență ridicată, cât și cuvintele ușor de decodificat.

Înainte de a începe testul, asigurați-vă că aveți o *Fișă de evaluare* și o versiune pentru elev. Arătați-i cuvintele din listă și cereți-i să le identifice. Marcați răspunsurile pe *Fișa de evaluare*. Acordați câte un punct pentru fiecare cuvînt identificat corect.

Recunoașterea cuvintelor

Fișă de evaluare

Elevul: _____

Clasa: _____

Învățătorul: _____

Școala: _____

Data: _____

Cuvinte decodabile

Apă

Mama

Bar

Sare

Casă

Strada

Poșta

Pîine

Piață

Școală

Total _____ /10

Cuvinte de maximă frecvență

Și

Bun

Tu

Eu

Unu

Vine

Este

Spune

Joc

Uite

Total _____ /10

Recunoașterea cuvintelor

Fișa elevului

Cuvinte decodabile

Apă

Mama

Bar

Sare

Casă

Strada

Poșta

Pâine

Piață

Școală

Total _____ /10

Cuvinte de maximă frecvență

Și

Bun

Tu

Eu

Unu

Vine

Este

Spune

Joc

Uite

Total _____ /10

Evaluarea literației emergente

Fișă generală de scorare

Elevul: _____

Clasa: _____

Învățătorul: _____

Școala: _____

Data: _____

A. Conceptele de scris

1. Cunoștințe despre aranjarea în pagină _____ /1 punct

2. Cunoștințe despre faptul că se citește textul și nu ilustrația _____ /1 punct

3. Orientare direcțională a textului pe pagină _____ /1 punct

4. Înțelegerea termenului "cuvînt" _____ /1 punct

5. Înțelegerea termenului "literă" _____ /1 punct

6. Cunoștințe despre punctuație _____ /1 punct

Observații:

Total pentru concepte de scris: _____ / 6

Scor procentual: _____

B. Cunoașterea alfabetului

_____ recunoașterea literelor mari

_____ recunoașterea literelor mici

_____ producere (scriere la auz)

Observații:

Total pentru cunoașterea alfabetului: _____ / 78

Scor procentual: _____

C. Conceptul de cuvînt

Pronunțare-indicare: _____ (din 4)

Identificare cuvînt: _____ (din 8)

Observații:

Total pentru conceptul de cuvînt: _____ / 12

Scor procentual: _____

D. Segmentarea fonemică

Observații:

Total pentru segmentare _____ /22

Scor procentual: _____

E. Identificare cuvinte

Cuvinte recunoscute instantaneu _____ /10

Cuvinte care pot fi decodificate ușor _____ /10

Observații:

Total pentru identificare cuvinte _____ /20

Scor procentual: _____

Total

Scor literație emergentă: _____ /138

Scor procentual: _____

Inventarul informal de citire

Inventarul informal de citire este folosit în două scopuri principale:

- 1) alocarea de materiale și sarcini diferite de învățare în conformitate cu nivelul de citire al elevului;
- 2) identificarea aspectelor ce trebuie luate în calcul la dezvoltarea deprinderilor de lectură.

Atunci când plasăm elevii în diferite situații și activități de învățare, vorbim de trei niveluri de citire: **nivelul independent, nivelul de instruire și nivelul de frustrare.**

Nivelul independent. Dacă elevul trebuie să citească un text singur, fără sprijinul învățătorului sau al unor cititori mai avansați, atunci materialul de citit trebuie să se încadreze în nivelul deprinderii de citire independentă a acestuia. În textul propus pentru evaluare, adecvat vârstei și nivelului său, elevul nu ar trebui să întâlnească mai mult de trei sau patru cuvinte necunoscute din o sută și ar trebui să-l înțeleagă aproape în întregime.

În nivelul de citire independentă putem include cărțile pe care elevii respectivi le aleg pentru a le citi de plăcere. Acestea pot fi manuale utilizate de elevi pentru a-și efectua temele de casă. Indiferent de clasa în care studiază elevul, în cazul când cărțile depășesc nivelul său de lectură independentă, acesta ar trebui să primească o carte mai simplă sau ar trebui să i se ofere sprijin pentru citirea textului.

Nivelul de instruire. În clasă, deseori se lucrează cu materiale mai dificile, astfel încât elevii să învețe beneficiind de sprijinul învățătorului. Materialele utilizate în aceste scopuri trebuie să fie adecvate nivelului de instruire al elevului din punctul de vedere al deprinderii de citire. Materialele vor conține circa un cuvânt necunoscut din zece, precum și un limbaj și concepte mai greu de înțeles, cel puțin nu din prima încercare. În acest caz, intenția este ca exersarea ghidată să ajute elevul să cunoască cuvinte noi și să învețe să înțeleagă limbajul și conceptele mai grele. Nivelul de instruire al unui anumit elev poate fi peste sau sub nivelul clasei în care studiază.

Deoarece se recomandă să se lucreze cu materiale moderat dificile atunci când îi învățăm pe elevi să citească, este foarte important să identificăm nivelul de instruire al elevului.

Nivelul de frustrare. Dacă materialul este foarte dificil – conține mai mult de un cuvânt necunoscut din zece, iar limbajul și conceptele împiedică serios comprehensiunea textului –, se consideră a fi scris la nivelul de frustrare al elevului. Nivelul de frustrare nu este, de fapt, un nivel de lectură, deoarece elevii nu pot exersa cu succes cititul la acest nivel. Mai degrabă, acesta se folosește pentru a defini limita inferioară a nivelului de instruire al unui anumit elev.

După cum sugerează numele, textul încadrat în nivelul de frustrare este atât de dificil încât provocarea reprezentată de parcurgerea lui devine o povară și este supărătoare. Elevii pot progresa mai rapid în dezvoltarea deprinderilor de citit și scris în cazul când li se propun texte la nivelul lor de instruire, chiar dacă aceste texte sînt mai ușoare decît cele de la nivelul de frustrare.

Tabelul de mai jos sintetizează caracteristicile principale ale celor trei niveluri de citire:

Nivelul independent	Nivelul de instruire	Nivelul de frustrare
<ul style="list-style-type: none"> • 3-4 cuvinte necunoscute din 100 • Comprehensiune aproape totală 	<ul style="list-style-type: none"> • 5-10 cuvinte necunoscute din 100 • Limbajul și conceptele sînt înțelese pe deplin doar cu ajutorul învățătorului și cu exercițiu ghidat 	<ul style="list-style-type: none"> • Peste 10 cuvinte necunoscute din 100 • Limbajul și conceptele împiedică serios comprehensiunea

Pentru a înțelege importanța celor trei niveluri, e bine să reflectăm asupra următoarelor întrebări. (Gîndiți-vă la manualul de citire pe care îl folosiți la clasă și răspundeți la întrebările de mai jos, ținînd cont de descrierea celor trei niveluri de lectură):

- Sînt elevi în clasa dvs. care pot citi independent orice text din manual?
- Sînt capabili majoritatea elevilor din clasă să citească cea mai mare parte din textele din manual cu ajutorul dvs.?
- Există în clasă elevi care nu pot citi majoritatea textelor din manual nici chiar cu ajutorul dvs.?
- Care sînt nivelurile de citire ale elevilor dvs.?
- În ce măsură răspunde manualul nevoilor elevilor?

Inventarul informal de citire determină nivelurile de citire în mai multe feluri. Nivelurile de citire ale elevilor pot fi identificate prin testarea lor cu ajutorul:

- listelor de cuvinte;
- citirii orale a unor pasaje;
- răspunsurilor date de elevi la întrebările de comprehensiune.

Liste de cuvinte. Listele de cuvinte la niveluri gradate ca dificultate – de la nivelul preșcolar pînă la clasa a VI-a – sînt cuprinse în *Inventarul informal de citire*. Sînt incluse două seturi de cuvinte, pentru a permite pretestarea și posttestarea în același an școlar. Listele de cuvinte ne ajută să plasăm elevii la testări ulterioare cu *Inventarul informal de citire*, dar servesc și în scopuri diagnostice. Nivelul de citire stabilit prin **recunoașterea cuvintelor izolate** poate fi determinat cu ajutorul administrării unor liste de cuvinte.

Pasaje de text. Pasajele din texte sînt prezente la fiecare nivel de dificultate, de la textele specifice pentru nivelul de grădiniță la cele de clasa a VI-a. Pentru a veni în ajutorul pretestării și posttestării, s-au elaborat două seturi de pasaje. Pasajele permit testarea recunoașterii cuvintelor în context, determinarea ratei de citire și fluență, a comprehensiunii textului ascultat.

Recunoașterea cuvintelor în context măsoară acuratețea citirii unor liste de cuvinte prezentate într-un context care are sens. Citirea cuvintelor în context este, în mod normal, mai ușoară decît citirea lor izolată. Atunci cînd comparăm recunoașterea cuvintelor în context cu recunoașterea cuvintelor izolate, rezultatul comparației ne oferă identificarea gradului în care elevul poate beneficia de sprijinul contextului pentru a recunoaște cuvintele.

Întrebări de comprehensiune. După citirea pasajului, elevii sînt rugați să răspundă la întrebări, pentru a li se evalua comprehensiunea. Pentru a determina cu ajutorul acestor întrebări nivelul de citire al elevilor, se folosesc anumite criterii.

Atunci cînd elevii ating nivelul de frustrare, examinatorul poate citi pasajele mai dificile, după care adresează întrebările de comprehensiune. Răspunsurile la acele întrebări vor arăta **capacitatea de ascultare** (înțelegere la auz) a elevilor. Capacitatea de ascultare oferă indicii ale unui alt nivel de citire: arată nivelul textului pe care elevii l-ar putea înțelege, dacă deprinderea de citire ar fi dezvoltată în măsura în care este dezvoltată deprinderea de a urmări textul ascultat.

Gîndiți-vă ce fac cei pe care îi considerați cititori buni. Cu ajutorul *Inventarului informal de citire* pot fi evaluați următorii factori care contribuie la succesul unui copil:

- mărirea **vocabularului instantaneu** [*sight vocabulary*], raportat la fiecare nivel de clasă;
- **capacitatea de a decodifica cuvinte** sau **capacitatea fonică** a elevului;
- felul în care elevul **utilizează contextul pentru a identifica cuvinte**;
- capacitatea generală de comprehensiune a elevului, raportat la fiecare nivel de clasă;
- capacitatea elevului de a utiliza diferite aspecte ale comprehensiunii: **reproducerea, inferențele² și vocabularul**;
- capacitatea de a înțelege informația fără a o citi, **capacitatea de ascultare** a elevului;
- **rata de citire și fluența**.

La măsurarea nivelului de citire al unui elev este recomandabil să folosiți o combinație de indicatori – recunoașterea cuvintelor izolate, recunoașterea cuvintelor în context, comprehensiunea și capacitatea de ascultare.

Iată cum poate fi utilizat *Inventarul informal de citire* pentru scopuri diagnostice:

1. Recunoașterea cuvintelor. Recunoașterea cuvintelor nu presupune o singură competență, ci mai multe. În cea mai simplă interpretare, aceasta constă în deținerea unui număr de cuvinte în memorie, numite **vocabular instantaneu**, pe care cititorul le recunoaște fără a le citi pe litere. Include, de asemenea, abilitatea de a recunoaște cuvinte care nu sînt încă parte a vocabularului instantaneu, prin decodificare, folosind cunoștințele de **fonetică**; altfel spus, urmărirea relațiilor dintre litere și sunete într-un cuvînt cu scopul de a pronunța cuvîntul.

Recunoașterea cuvintelor presupune, de asemenea, utilizarea **contextului**, adică recurgerea la semnificația textului și la construcția gramaticală, pentru a îngusta posibilele sensuri și a recunoaște mai ușor cuvîntul respectiv.

Prezentarea rapidă și prezentarea necronometrată a cuvintelor. Evaluarea recunoașterii cuvintelor de către elev începe cu lista de cuvinte. Sînt incluse două seturi de liste (pentru pretest și posttest), elaborate la niveluri gradate de dificultate, de la clasa I pînă la clasa a VI-a. Cuvintele pot fi prezentate în două modalități: **rapid (flash/momentanm)** și **necronometrat**.

În prezentarea rapidă, învățătorul acoperă cuvîntul cu două cartonașe. El ține cartonașele unite de-a lungul laturii mai lungi deasupra cuvîntului, apoi mișcă un cartonaș (cel de jos) pentru a descoperi parțial

² Inferență – operație logică de derivare a unui enunț din altul, prin care se admite o judecată în virtutea legăturii ei cu alte judecăți considerate ca adevărate. Florin Marcu, *Noul dicționar de neologisme*, EAR, București, 1997, p. 769.

cuvîntul, ulterior, după un sfert de secundă, îl acoperă din nou, trăgînd cartonașul de sus pentru a-l uni cu cel de jos.

Prima dată cuvîntul se prezintă elevului rapid. Se înregistrează răspunsurile. Dacă elevul nu identifică corect cuvîntul, examinatorul îndepărtează cartonașul de deasupra cuvîntului și îi permite să se uite din nou la cuvînt, acordîndu-i atîta timp, de cît are nevoie. Răspunsul elevului se înregistrează în condiții necronometrate.

Atît scorul, cît și cuvintele citite greșit (așa cum le-a citit elevul) se înregistrează pentru a fi analizate mai tîrziu. Compararea scorurilor la testarea rapidă și la testarea necronometrată poate indica volumul **vocabularului instantaneu** al elevului – cîte cuvinte reușește acesta să recunoască imediat – și **capacitatea de decodificare** – cît de bine reușește să utilizeze corespondența literă-sunet, pentru a descifra cuvintele care nu fac parte din vocabularul său instantaneu.

De asemenea, învățătorul va înregistra și analiza greșelile elevului.

Citirea cuvintelor în context. Atunci cînd elevii citesc cu voce tare pasajele de text, examinatorul ascultă cu atenție, marchează erorile, pauzele, cuvintele repetate și autocorecțiile. Compararea scorului la **recunoașterea cuvintelor în context** cu scorul înregistrat la **recunoașterea cuvintelor izolate** indică gradul în care elevul utilizează contextul pentru a îngusta posibilitățile și a identifica în ultimă instanță cuvintele.

2. Comprehensiunea (înțelegerea celor citite) include mai multe competențe. Este nevoie de **cunoașterea cuvintelor**, pentru a plasa într-un context noile informații obținute din text; de capacitatea de a identifica ideile principale și de a le **stoca în memorie**; de capacitatea de a face **inferențe/deducții**, pentru a construi sensuri acolo unde ideile nu sînt explicite. De asemenea, elevii au nevoie de un anumit **vocabular**, adică trebuie să cunoască sensul cuvintelor.

Întrebări care evaluează cunoștințele existente. Înainte de a citi pasajul, elevul poate fi rugat să răspundă la un set de întrebări opționale despre subiectul pasajului, pentru a se observa ce **cunoștințe anterioare** despre subiect are el. În instrumentul de evaluare sînt incluse întrebări care să testeze cunoștințele anterioare despre conținutul pasajului. Utilizarea acestora este opțională și, pentru economie de timp, ele pot fi omise.

Întrebări care verifică memorarea informațiilor din text. Unele întrebări cer elevului să-și **amintească** informațiile importante din text. Acestea se referă la ideile menționate explicit, la enunțuri-cheie, precum și la detalii care vin în sprijinul construirii sensului textului.

Întrebările de reproducere îi pot cere elevului să își amintească o informație, folosind cuvintele prin care această idee este prezentată în text.

O întrebare de reproducere îi poate solicita elevului să își amintească o idee din text, deși întrebarea s-ar putea să nu se refere la o frază sau propoziție concretă.

Întrebări care solicită formularea de inferențe (deducții). Alte întrebări adresate elevului după citirea textului solicită operarea unor **deducții**, pentru a construi sensul acolo unde ideile nu au fost explicite. Formularea de deducții solicită o gamă largă de activități mentale.

Întrebări care verifică vocabularul/solicită cunoașterea vocabularului. Cunoștințele de vocabular constituie o parte importantă a comprehensiunii și sînt de două tipuri. Un tip este *vocabularul stocat în memorie*. Aceste cunoștințe acoperă o gamă de specificități. Poate cineva nu a auzit niciodată cuvîntul „avar” sau poate l-a auzit, dar nu-i cunoaște sensul, sau știe că se referă la o persoană și că înseamnă o trăsătură negativă, sau poate știe că este un sinonim al cuvîntului „lacom”, sau poate folosește acel cuvînt corect.

Un alt tip de cunoștințe de vocabular este *capacitatea de a deduce sensul cuvintelor din context*. De exemplu, într-un pasaj pentru clasa a IV-a se regăsește următoarea întrebare: “Ce înseamnă cuvîntul „turbulent” din propoziția *Aripile tremură brăzdînd aerul turbulent?*” Un elev care nu știe că acest cuvînt înseamnă „vijelios” sau „care se mișcă” poate deduce o parte din sens din context. Turbulent se referă la aerul prin care trece un avion și descrie o condiție care face ca aripile avionului să tremure.

Nu este întotdeauna clar din răspunsul elevului dacă a știut cuvîntul sau l-a dedus din context. Pentru a afla mai multe, examinatorul poate întreba elevul de unde știe ce înseamnă cuvîntul.

3. Capacitatea de ascultare. Comprehensiunea textului scris poate fi testată fără ca elevul să citească textul. În cazul cititorilor începători, ascultarea unui text este, de obicei, o sarcină mai ușoară decît citirea acestuia, deoarece activitatea de recunoaștere a cuvintelor scrise și de construire a sensurilor este mai puțin exersată decît ascultarea și extragerea sau construirea sensului din textul ascultat. În evaluarea citirii, testarea capacității de a asculta oferă un indicator al potențialului elevului de a înțelege textul și servește ca model față de care se poate măsura performanța în înțelegerea citirii.

Capacitatea de ascultare se compune din cunoștințele despre cuvinte ale ascultătorului, cunoștințele de vocabular, abilitatea de a identifica și de a memora ideile principale și detaliile importante, abilitatea de a deduce și de a urmări structura unei prezentări. Dacă scorul la înțelegerea cititului/comprehensiunea textului este semnificativ mai mic decît capacitatea de ascultare, se poate deduce că instruirea concentrată pe citire poate ajuta elevul să depășească rămînerea în urmă. Dar dacă cele două performanțe sînt aproximativ egale, performanța elevului la citit se va îmbunătăți pe măsură ce i se dezvoltă nivelul general de pregătire și abilitățile cognitive: *vocabularul, cunoașterea cuvintelor, capacitatea de a deduce* etc.

4. Rata de citire și fluența. Fluența este măsura automatizării cititului. Fluența se consideră, în general, o combinație a ritmului și acurateței citirii. Intonația și expresivitatea pot fi considerate și ele ca parte a fluenței.

Fluența citirii este importantă din mai multe considerente. În primul rînd, sprijină comprehensiunea, deoarece elevul care citește cuvintele fără a întîmpina dificultăți are mai multă energie disponibilă pentru a înțelege textul decît cel care încearcă să identifice cuvintele (Perfetti, 1985). În acest caz, cititorii nefluenți nu vor înțelege la fel de bine ca și cei fluenți.

Pentru scopurile evaluării, rata de citire poate servi ca un indicator general al fluenței. Rata citirii, de obicei, măsurată în cuvinte citite pe minut, crește cu vîrsta și experiența. Pentru limba engleză, ratele medii de citire ale elevilor sînt:

Rate medii de citire cu înțelegere pentru elevii din clasele II-XII	
Echivalentul clasei	Cuvinte pe minut
2.5	121
3.5	135
4.5	149
5.5	163
6.5	177
7.5	191
8.5	205
9.5	219
10.5	233
11.5	247
12.5	261

Privind limbile la care nu s-a stabilit rata medie de citire cu înțelegere, calcularea acesteia pentru o anumită clasă se va efectua numai după ce va fi testat un număr mare de elevi, adică un eșantion relevant.

Administrarea inventarului informal de citire

Pregătirea pentru testare

În primul rînd, să ne gîndim:

- unde și cînd trebuie testat un elev;
- ce materiale sînt necesare pentru testare;
- cum veți pregăti elevul pentru testare.

Identificați un loc liniștit, fără prezența unor persoane străine, și asigurați-vă că va fi disponibil pe toată perioada testului. Testarea cu scopul de a determina nivelul de citire al elevului, rata de citire și ariile majore unde excelează și unde are nevoie să se perfecționeze poate lua 30-40 de minute. Nivelurile de citire ale elevilor mai mari acoperă mai multe clase și testarea acestora va lua mai mult timp.

Pregătiți materialele necesare. Înainte de a începe testarea, adunați toate materialele de care veți avea nevoie:

- 1) o copie a broșurii de test pentru elev;
- 2) o fotocopie a paginii examinatorului pentru a înregistra răspunsurile elevului;
- 3) două cartonașe (12 cm x 8 cm);
- 4) foi și creioane;
- 5) un ceas cu secundar;
- 6) un reportofon sau casetofon pentru înregistrare (opțional).

Discutați cu elevul. Înainte de a începe testarea, explicați elevului că vreți să știți cît de bine citește și scrie (evitați folosirea cuvîntului „test”). Spuneți-i că nu va fi notat. Este important ca elevul să dea tot ce are mai bun, deși vor fi unele cerințe la care nu va fi foarte sigur pe sine.

Așezați-vă lîngă elev. Dacă sînteți dreptaci, așezați elevul la stînga dvs., cu materialele de înregistrare puse în dreapta, astfel încît să nu-l deranjeze. Dacă sînteți stîngaci, procedați invers.

Evaluarea recunoașterii cuvintelor izolate

Începeți cu administrarea listelor de cuvinte. Pentru început, folosiți lista elaborată pentru clasa cu un an sub nivelul elevului. Dacă elevul face greșeli, sistați administrarea acesteia și coborîți cu un nivel. Continuați să coborîți la nivelurile inferioare pînă cînd găsiți o listă de cuvinte la care elevul obține scorul perfect sau aproape perfect. Acest lucru servește la identificarea nivelului independent de recunoaștere a cuvintelor. Odată ce ați identificat acest nivel, continuați să testați nivelurile superioare nivelului, la care ați început testarea.

Arătați cuvintele din listă rapid, apoi necronometrat. Punînd fișa în față, folosiți cele două cartonașe pentru a acoperi și apoi a descoperi (circa un sfert de secundă) fiecare cuvînt.

Sugestii pentru învățător:

Înainte de a testa un elev, exersați „descoperirea” rapidă a cuvintelor pînă reușiți să faceți acest lucru perfect. Asigurați-vă că greșelile comise de copil nu sînt cauzate de prezentarea inexactă a cuvintelor.

Înainte de a arăta primul cuvînt, indicați elevului unde va apărea cuvîntul între cele două cartonașe.

Dacă elevul recunoaște corect cuvîntul în prezentarea rapidă, continuați cu cel de-al doilea cuvînt. Nu este necesar să marcați răspunsurile corecte: cînd veți stabili scorul final, veți considera că toate cuvintele nemarcate au fost citite corect.

Dacă elevul nu citește corect, notați ce a citit în spațiul din dreptul cuvîntului pe *Fișa de evaluare*.

Îndepărtați apoi cartonașele și cereți-i elevului să citească din nou cuvîntul. Dacă de această dată îl identifică corect, bifați în dreptul lui în coloana “necronometrat”. Dacă din nou citește cuvîntul greșit, scrieți ce a spus în spațiul din dreptul cuvîntului respectiv, în coloana „necronometrat”.

Arătați apoi rapid următorul cuvînt din listă și procedați ca mai sus. Cînd ați parcurs lista de cuvinte, scrieți numărul de greșeli în spațiul din partea de jos a fiecărei *Fișe de evaluare*.

Continuați testarea pînă cînd elevul greșește opt cuvinte sau mai multe dintr-o listă. Dacă elevul greșește șapte cuvinte la rînd, puteți să vă opriți.

Sugestii pentru învățător:

Primiți răspunsul elevului într-o manieră încurajatoare, dar nu evaluativă. Nu îi spuneți că a greșit. De asemenea, nu-l lăudați pentru răspunsurile corecte: sarcinile vor deveni tot mai dificile. Elevul va face greșeli și, probabil, va observa că ați încetat să-l mai lăudați, ceea ce îl va agita!

Ce informații obținem atunci cînd elevul recunoaște cuvîntul arătat pe lung (necronometrat), dar nu-l recunoaște la descoperire rapidă? De ce ar fi relevante aceste informații pentru învățător? Răspunsul este: faptul că elevul recunoaște cuvintele arătate rapid ne indică bogăția de cuvinte stocate în memoria sa, în timp ce cuvintele recunoscute în condiții necronometrate ne arată ce cuvinte poate decodifica elevul sau cît de bine reușește să identifice corespondența dintre litere și sunete.

Test de recunoaștere a cuvintelor izolate

NIVELUL 1 INIȚIAL PREȘCOLAR

FORMA A

Flash (momentan)

Necronometrat

Elevii	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
Cuvintele								
Alb								
Apa								
Așa								
Bun								
Cîine								
Cap								
Ei								
Este								
Fug								
Lung								
Luni								
Mama								
Măr								
Nas								
Oi								
Om								
Ou								
Sac								
Sare								
Unu								
<i>Total erori</i>								

0-2 erori = Nivel independent

3-6 erori = Nivel instrucțional

7+ erori = Nivel de frustrare (nesatisfăcător)

Test de recunoaștere a cuvintelor izolate

NIVELUL 1 INIȚIAL PREȘCOLAR

FORMA B

Flash (momentan)

Necronometrat

Elevii	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
Cuvintele								
Ai								
Bani								
Bat								
Casa								
Doi								
El								
Joi								
Mac								
Mîna								
Om								
Pîine								
Par								
Rău								
Roz								
Scurt								
Sînt								
Și								
Tata								
Val								
Vin								
<i>Total erori</i>								

0-2 erori = Nivel independent

3-6 erori = Nivel instrucțional

7+ erori = Nivel de frustrare (nesatisfăcător)

Test de recunoaștere a cuvintelor izolate

NIVELUL 1 FINAL PRIMAR

FORMA A

Flash (momentan)

Necronometrat

Elevii	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
Cuvintele								
Bară								
Cal								
Cîrc								
Cos								
Cub								
Dau								
Ecou								
Flori								
Iute								
Leu								
Mai								
Mic								
Opt								
Orz								
Os								
Sat								
Tei								
Tobă								
Vine								
Voi								
<i>Total erori</i>								

0-2 erori = Nivel independent

3-6 erori = Nivel instrucțional

7+ erori = Nivel de frustrare (nesatisfăcător)

Test de recunoaștere a cuvintelor izolate

NIVELUL 1 FINAL PRIMAR

FORMA B

Flash (momentan)

Necronometrat

Elevii	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
Cuvintele								
Ac								
Cerc								
Coc								
Cuc								
Duce								
Iar								
Iau								
Ieri								
Lei								
Noi								
Oraș								
Orez								
Pară								
Pin								
Pui								
Seri								
Sobă								
Stilou								
Teu								
Tub								
<i>Total erori</i>								

0-2 erori = Nivel independent

3-6 erori = Nivel instrucțional

7+ erori = Nivel de frustrare (nesatisfăcător)

Test de recunoaștere a cuvintelor izolate

NIVELUL 2

FORMA A

Flash (momentan)

Necronometrat

Elevii	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
Cuvintele								
Apă								
Bal								
Bec								
Cioc								
Copt								
Foaie								
Ied								
Joi								
Lemn								
Mici								
Pod								
Port								
Rară								
Scaun								
Seara								
Sur								
Tablă								
Talpă								
Vai								
Vară								
<i>Total erori</i>								

0-2 erori = Nivel independent

3-6 erori = Nivel instrucțional

7+ erori = Nivel de frustrare (nesatisfăcător)

Test de recunoaștere a cuvintelor izolate

NIVELUL 2

FORMA B

Flash (momentan)

Necronometrat

Elevii	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
Cuvintele								
Am								
Ață								
Cale								
Ceas								
Daruri								
Deget								
Doi								
Iau								
Joacă								
Mal								
Miez								
Nici								
Oaie								
Ploaie								
Pom								
Poștă								
Semn								
Șede								
Udă								
Zbor								
<i>Total erori</i>								

0-2 erori = Nivel independent

3-6 erori = Nivel instrucțional

7+ erori = Nivel de frustrare (nesatisfăcător)

Test de recunoaștere a cuvintelor izolate

NIVELUL 3

FORMA A

Flash (momentan)

Necronometrat

Elevii	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
Cuvintele								
Bun								
Pace								
Brad								
Vrei								
Gînd								
Ceară								
Cerb								
Prună								
Ecran								
Zahăr								
Ghem								
Fixă								
Ochit								
Rază								
Tablou								
Paie								
Șir								
Covor								
Iarbă								
Crai								
<i>Total erori</i>								

0-2 erori = Nivel independent

3-6 erori = Nivel instrucțional

7+ erori = Nivel de frustrare (nesatisfăcător)

Test de recunoaștere a cuvintelor izolate

NIVELUL 3

FORMA B

Flash (momentan)

Necronometrat

Elevii	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
Cuvintele								
Cer								
Țară								
Bloc								
Trei								
Blînd								
Seară								
Corb								
Prima								
Sport								
Ciorbă								
Chem								
Box								
Pachet								
Pază								
Pateu								
Taie								
Pași								
Costum								
Ierbar								
Grai								
<i>Total erori</i>								

0-2 erori = Nivel independent

3-6 erori = Nivel instrucțional

7+ erori = Nivel de frustrare (nesatisfăcător)

Test de recunoaștere a cuvintelor izolate

NIVELUL 4

FORMA A

Flash (momentan)

Necronometrat

Elevii	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
Cuvintele								
Vițel								
Avion								
Gherghina								
Carte								
Cimbru								
Pereche								
Lege								
Autobuz								
Melodie								
Arici								
Rucsac								
Luxos								
Așază								
Magiun								
Succes								
Măi-Măi								
Măceș								
Pieton								
Radieră								
Portocală								
<i>Total erori</i>								

0-2 erori = Nivel independent

3-6 erori = Nivel instrucțional

7+ erori = Nivel de frustrare (nesatisfăcător)

Test de recunoaștere a cuvintelor izolate

NIVELUL 4

FORMA B

Flash (momentan)

Necronometrat

Elevii	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
Cuvintele								
Pisic								
Mașină								
Chemat								
Manual								
Cimpoi								
Ureche								
Șterge								
Camion								
Armonie								
Pitici								
Ticsit								
Expert								
Greșeală								
Magie								
Acces								
Ha-ha								
Cerceluș								
Liliac								
Ghiozdan								
Mandarină								
<i>Total erori</i>								

0-2 erori = Nivel independent

3-6 erori = Nivel instrucțional

7+ erori = Nivel de frustrare (nesatisfăcător)

Test de recunoaștere a cuvintelor izolate

NIVELUL 5

FORMA A

Flash (momentan)

Necronometrat

Elevii	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
Cuvintele								
Rodie								
Țelină								
Iasomie								
Romaniță								
Mălăieț								
Creier								
Ceașcă								
Bulion								
Pepinieră								
Rochie								
Mătase								
Astăzi								
Deunăzi								
Repejor								
Cotcodac								
Taxator								
Chiuvetă								
Ghemotoc								
Zmeuriu								
Picior								
<i>Total erori</i>								

0-2 erori = Nivel independent

3-6 erori = Nivel instrucțional

7+ erori = Nivel de frustrare (nesatisfăcător)

Test de recunoaștere a cuvintelor izolate

NIVELUL 5

FORMA B

Flash (momentan)

Necronometrat

Elevii	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
Cuvintele								
Zodiac								
Zmeură								
Greieraș								
Mușețel								
Maestru								
Văpaie								
Ninsoare								
Mătase								
Săpunieră								
Așchie								
Miraculos								
Mîine								
Poimîine								
Lenjerie								
Cucurigu								
Exercițiu								
Ardezie								
Ungheraș								
Urechiușă								
Dulăpior								
<i>Total erori</i>								

0-2 erori = Nivel independent

3-6 erori = Nivel instrucțional

7+ erori = Nivel de frustrare (nesatisfăcător)

Test de recunoaștere a cuvintelor izolate

NIVELUL 6

FORMA A	<u>Flash (momentan)</u>					<u>Necronometrat</u>			
Elevii	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	
Cuvintele									
Împărat									
Păianjen									
Elefant									
Poveste									
Dictare									
Cenușiu									
Toamna									
Inginer									
Douăzeci									
Casetofon									
Aragaz									
Prietenie									
Adidași									
Pantaloni									
Grădiniță									
Părinți									
Poet									
Odinioară									
Renumit									
Valvîrtej									
<i>Total erori</i>									

0-2 erori = Nivel independent

3-6 erori = Nivel instrucțional

7+ erori = Nivel de frustrare (nesatisfăcător)

Test de recunoaștere a cuvintelor izolate

NIVELUL 6

FORMA B

Flash (momentan)

Necronometrat

Elevii	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.
Cuvintele								
Regină								
Sprijinit								
Girafă								
Concert								
Povestire								
Vioriu								
Primăvara								
Contabil								
Șaizeci								
Televizor								
Frigider								
Călătorie								
Teniși								
Paltoane								
Farmacie								
Bunici								
Poezie								
Totdeauna								
Celebru								
Roz-alb								
<i>Total erori</i>								

0-2 erori = Nivel independent

3-6 erori = Nivel instrucțional

7+ erori = Nivel de frustrare (nesatisfăcător)

Administrarea pasajelor de citit

Căutați pagina cu textul care corespunde nivelului independent de citire al elevului conform scorului obținut la recunoașterea cuvintelor (adică, nivelul la care elevul nu a făcut mai mult de două greșeli la arătatea rapidă a cuvintelor).

Identificați *Fișa de evaluare* care corespunde textului. Elevul va citi textul cu voce tare și va răspunde la întrebări pe baza textului.

Dacă doriți să adresați întrebări care să verifice cunoștințele anterioare, faceți acest lucru acum. Adresați întrebări suplimentare după nevoie. Decideți dacă elevul are cunoștințe **substanțiale, moderate** sau **minimale** la subiectul discutat. Dacă doriți să puneți întrebări de verificare a cunoștințelor existente, treceți peste enunțurile introductive. Întrebările care verifică cunoștințele anterioare sînt folosite cu scopuri diagnostice, dar nu se iau în calcul atunci cînd se stabilește rata de citire a elevului.

Dacă decideți să nu folosiți întrebări de verificare a cunoștințelor existente despre subiect, citiți introducerea la pasaj. Enunțul introductiv are scopul de a pregăti elevul pentru a citi sau a asculta pasajul care urmează.

Cereți elevului să citească textul cu voce tare. Folosiți un ceas cu secundar pentru a marca timpul cînd elevul începe să citească. Înregistrați timpul cînd termină de citit. Pe măsură ce elevul citește pasajul, marcați greșelile comise pe *Fișa de evaluare*, așa cum se va explica mai jos.

Marcarea greșelilor la citirea cu voce tare

În timp ce elevul citește cu voce tare, urmăriți textul pe exemplarul dvs. și marcați toate diferențele între ceea ce spune el și textul scris. Acest mod de marcarea este cunoscut sub denumirea de „înregistrare rapidă” [*making a running record*]. Greșelile sînt importante și se vor lua în calcul la determinarea gradului de acuratețe a citirii cu voce tare și vor fi analizate pentru a identifica strategiile pe care le folosește copilul în timpul citirii cu voce tare. Greșelile la citirea cu voce tare se marchează astfel:

- **Substituire:** Cititorul substituie cuvîntul din text cu altul. Scrieți cuvîntul pe care elevul îl citește în loc de cuvîntul real. De exemplu: „Avem miere.” (Copilul a spus **mere**, scrieți *mere* deasupra cuvîntului “miere”).
- **Insertie:** Cititorul inserează un cuvînt care nu apare în text. Folosiți semnul ^ [caret] pentru a marca locul unde a inserat cuvîntul și scrieți cuvîntul deasupra textului. De exemplu: „Merele s-au stricat.” (caret înainte de „**s-au**”, **roșii** scris deasupra).
- **Omisiune:** Cititorul omite un cuvînt sau o expresie. Încercuți cuvîntul sau expresia omisă. De exemplu: „Nu a fost o idee foarte bună.” (*foarte* va fi încercuit).
- **Cuvinte citite** de către examinator. După ce i-a acordat timp cititorului și l-a încurajat să citească cuvîntul, examinatorul va spune el cuvîntul. Marcați cu paranteze cuvîntul pe care îl citiți dvs. De exemplu: „Nava a traversat Marea Mediterană.” (plasați în paranteze [**Mediterană**]).
- **Autocorecțiile** efectuate de cititor fără ajutor se marchează cu o bifă și nu se vor contabiliza ca greșeli. Pauzele foarte **lungi** și **repetarea** unor cuvinte sau expresii pot fi marcate de asemenea,

dar nu se vor considera greșeli; pauzele neobișnuit de lungi sînt marcate cu bare sau linii diagonale scurte acolo unde apar în text, marcînd cîte o bară pe secundă “// /”, iar repetarea unui cuvînt sau a unei părți din text se va marca prin sublinierea cu linie ondulată.

Numărați greșelile făcute în timpul citirii cu voce tare și înregistrați-le în spațiul din partea de jos a *Fișei de evaluare*, pentru a determina dacă scorul denotă nivelul de citire independent, de instruire sau de frustrare.

Adresați elevului întrebările de comprehensiune și marcați răspunsurile. Scrieți numărul răspunsurilor corecte în spațiul de pe *Fișa de evaluare*. Calculați din nou, dacă scorul denotă nivelul de citire independent, de instruire sau de frustrare.

Treceți la un nivel mai jos dacă este necesar. Înainte de a trece la pasajele de nivel superior, identificați textul la care elevul va atinge nivelul de cititor independent atît la recunoașterea cuvintelor în context, cît și la comprehensiune. Dacă va obține un scor sub nivelul independent la oricare probă a primului pasaj citit, coborîți cu un nivel sau mai multe și continuați testarea pînă identificați nivelul independent la ambele probe (recunoașterea cuvintelor în context și comprehensiune).

Testați cu pasaje de la niveluri superioare pînă ajungeți la nivelul de frustrare. Continuați să îi cereți elevului să citească pasaje cu voce tare, marcați răspunsurile greșite, adresați întrebări de comprehensiune și determinați scorul. Treceți scorurile în spațiul din partea de jos a fiecărei fișe. Atunci cînd atingeți nivelul la care elevul va avea un scor ce denotă nivelul de frustrare atît la recunoașterea cuvintelor în context, cît și la comprehensiune, această parte a testului se va încheia.

Identificați rata de citire a elevului. Este util să calculați rata de citire la nivelul de instruire și la nivelul independent, precum și la nivelul clasei în care se află elevul.

Pentru a calcula rata de citire, înmulțiți numărul de cuvinte din text cu 60 și împărțiți rezultatul la numărul de secunde necesare elevului pentru a citi textul. De exemplu, pentru a calcula rata de citire a unui elev care citește 120 cuvinte în două minute, folosiți această formulă:

$$\frac{120 \text{ cuvinte} \times 60}{120 \text{ secunde}} = 60 \text{ cuvinte pe minut}$$

Testați capacitatea de ascultare a elevului. Odată ce elevii au ajuns la nivelul de frustrare atît la recunoașterea cuvintelor în context, cît și la comprehensiune, cereți-le să se oprească din citit și rugați-i să vă asculte pe dumneavoastră cum citiți. Explicați-le că le veți citi un pasaj cu voce tare și mai tîrziu le veți adresa întrebări despre pasajul respectiv.

Citiți pasajul într-un ritm moderat, cu expresivitate. Cînd ați terminat de citit, adresați elevului întrebări de comprehensiune și marcați răspunsurile așa cum ați proceda dacă elevul ar citi. Puteți continua să citiți și să adresați întrebări pînă ajungeți la nivelul la care răspunsurile scad sub o rată de acuratețe de 70%.

Nivelul la care răspunsurile elevului ating cota de acuratețe de 75% este considerat a fi nivelul capacității de ascultare a elevului respectiv.

Instrucțiuni rapide

- Începeți prin a testa recunoașterea cuvintelor izolate, la un nivel cu un an/o clasă mai jos decât clasa în care se află elevul.
- Înregistrați ambele scoruri, dar luați în calcul lectura instantaneu, pentru a decide nivelul de citire.
- Dacă e nevoie, coborâți nivelul pînă ajungeți la nivelul independent (0-2 greșeli la cuvintele prezentate instantaneu).
- Înaintați pînă cînd ajungeți la nivelul de frustrare (mai mult de 7 greșeli la lectura instantanee).
- Treceți la pasajele de lecturat.
- Începeți de la nivelul care corespunde nivelului independent de citire al elevului, identificat la testul de recunoaștere a cuvintelor.
- Coborâți nivelul, dacă este necesar, pentru a ajunge la cel independent atît la testul de recunoaștere a cuvintelor, cît și la comprehensiune.
- Citiți enunțul introductiv.
- Înregistrați timpul cînd elevul începe să citească.
- Marcați greșelile de citire ale elevului.
- Înregistrați timpul cînd elevul a terminat de citit.
- Adresați întrebările de comprehensiune și înregistrați scorul la răspunsuri.
- Treceți scorurile de citire și de comprehensiune în partea de jos a fiecărei fișe de răspuns.
- Continuați administrarea pasajelor pînă cînd ajungeți la nivelul de frustrare atît la recunoașterea cuvintelor în context, cît și la comprehensiune.
- Testați capacitatea de ascultare: citiți cu voce tare textul de la nivelul de frustrare, adresați întrebări și înregistrați scorul.

Continuați pînă cînd identificați pasajul la care scorul de la comprehensiune este apropiat de 75% (4-5 întrebări cu răspunsuri corecte).

Texte pentru nivelul preșcolar

Fișă de evaluare

Intervenția învățătorului: „Titlul acestui text este „Ce este galben?”. Aici se povestește despre cuvintele de culoare galbenă. Să ne plimbăm puțin printre imaginile textului”. Ajutați elevul să numere obiectele din fiecare rînd. Întoarceți-vă la început și spuneți: “Poftim, citește-mi textul. Arată fiecare cuvînt pe care-l citești.”

CE ESTE GALBEN?

Nr. de greșeli pe rînd

Creioanele sînt galbene.

Florile sînt galbene.

Puișorii sînt galbeni.

Bananele sînt galbene.

Soarele este galben.

Timp _____

Total greșeli _____ / 15

GHID DE SCORARE A LECTURII ORALE (Încercuiți rubrica ce corespunde scorului elevului)

	Lectura orală Corectitudinea
Nivel independent	0 erori
Nivel instrucțional (mediu)	3-5 greșeli
Nivel de frustrare	6 sau mai multe greșeli

CE ESTE GALBEN?

Creioanele sînt galbene.

Florile sînt galbene.

Puișorii sînt galbeni.

Bananele sînt galbene.

Soarele este galben.

Fișă de evaluare

Intervenția învățătorului: „Titlul acestui text este „Copilașii animalelor”. În el se povestește despre puii de animale. Să ne plimbăm puțin printre imaginile textului”. Ajutați elevul să numere obiectele din fiecare rând. Întoarceți-vă la început și spuneți: “Poftim, citește-mi textul. Arată fiecare cuvânt pe care-l citești.”

COPILAȘII ANIMALELOR

Nr. de greșeli pe rând

Copilași-păsări învață să zboare.

Copilași-șerpi învață să se târască.

Copilași-broaște țestoase învață să înoate.

Copilașul-căprioară învață să se ascundă.

Copilașul-maimuță învață să se legene.

Copiii broaștelor învață să sară.

Timp _____

Total greșeli _____ / 15

GHID DE SCORARE A LECTURII ORALE (Încercuți rubrica ce corespunde scorului elevului)

	Lectura orală Corectitudinea
Nivel independent	0 erori
Nivel instrucțional (mediu)	3-5 greșeli
Nivel de frustrare	6 sau mai multe greșeli

COPILAȘII ANIMALELOR

Copilași-păsări învață să zboare.

Copilași-șerpi învață să se târască.

Copilași-broaște țestoase învață să înoate.

Copilașul-căprioară învață să se ascundă.

Copilașul-maimuță învață să se legene.

Copiii broaștelor învață să sară.

Fișă de evaluare

Intervenția învățătorului: „Titlul acestui text este „O zi ploioasă”. Textul ne povestește despre câteva lucruri care se întâmplă într-o zi cu ploaie. Să vedem ilustrațiile.” Ajutați elevii să redea ce este reprezentat în fiecare imagine. Reveniți la începutul textului și spuneți: „Acum, citește-mi textul. Pune degetul sub fiecare cuvânt pe care-l parcurgi.”

O ZI PLOIOASĂ

Nr. de greșeli pe rând

Soarele strălucea.

Apoi cerul s-a înnorat.

Soarele s-a ascuns.

A venit ploaia.

Apoi ploaia a stat.

S-a întors soarele pe cer.

Curcubeul se vedea pe cer.

Timp _____

Total greșeli _____ / 26

GHID DE SCORARE A LECTURII ORALE (Încercuiți rubrica ce corespunde scorului elevului)

	Lectura orală Corectitudinea
Nivel independent	0 erori
Nivel instrucțional (mediu)	3-5 greșeli
Nivel de frustrare	6 sau mai multe greșeli

O ZI PLOIOASĂ

Soarele strălucea.

Apoi cerul s-a înnorat.

Soarele s-a ascuns.

A venit ploaia.

Apoi ploaia a stat.

S-a întors soarele pe cer.

Curcubeul se vedea pe cer.

Fișă de evaluare

Intervenția învățătorului: „Titlul acestui text este „Cum sînt eu?”. În el se spune despre diferite lucruri în raport cu un copil”. Ajuțați elevii să redea ce este reprezentat în fiecare imagine. Reveniți la începutul textului și spuneți: „Acum, citește-mi textul. Pune degetul sub fiecare cuvînt pe care-l parcurgi.”

CUM SÎNT EU?

Nr. de greșeli pe rînd

Casa este mare.

Cana este mică.

Vaca este mare.

Pisica este mică.

Eu cum sînt?

Mare sau mică?

Timp _____

Total greșeli _____ / 18

GHID DE SCORARE A LECTURII ORALE (Încercuiți rubrica ce corespunde scorului elevului)

	Lectura orală Corectitudinea
Nivel independent	0 erori
Nivel instrucțional (mediu)	3-5 greșeli
Nivel de frustrare	6 sau mai multe greșeli

CUM SÎNT EU?

Casa este mare.

Cana este mică.

Vaca este mare.

Pisica este mică.

Eu cum sînt?

Mare sau mică?

Fișă de evaluare

Intervenția învățătorului: „Titlul acestui text este „Ana”. Textul ne povestește despre o fetiță care toată ziua își găsește de lucru”. Ajutați elevii să redea ce este reprezentat în fiecare imagine. Reveniți la începutul textului și spuneți: „Acum, citește-mi textul. Pune degetul sub fiecare cuvânt pe care-l parcurgi.”

ANA

Nr. de greșeli pe rând

Ana face patul.

Ana pune masa.

Ana cântă un cântec.

Ana râde tare.

Ana bate din palme.

“Bravo, Ana!”

Timp _____

Total greșeli _____ / 19

GHID DE SCORARE A LECTURII ORALE (Încercuiți rubrica ce corespunde scorului elevului)

	Lectura orală Corectitudinea
Nivel independent	0 erori
Nivel instrucțional (mediu)	3-5 greșeli
Nivel de frustrare	6 sau mai multe greșeli

ANA

Ana face patul.

Ana pune masa.

Ana cântă un cântec.

Ana râde tare.

Ana bate din palme.

“Bravo, Ana!”

Fișă de evaluare

Intervenția învățătorului: „Vom citi un text despre o bunică. Poți să-mi povestești ceva despre bunica ta”. Ajutați elevii să redea ce este reprezentat în fiecare imagine. Reveniți la începutul textului și spuneți: „Acum, citește-mi textul. Pune degetul sub fiecare cuvânt pe care-l parcurgi.”

BUNICA

Nr. de greșeli pe rând

Bunica are o pisică și doi cai.

Bunica are trei oi și patru pui.

Bunica are o casă mare.

Bunica mă are pe mine.

Bunica e bogată.

Timp _____

Total greșeli _____ / 27

GHID DE SCORARE A LECTURII ORALE (Încercuiți rubrica ce corespunde scorului elevului)

	Lectura orală Corectitudinea
Nivel independent	0 erori
Nivel instrucțional (mediu)	3-5 greșeli
Nivel de frustrare	6 sau mai multe greșeli

BUNICA

Bunica are o pisică și doi cai.

Bunica are trei oi și patru pui.

Bunica are o casă mare.

Bunica mă are pe mine.

Bunica e bogată.

Fișă de evaluare

Intervenția învățătorului: „Textul de mai jos este despre un copil care îngrijește un copac. Să-l citim și să vedem ce a făcut anume”. Ajutați elevii să redea ce este reprezentat în fiecare imagine. Reveniți la începutul textului și spuneți: „Acum, citește-mi textul. Pune degetul sub fiecare cuvânt pe care-l parcurgi.”

COPACUL

Nr. de greșeli pe rând

Am săpat o groapă.

Am pus copacul în ea.

Am făcut un gard în jurul lui.

Am udat copacul zi de zi.

Era mic, ca un fir de iarbă.

Acum e mai mare.

Peste un an va fi cât mine.

Timp _____

Total greșeli _____ / 40

GHID DE SCORARE A LECTURII ORALE (Încercuiți rubrica ce corespunde scorului elevului)

	Lectura orală Corectitudinea
Nivel independent	0 erori
Nivel instrucțional (mediu)	3-5 greșeli
Nivel de frustrare	6 sau mai multe greșeli

COPACUL

Am săpat o groapă.

Am pus copacul în ea.

Am făcut un gard în jurul lui.

Am udat copacul zi de zi.

Era mic, ca un fir de iarbă.

Acum e mai mare.

Peste un an va fi cât mine.

Fișă de evaluare

Clasa I

Nivelul 1.1.

Intervenția învățătorului: “Acum vei citi un text despre copii de seama ta, cărora le place să se joace împreună, duminică”.

Întrebare pretextuală: “De ce copiii lor le place să se joace împreună?” (Pentru că așa le este mai interesant; pot practica mai multe jocuri; este mai vesel etc.)

Introducere

- Cunoștințe anterioare substanțiale
- Cunoștințe anterioare moderate
- Cunoștințe anterioare minimale

Notați ora la care copilul începe să citească _____

O ZI DE DUMINICĂ

Duminica este cea mai frumoasă zi din săptămână. Toți sîntem acasă. Luăm dejunul împreună. Strîngem masa împreună. Ajutăm la pregătirea prînzului. Iar după-prînz avem timp pentru joacă. Vin vecinii noștri Victor și Tincuța. Eu și fratele meu geamăn Alex îi așteptăm cu nerăbdare. Pregătim jucăriile care ne plac mai mult: calea ferată, castelul, mașinile. Păpușile mele sînt pasageri, iar păpușile Tincuței le flutură din mîna. Apoi se schimbă.

Nici nu observăm cînd trece timpul. La plecare, Victor și Tincuța ne invită să mergem duminica viitoare la ei. Vom merge neapărat: și jucăriile lor sînt interesante.

Notați ora la care copilul a terminat de citit _____

Timp _____

Propoziții **15**

Cuvinte **99**

Caractere **529**

Indicele de complexitate (caractere pe propoziție) **35,2**

Întrebări:

1. A cîta zi a săptămînii este duminica? (...a șaptea) (**vocabular**)
2. Cine ajută la pregătirea prînzului? (...toți) (**reproducere**)
3. Cine vine să se joace cu acești copii? (...vecinii lor) (**reproducere**)
4. Ce înseamnă *castel*? (...un palat mare; o casă mare/veche/întărită) (**vocabular**)
5. De ce copiii nu observă cînd trece timpul? (...pentru că se joacă interesant) (**deducție**)
6. De ce copiii merg cu plăcere unii la alții? (...pentru că sînt prieteni) (**deducție**)

Greșeli în lectura cu voce tare _____

Răspunsuri corecte _____

Stabilirea nivelului la care citește elevul
GHID DE SCORARE A LECTURII ORALE ȘI A NIVELULUI DE ÎNȚELEGERE

	Acuratețea în lectura cu voce tare	Înțelegerea textului citit	Capacitatea de ascultare
Nivel independent	3 sau mai puține greșeli	6 răspunsuri corecte	
Nivel de instruire	4-8 greșeli	5 răspunsuri corecte	6-7 răspunsuri corecte
Nivel de frustrare	9 sau mai multe greșeli	4 sau mai puține răspunsuri corecte	

Scorarea răspunsurilor, pe tipuri de întrebări

	Întrebări de reproducere	Întrebări de deducție	Întrebări de vocabular
Numărul de răspunsuri corecte ale elevului			
Total răspunsuri corecte posibile	2	3	1

O ZI DE DUMINICĂ

Duminica este cea mai frumoasă zi din săptămână. Toți sîntem acasă. Luăm dejunul împreună. Strîngem masa împreună. Ajutăm la pregătirea prînzului. Iar după-prînz avem timp pentru joacă. Vin vecinii noștri Victor și Tincuța. Eu și fratele meu geamăn Alex îi așteptăm cu nerăbdare. Pregătim jucăriile care ne plac mai mult: calea ferată, castelul, mașinile. Păpușile mele sînt pasageri, iar păpușile Tincuței le flutură din mîină. Apoi se schimbă.

Nici nu observăm cînd trece timpul. La plecare, Victor și Tincuța ne invită să mergem duminica viitoare la ei. Vom merge neapărat: și jucăriile lor sînt interesante.

Fișă de evaluare

Clasa I

Nivelul 1.2

Intervenția învățătorului: “Vom citi un text despre doi colegi de clasă, cărora le place sportul. Deși pasiunile lor sînt diferite, ei rămîn prieteni”.

Întrebare pretextuală: “Cum înțelegi că un alt copil îți este prieten?” (Îmi place să vorbesc/să mă joc cu el/nu ne certăm/ne plac aceleași lucruri)

Introducere

- Cunoștințe anterioare substanțiale
- Cunoștințe anterioare moderate
- Cunoștințe anterioare minimale

Notați ora la care copilul începe să citească _____

PRIETENII

Ilieș și Călin sînt colegi de clasă.

În fiecare dimineață ei merg împreună spre școală.

Întîi, băieții își povestesc ce au făcut în ajun. Apoi discută despre sport. Ilieș este un fotbalist foarte bun. Nu demult a fost ales pentru echipa de juniori. Antrenamentele îi iau mult timp. Totuși reușește să învețe bine.

Călin frecventează un cerc de șah și participă la diverse competiții. Ambii citesc cu mult interes *Gazeta sporturilor*, la care sînt abonați. Nu trec cu vederea nici emisiunile televizate cu tematică sportivă. Și, fiindcă sînt prieteni, Ilieș știe totul despre șah, iar Călin — despre fotbal.

Notați ora la care copilul a terminat de citit _____

Timp _____

Propoziții **13**

Cuvinte **99**

Caractere **515**

Indicele de complexitate (caractere pe propoziție) **39,6**

Întrebări:

1. Cînd este *în ajun*? (...ziua de ieri) (**vocabular**)
2. În ce echipă se antrenează Ilieș? (...de fotbal) (**reproducere**)
3. Ce sporturi practică băieții? (...șahul și fotbalul) (**reproducere**)
4. Ce înseamnă *a fi abonat* la un ziar? (...a avea un abonament; a primi un ziar acasă) (**vocabular**)
5. Ce au în comun cei doi băieți? (...interesul pentru ceva) (**deducție**)
6. De ce ei merg împreună spre școală? (...pentru că sînt prieteni/colegi; pentru că le este în drum; pentru că au despre ce vorbi) (**deducție**)

Greșeli în lectura cu voce tare _____

Răspunsuri corecte _____

Stabilirea nivelului la care citește elevul
GHID DE SCORARE A LECTURII ORALE ȘI A NIVELULUI DE ÎNȚELEGERE

	Acuratețea în lectura cu voce tare	Înțelegerea textului citit	Capacitatea de ascultare
Nivel independent	3 sau mai puține greșeli	6 răspunsuri corecte	
Nivel de instruire	4-8 greșeli	5 răspunsuri corecte	6-7 răspunsuri corecte
Nivel de frustrare	9 sau mai multe greșeli	4 sau mai puține răspunsuri corecte	

Scorarea răspunsurilor, pe tipuri de întrebări

	Întrebări de reproducere	Întrebări de deducție	Întrebări de vocabular
Numărul de răspunsuri corecte ale elevului			
Total răspunsuri corecte posibile	2	3	1

PRIETENII

Ilieș și Călin sînt colegi de clasă.

În fiecare dimineață ei merg împreună spre școală.

Întîi, băieții își povestesc ce au făcut în ajun. Apoi discută despre sport.

Ilieș este un fotbalist foarte bun. Nu demult a fost ales pentru echipa de juniori. Antrenamentele îi iau mult timp. Totuși reușește să învețe bine.

Călin frecventează un cerc de șah și participă la diverse competiții. Ambii citesc cu mult interes *Gazeta sporturilor*, la care sînt abonați. Nu trec cu vederea nici emisiunile televizate cu tematică sportivă. Și, fiindcă sînt prieteni, Ilieș știe totul despre șah, iar Călin – despre fotbal.

Fișă de evaluare

Clasa a II-a

Nivelul 2.1.

Intervenția învățătorului: “Fiecare dintre noi are o zi de naștere. Cei apropiați (rudele, prietenii) se bucură și sărbătoresc împreună cu noi. Vom citi un text despre trei fete care se pregătesc pentru ziua de naștere a bunicii lor”.

Întrebare pretextuală: “Cum te pregătești pentru ziua de naștere a unui membru de familie?”
(Pregătesc cadouri; ajut la amenajarea casei)

Introducere

- Cunoștințe anterioare substanțiale
- Cunoștințe anterioare moderate
- Cunoștințe anterioare minimale

Notați ora la care copilul începe să citească _____

ANIVERSAREA

Astăzi toată casa noastră este în fierbere. Ne pregătim pentru ziua de naștere a bunicii. Ea împlinește 60 de ani. Sîntem 3 nepoțele, dar eu, Adriana, fiind cea mai mare, răspund pentru toate.

Mai întîi, am pregătit un desen: pe o foaie mare albă am pus în centru poza bunicii. În jurul ei am arătat ceea ce face dînsa în fiecare zi. Terminînd desenul, ne-am întreat: cînd le reușește pe toate?

Am programat un concert. Sora mea mai mică, Irinuța, va interpreta un cîntec de felicitare. Apoi eu voi recita o poezie, pe care am scris-o cu această ocazie. După aceea verișoara noastră Mădălina va dansa așa cum învață la școala de balet. Apoi vom cînta, împreună cu cei mari, „Mulți ani trăiască!”.

Sperăm că se va bucura. Doar că ea, cînd se bucură, plînge...

Notați ora la care copilul a terminat de citit _____

Timp _____

Propoziții **15**

Cuvinte **137**

Caractere **633**

Indicele de complexitate (caractere pe propoziție) **42,2**

Întrebări:

1. Cum se numesc cele 3 verișoare? (...Adriana, Irinuța, Mădălina) (**reproducere**)
2. Cine este responsabil de toate? (...Adriana) (**reproducere**)
3. Ce este o școală de balet? (...o școală unde se învață baletul/dansul clasic) (**vocabular**)
4. Ce înseamnă ocazie? (...posibilitate) (**vocabular**)
5. Cum și-au dat seama fetițele că bunica lucrează mult? (...desenînd ce face ea toată ziua) (**deducție**)
6. De ce fetițele cred că bunica se va bucura? (...i-au pregătit multe surprize /au făcut multe lucruri ca să o bucure) (**deducție**)

7. Din ce cauză plînge bunica? (...de bucurie) (deducție)

Greșeli în lectura cu voce tare _____

Răspunsuri corecte _____

Stabilirea nivelului la care citește elevul GHID DE SCORARE A LECTURII ORALE ȘI A NIVELULUI DE ÎNȚELEGERE

	Acuratețea în lectura cu voce tare	Înțelegerea textului citit	Capacitatea de ascultare
Nivel independent	9 sau mai puține greșeli	7-8 răspunsuri corecte	
Nivel de instruire	10-21 greșeli	6-7 răspunsuri corecte	6-7 răspunsuri corecte
Nivel de frustrare	22 sau mai multe greșeli	5 sau mai puține răspunsuri corecte	

Scorarea răspunsurilor, pe tipuri de întrebări

	Întrebări de reproducere	Întrebări de deducție	Întrebări de vocabular
Numărul de răspunsuri corecte ale elevului			
Total răspunsuri corecte posibile	3	3	2

ANIVERSAREA

Astăzi toată casa noastră este în fierbere. Ne pregătim pentru ziua de naștere a bunicii. Ea împlinește 60 de ani. Sîntem 3 nepoțele, dar eu, Adriana, fiind cea mai mare, răspund pentru toate.

Mai întîi, am pregătit un desen: pe o foaie mare albă am pus în centru poza bunicii. În jurul ei am arătat ceea ce face dînsa în fiecare zi. Terminînd desenul, ne-am întrebat: cînd le reușește pe toate?

Am programat un concert. Sora mea mai mică Irinuța va interpreta un cîntec de felicitare. Apoi eu voi recita o poezie, pe care am scris-o cu această ocazie. După aceea verișoara noastră Mădălina va dansa așa cum învață la școala de balet. Apoi vom cînta, împreună cu cei mari, „Mulți ani trăiască!”.

Sperăm că se va bucura. Doar că ea, cînd se bucură, plînge...

Fișă de evaluare

Clasa a II-a

Nivelul 2.2.

Intervenția învățătorului: “Prisaca este locul unde trăiesc, în căsuțele lor, albinele. Vom citi un text în care se povestește despre o fetiță care merge pentru prima dată la prisacă împreună cu tatăl ei, ca să vadă cum se adună mierea”.

Întrebare pretextuală: “De ce oamenii îngrijesc de albine?(Pentru că acestea fac miere, iar oamenii o folosesc)”.

Introducere

- Cunoștințe anterioare substanțiale
- Cunoștințe anterioare moderate
- Cunoștințe anterioare minimale

Notați ora la care copilul începe să citească _____

VIZITĂ LA PRISACĂ

- Tată, mă iei cu tine la pădure?
- Vrei foarte mult?
- Da, îmi doresc să merg la prisacă.
- Bine, numai să fii curajoasă: uneori albinele sînt agresive, te atacă pe neașteptate.
- Știu, dar voi sta cu mască, voi fi atentă.

Tata a luat-o cu el pe Cristina. Fetița nu mai putea de bucurie. A descoperit cum trăiesc albinele, a văzut cum este un fagure încărcat cu miere. Cu uimire a urmărit forfota din stup. De cîteva ori s-a speriat rău, cînd încercau s-o atace albinele. Erau furioase ca nu cumva să intre cineva în casa lor, dar tatăl său a sfătuit-o imediat ce să facă.

Seara s-a întors fericită acasă. A povestit tuturor cum trăiesc albinele, cît de harnice sînt. Abia acum a înțeles Cristina cît de mult muncește tatăl său ca ea să aibă miere dulce în fiecare zi. S-a gîndit și la vorba bunicii: „să fii hărnicuță ca o albină”.

Notați ora la care copilul a terminat de citit _____

Timp _____

Propoziții **16**

Cuvinte **154**

Caractere (caractere pe propoziție) **693**

Indicele de complexitate **43,3**

Întrebări:

1. Ce este o „prisacă”? (...locul unde se află căsuțele albinelor) (**vocabular**)
2. Unde își dorea Cristina să meargă? (...la prisacă) (**reproducere**)
3. Cînd s-a speriat Cristina? (...cînd au vrut s-o atace albinele) (**reproducere**)
4. Cum arată un „fagure”? (...ca o cutiuță în care se pune mierea) (**vocabular**)
5. Cum putea Cristina să se protejeze de albine? (...să-și pună masca) (**deducție**)
6. Ce a aflat Cristina despre tatăl ei? (...că muncește mult) (**reproducere**)
7. De ce munca tatălui este foarte grea? (...pentru că albinele trebuie îngrijite) (**deducție**)

8. De ce Cristina era fericită când s-a întors acasă? (...a avut o zi frumoasă, a aflat multe lucruri interesante) (deducție)

Greșeli în lectura cu voce tare _____

Răspunsuri corecte _____

Stabilirea nivelului la care citește elevul
GHID DE SCORARE A LECTURII ORALE ȘI A NIVELULUI DE ÎNȚELEGERE
Scorarea răspunsurilor, pe tipuri de întrebări

	Întrebări de reproducere	Întrebări de deducție	Întrebări de vocabular
Numărul de răspunsuri corecte ale elevului			
Total răspunsuri corecte posibile	2	2	3

Viteza citirii, corectă pentru nivelul 2 (mijlocul anului de învățămînt)

Norma	100 de cuvinte pe minut sau mai puțin (sub nivel)	100 -120 de cuvinte pe minut (nivel mediu)	140 de cuvinte pe minut sau mai mult (peste nivel)
Timpul în care elevul citește textul			
Rata/viteza (nr.cuvinte x 60:nr. sec.)			

VIZITĂ LA PRISACĂ

- Tată, mă iei cu tine la pădure?
- Vrei foarte mult?
- Da, îmi doresc să merg la prisacă.
- Bine, numai să fii curajoasă: uneori albinele sînt agresive, te atacă pe neașteptate.
- Știu, dar voi sta cu mască, voi fi atentă.

Tata a luat-o cu el pe Cristina. Fetița nu mai putea de bucurie. A descoperit cum trăiesc albinele, a văzut cum este un fagure încărcat cu miere. Cu uimire a urmărit forfota din stup. De cîteva ori s-a speriat rău, cînd încercau s-o atace albinele. Erau furioase ca nu cumva să intre cineva în casa lor, dar tatăl său a sfătuit-o imediat ce să facă.

Seara s-a întors fericită acasă. A povestit tuturor cum trăiesc albinele, cît de harnice sînt. Abia acum a înțeles Cristina cît de mult muncește tatăl său ca ea să aibă miere dulce în fiecare zi. S-a gîndit și la vorba bunicii: „să fii hărnicuță ca o albină”.

Fișă de evaluare

Clasa a III-a

Nivelul 3.1.

Intervenția învățătorului: “Multor copii le place să îngrijească de animale. Vei citi un text în care un copil și-a găsit doi prieteni minunați – doi hârcioși”.

Întrebare pretextuală: “De ce copiilor le place să aibă animale de companie?” (Pentru că animalele sînt drăguțe; simt că le iubești și te iubesc și ele)

Introducere

- Cunoștințe anterioare substanțiale
- Cunoștințe anterioare moderate
- Cunoștințe anterioare minimale

Notați ora la care copilul începe să citească _____

ÎMPREUNĂ E MAI VESEL

Pînă nu demult am locuit cu bunicii. În casă erau două pisici, iar în curte — un cîine. Acum am trecut într-un apartament nou. Camera mea este mare și luminoasă, am jucăriile și cărțile preferate. Dar, de cînd vin de la școală și pînă se întorc părinții, sînt singur. De aceea tata și mama au fost de acord să-mi cumpere un animal de companie. Eu aș vrea o pereche de hârcioși, cum am văzut la mai mulți dintre colegii mei.

Am fost sîmbătă la piața de animale și la mai multe magazine. În unul din ele, printre bucățele de hîrtie ruptă mărunt, într-un vas de sticlă, ședeau doi hârcioși micuți și se uitau la mine. Vînzătoarea mi i-a pus în mîină. Erau calzi și moi. Se uitau la mine fără frică, cu încredere. Tata a plătit cumpărătura. Și mamei i-au plăcut noii noștri locatari.

Acum, cînd mă întorc după lecții, ei mă așteaptă și ne jucăm cu plăcere. Cred că deja mă recunosc.

Notați ora la care copilul a terminat de citit _____

Timp _____

Propoziții **16**

Cuvinte **166**

Caractere **732**

Indicele de complexitate (caractere pe propoziție) **45,7**

Întrebări:

1. Ce animale erau în casa bunicii? (...două pisici și un cîine) (**reproducere**)
2. Ce înseamnă piață de animale? (...locul unde se vînd animale, păsări, pești) (**vocabular**)
3. Ce înseamnă apartament? (...o locuință într-o casă unde stau mai multe familii) (**vocabular**)
4. De ce copilul a vrut o pereche de hârcioși? (...pentru că a văzut la colegii săi) (**deducție**)
5. Cine a ales hârcioșii? (...copilul) (**reproducere**)
6. Ce înțelegi prin locatari? (...cei care stau într-o locuință) (**vocabular**)
7. De ce vînzătoarea i-a pus copilului în mîină hârcioșii? (...ca să vadă că nu se tem de el; ca să le simtă căldura) (**deducție**)
8. Cum se joacă copilul și animalele? (...cu plăcere) (**reproducere**)

Greșeli în lectura cu voce tare _____

Răspunsuri corecte _____

Stabilirea nivelului la care citește elevul
GHID DE SCORARE A LECTURII ORALE ȘI A NIVELULUI DE ÎNȚELEGERE

	Acuratețea în lectura cu voce tare	Înțelegerea textului citit	Capacitatea de ascultare
Nivel independent	11 sau mai puține greșeli	7-8 răspunsuri corecte	
Nivel de instruire	12-28 greșeli	6-7 răspunsuri corecte	6-7 răspunsuri corecte
Nivel de frustrare	29 sau mai multe greșeli	5 sau mai puține răspunsuri corecte	

Scorarea răspunsurilor, pe tipuri de întrebări

	Întrebări de reproducere	Întrebări de deducție	Întrebări de vocabular
Numărul de răspunsuri corecte ale elevului			
Total răspunsuri corecte posibile	3	2	3

ÎMPREUNĂ E MAI VESEL

Pînă nu demult am locuit cu bunicii. În casă erau două pisici, iar în curte — un câine. Acum am trecut într-un apartament nou. Camera mea este mare și luminoasă, am jucăriile și cărțile preferate. Dar, de cînd vin de la școală și pînă se întorc părinții, sînt singur. De aceea tata și mama au fost de acord să-mi cumpere un animal de companie. Eu aș vrea o pereche de hîrciogii, cum am văzut la mai mulți dintre colegii mei.

Am fost sîmbătă la piața de animale și la mai multe magazine. În unul din ele, printre bucățele de hîrtie ruptă mărunt, într-un vas de sticlă, ședeau doi hîrciogii micuți și se uitau la mine. Vînzătoarea mi i-a pus în mîină. Erau calzi și moi. Se uitau la mine fără frică, cu încredere. Tata a plătit cumpărătura. Și mamei i-au plăcut noii noștri locatari.

Acum, cînd mă întorc după lecții, ei mă așteaptă și ne jucăm cu plăcere. Cred că deja mă recunosc.

Fișă de evaluare

Clasa a III-a

Nivelul 3.2.

Intervenția învățătorului: “Atunci când în familie sînt mai mulți copii, cei mai mari au grijă de cei mai mici. Dumitru este un băiețel care merge la grădiniță, de aceea o numește pe sora sa mai mare *educatoarea mea*”.

Întrebare pretextuală: “De ce frații mai mari întotdeauna au grijă de cei mai mici?” (Pentru că astfel își ajută părinții; pentru că sînt mai înțelepți)

Introducere

- Cunoștințe anterioare substanțiale
- Cunoștințe anterioare moderate
- Cunoștințe anterioare minimale

Notați ora la care copilul începe să citească _____

EDUCATOAREA

Credeți că e ușor să ai un frățior mai mic? Vă asigur că nu! Ești mai mare, deci mai înțeleaptă și trebuie s-o dovedești întruna.

Cînd Mitru frecventa grădinița, grija mea era să mă joc cu el seara și în zilele de odihnă. Îmi plăcea să ne jucăm, pentru că astfel mă odihneam și eu un pic și eram mai aproape unul de altul.

Nu uitam să-i pun desenele animate preferate și le urmăream împreună cu dînsul. Apoi discutam. Mă bucuram că înțelegea ușor, memoriza totul foarte bine. Învățam și interpretam împreună cîntece. Părinții mă laudau întotdeauna că știu să mă împac cu el. E drept că nu împărțim niciodată jucăriile și cărțile, nu ne certăm și nu ne batem. „Tu ești educatoarea mea”, spune Dumitru.

Dar acum va fi mai greu: Mitru merge la școală. Am să-l învăț tot ce știu și am să-l ajut să fie un elev bun. Mă gîndesc că voi fi fericită să aud într-o zi: „Tu ești învățătoarea mea!”.

Notați ora la care copilul a terminat de citit _____

Timp _____

Propoziții **15**

Cuvinte **166**

Caractere **733**

Indicele de complexitate (caractere pe propoziție) **48,8**

Întrebări:

1. Cine dintre copii este mai mic? (Mitru...) (**reproducere**)
2. Care sînt zilele de odihnă? (...sîmbătă și duminică) (**vocabular**)
3. Ce înseamnă a memoriza? (...a învăța pe de rost un cîntec, un text) (**vocabular**)
4. Ce îi bucură pe părinții lor? (...că ei se împacă bine) (**reproducere**)
5. Ce înțelegi prin a lauda? (...a vorbi de bine, a aprecia pe cineva) (**vocabular**)
6. De ce acești frați țin unul la altul? (...pentru că au fost educați corect) (**deducție**)
7. Ce o va face fericită pe fetiță? (...ca Mitru să spună că ea este învățătoarea lui) (**reproducere**)
8. De ce sînt fericiți părinții cînd copiii lor se împacă bine? (...pentru că în familie toți trebuie să se împace) (**deducție**)

Greșeli în lectura cu voce tare _____

Răspunsuri corecte _____

Stabilirea nivelului la care citește elevul GHID DE SCORARE A LECTURII ORALE ȘI A NIVELULUI DE ÎNȚELEGERE

	Acuratețea în lectura cu voce tare	Înțelegerea textului citit	Capacitatea de ascultare
Nivel independent	11 sau mai puține greșeli	7-8 răspunsuri corecte	
Nivel de instruire	12-28 greșeli	6-7 răspunsuri corecte	6-7 răspunsuri corecte
Nivel de frustrare	29 sau mai multe greșeli	5 sau mai puține răspunsuri corecte	

Scorarea răspunsurilor, pe tipuri de întrebări

	Întrebări de reproducere	Întrebări de deducție	Întrebări de vocabular
Numărul de răspunsuri corecte ale elevului			
Total răspunsuri corecte posibile	3	2	3

EDUCATOAREA

Credeți că e ușor să ai un frățior mai mic? Vă asigur că nu! Ești mai mare, deci mai înțeleaptă și trebuie s-o dovedești întruna.

Cînd Mitru frecventa grădinița, grija mea era să mă joc cu el seara și în zilele de odihnă. Îmi plăcea să ne jucăm, pentru că astfel mă odihneam și eu un pic și eram mai aproape unul de altul.

Nu uitam să-i pun desenele animate preferate și le urmăream împreună cu dînsul. Apoi discutam. Mă bucuram că înțelegea ușor, memoriza totul foarte bine. Învățam și interpretam împreună cîntece. Părinții mă laudau întotdeauna că știu să mă împac cu el. E drept că nu împărțim niciodată jucăriile și cărțile, nu ne certăm și nu ne batem. „Tu ești educatoarea mea”, spune Dumitru.

Dar acum va fi mai greu: Mitru merge la școală. Am să-l învăț tot ce știu și am să-l ajut să fie un elev bun. Mă gîndesc că voi fi fericită să aud într-o zi: „Tu ești învățătoarea mea!”.

Fișă de evaluare

Clasa a IV-a

Nivelul 4.1.

Intervenția învățătorului: “Plecarea la școală a unui copil este o bucurie pentru întreaga familie. Rădița este cel mai mare copil din familie și e prima care va merge la școală”.

Întrebare pretextuală: “Ce cadou poți face unui copil care merge la școală?” (Cărți; rechizite școlare)

Introducere

- Cunoștințe anterioare substanțiale
- Cunoștințe anterioare moderate
- Cunoștințe anterioare minimale

Notați ora la care copilul începe să citească _____

UN CADOU NEAȘTEPTAT

Rădița are șase ani și este cea mai mare dintre copii. Cei doi frațiori ai săi abia învață să vorbească. Bunica are grijă de toți. Astăzi bunica i-a spus că în curînd va merge la școală, dar nu i-a spus ce va face acolo.

În ajun de întîi septembrie li s-au întors părinții din străinătate. Le-au adus multe dulciuri, jucării neobișnuite și hăinuțe.

Fetița aștepta cu nerăbdare sărbătoarea de mîine – ziua ei de naștere. Știa că vor veni mai multe rude, copii și adulți. A doua zi dimineața s-a îmbrăcat frumos. Au venit musafirii, i-au dăruit iar jucării și hăinuțe... Doar vecinul Ionuț i-a adus altceva: o carte.

- Îți dăruiesc o carte, cred că o să-ți placă.
- Mulțumesc, este prima dată cînd primesc o carte.

Rădița a uitat de alte cadouri și a răsfoit împreună cu Ionuț cartea, apoi el i-a citit.

- Mîine plec la școală, a spus ea cu mîndrie. Am auzit că la școală nu poți merge fără cărți.

A doua zi, alături de părinți, cu un ghiozdan nou-nouț în spate, cu un buchet de flori culese de bunica din grădinița lor, Rădița, foarte fericită, s-a dus să învețe carte.

Notați ora la care copilul a terminat de citit _____

Timp _____

Propoziții **18**

Cuvinte **196**

Caractere **888**

Indicele de complexitate (caractere pe propoziție) **49, 3**

Întrebări:

1. Ce a primit Rădița de ziua ei? (...dulciuri, hăinuțe, jucării, o carte) (**reproducere**)
2. De ce Rădița a primit cadouri? (...pentru că era aniversarea ei) (**reproducere**)
3. Ce au făcut Rădița și Ionuț? (...au răsfoit cartea) (**reproducere**)
4. Ce înseamnă *a răsfoi*? (...a întoarce filele cărții, a se uita la ea) (**vocabular**)
5. Cum explici expresia *așteaptă cu nerăbdare*? (...nu mai are răbdare să se întîmple) (**vocabular**)
6. De ce Rădița s-a dus la școală cu un buchet de flori? (...pentru că e sărbătoare) (**deducție**)
7. De ce Ionuț i-a dăruit o carte? (...el știa că Rădița va merge la școală) (**deducție**)
8. De ce cadoul lui Ionuț a fost neașteptat? (...pentru că fetița nu mai primise cărți) (**deducție**)

Greșeli în lectura cu voce tare _____

Răspunsuri corecte _____

Stabilirea nivelului la care citește elevul
GHID DE SCORARE A LECTURII ORALE ȘI A NIVELULUI DE ÎNȚELEGERE

	Acuratețea în lectura cu voce tare	Înțelegerea textului citit	Capacitatea de ascultare
Nivel independent	11 sau mai puține greșeli	7-8 răspunsuri corecte	
Nivel de instruire	12-28 greșeli	6-7 răspunsuri corecte	6-7 răspunsuri corecte
Nivel de frustrare	29 sau mai multe greșeli	5 sau mai puține răspunsuri corecte	

Scorarea răspunsurilor, pe tipuri de întrebări

	Întrebări de reproducere	Întrebări de deducție	Întrebări de vocabular
Numărul de răspunsuri corecte ale elevului			
Total răspunsuri corecte posibile	3	3	2

UN CADOU NEAȘTEPTAT

Rădița are șase ani și este cea mai mare dintre copii. Cei doi frațiori ai săi abia învață să vorbească. Bunica are grijă de toți. Astăzi bunica i-a spus că în curînd va merge la școală, dar nu i-a spus ce va face acolo.

În ajun de întîi septembrie li s-au întors părinții din străinătate. Le-au adus multe dulciuri, jucării neobișnuite și hăinuțe.

Fetița aștepta cu nerăbdare sărbătoarea de mîine – ziua ei de naștere. Știa că vor veni mai multe rude, copii și adulți. A doua zi dimineața s-a îmbrăcat frumos. Au venit musafirii, i-au dăruit iar jucării și hăinuțe... Doar vecinul Ionuț i-a adus altceva: o carte.

- Îți dăruiesc o carte, cred că o să-ți placă.
- Mulțumesc, este prima dată cînd primesc o carte.

Rădița a uitat de alte cadouri și a răsfoit împreună cu Ionuț cartea, apoi el i-a citit.

– Mîine plec la școală, a spus ea cu mîndrie. Am auzit că la școală nu poți merge fără cărți.

A doua zi, alături de părinți, cu un ghiozdan nou-nouț în spate, cu un buchet de flori culese de bunica din grădinița lor, Rădița, foarte fericită, s-a dus să învețe carte.

Fișă de evaluare

Clasa a IV-a

Nivelul 4.2.

Intervenția învățătorului: “Știi că biblioteca este locul de unde se pot împrumuta cărți. E important să le restituim, ca să le citească și alții. Cătălina este o fetiță pasionată de lectură”.

Întrebare pretextuală: “Ce poți face la o bibliotecă?” (Poți lua și citi cărți; participa la întâlniri și discuții)

Introducere

- Cunoștințe anterioare substanțiale
- Cunoștințe anterioare moderate
- Cunoștințe anterioare minimale

Notați ora la care copilul începe să citească _____

O CITITOARE PASIONATĂ

Cătălina a citit toate cărțile pentru copii pe care le are acasă. Acum le împrumută prietenilor, iar dânsa merge la bibliotecă. Vine la bibliotecă în fiecare miercuri, când e ziua specială a elevilor din școala primară. Discută cu doamna bibliotecară, face schimb de impresii cu alți cititori. Întotdeauna ia o carte nouă. A citit toate poveștile din seria *A fost odată*. La spus basme nu o întrece nimeni!

Învățătoarea a observat că, în ultimul timp, Cătălina a început să se bucure de atenția colegilor. La recreații, copiii se adună în jurul ei, iar dânsa le povestește ceva. Le arată poze din cărți, le citește fragmente. Și colegii Cătălinei au început să ia cărți de la bibliotecă. Mulți participă la întâlniri și discuții.

Iar doamna învățătoare se bucură pentru Cătălina, căci ea acum e cea mai bună elevă: citește mai corect, scrie fără greșeli, povestește frumos. Copiii știu că anume Cătălina le poate explica un cuvânt necunoscut, le poate recomanda o carte.

Cătălina le-a propus să însceneze pentru serbarea din mai povestea *Nils Karlsson-degețel* (*Karlsson on the Roof*). Toți copiii au citit cartea. Acum și-au ales roluri și fac repetiții. Cred că vor avea succes!

Notați ora la care copilul a terminat de citit _____

Timp _____

Propoziții **19**

Cuvinte **198**

Caractere **1002**

Indicele de complexitate (caractere pe propoziție) **52,7**

Întrebări:

1. De ce Cătălina a început să ia cărți de la bibliotecă? (...pentru că a citit toate cărțile sale) (**reproducere**)
2. De ce anume miercuri Cătălina merge la bibliotecă? (...pentru că este ziua specială pentru elevii din clasele primare) (**reproducere**)
3. Ce fel de povești sînt basmele? (...povești fantastice) (**vocabular**)
4. Ce a observat învățătoarea? (...că, la recreații, Cătălina le povestește colegilor ce a citit) (**reproducere**)
5. Cum explici îmbinarea *cititoare pasionată*? (...o cititoare care are interes pentru lectură/pentru cărți) (**vocabular**)

6. De ce Cătălina știe să explice cuvintele necunoscute? (...pentru că le întâlnește în cărți și le află sensul) (**deducție**)
7. De ce Cătălina le poate recomanda colegilor cărți? (...pentru că citește mult) (**deducție**)
8. De ce copiii au citit cartea *Nils Karlsson-degețel*? (...ca să poată înscena această poveste/ca să cunoască rolurile) (**deducție**)

Greșeli în lectura cu voce tare _____

Răspunsuri corecte _____

Stabilirea nivelului la care citește elevul GHID DE SCORARE A LECTURII ORALE ȘI A NIVELULUI DE ÎNȚELEGERE

	Acuratețea în lectura cu voce tare	Înțelegerea textului citit	Capacitatea de ascultare
Nivel independent	11 sau mai puține greșeli	7-8 răspunsuri corecte	
Nivel de instruire	12-28 greșeli	6-7 răspunsuri corecte	6-7 răspunsuri corecte
Nivel de frustrare	29 sau mai multe greșeli	5 sau mai puține răspunsuri corecte	

Scorarea răspunsurilor, pe tipuri de întrebări

	Întrebări de reproducere	Întrebări de deducție	Întrebări de vocabular
Numărul de răspunsuri corecte ale elevului			
Total răspunsuri corecte posibile	3	3	2

O CITITOARE PASIONATĂ

Cătălina a citit toate cărțile pentru copii pe care le are acasă. Acum le împrumută prietenilor, iar dânsa merge la bibliotecă. Vine la bibliotecă în fiecare miercuri, când e ziua specială a elevilor din școala primară. Discută cu doamna bibliotecară, face schimb de impresii cu alți cititori. Întotdeauna ia o carte nouă. A citit toate poveștile din seria *A fost odată*. La spus basme nu o întrece nimeni!

Învățătoarea a observat că, în ultimul timp, Cătălina a început să se bucure de atenția colegilor. La recreații, copiii se adună în jurul ei, iar dânsa le povestește ceva. Le arată poze din cărți, le citește fragmente. Și colegii Cătălinei au început să ia cărți de la bibliotecă. Mulți participă la întâlniri și discuții.

Iar doamna învățătoare se bucură pentru Cătălina, căci ea acum e cea mai bună elevă: citește mai corect, scrie fără greșeli, povestește frumos. Copiii știu că anume Cătălina le poate explica un cuvânt necunoscut, le poate recomanda o carte.

Cătălina le-a propus să însceneze pentru serbarea din mai povestea *Nils Karlsson-degețel*. Toți copiii au citit cartea. Acum și-au ales roluri și fac repetiții. Cred că vor avea succes!

Fișă de evaluare

Clasa a V-a

Nivelul 5.1.

Intervenția învățătorului: “Unii copii știu de mici ce vor să devină când vor crește mari. Alții au mai multe pasiuni și interese. Însă e important să fie ordonați, ca să nu piardă timpul în zadar”.

Întrebare pretextuală: “Cum poate reuși să le facă pe toate un copil care are mai multe interese?”
(Fiind foarte ordonat; organizându-și bine ziua)

Introducere

- Cunoștințe anterioare substanțiale
- Cunoștințe anterioare moderate
- Cunoștințe anterioare minimale

Notați ora la care copilul începe să citească _____

UN MODEL DE URMAT

Sora mea mai mare, Felicia, care e elevă în clasa a V-a, visează să devină dansatoare. Încă de când avea patru ani a spus că îi place să danseze și a rugat părinții să o înscrie la un cerc de dans. Eu sînt pasionată de arta plastică. Pot desena ore în șir. Ador să modelez din plastilină sau din lut, fac jucării din hîrtie și carton.

Ziua ei începe cu gimnastica, exercițiile speciale de balet. Pune o muzică vioaie, mă trezește pe mine și facem înviorarea. După dejun, mergem împreună pînă la poarta grădiniței mele. Pe drum îmi povestește ceva și e atît de interesant, încît îmi pare rău că ajungem repede. Apoi ea merge mai departe, înconjurată de colegi.

Cînd ieșim la plimbare cu întreaga grupă, eu le povestesc copiilor ceea ce am aflat azi-dimineață de la Felicia. Toți copiii mă invidiază că am o soră mai mare atît de bună. Și eu le spun de ce Felicia este o elevă exemplară: pentru că este foarte ordonată.

Dacă voi începe și eu să frecventez școala, drumul nostru împreună va fi mai lung. Am să citesc mai mult, ca să știu și eu multe lucruri interesante.

Eu o admir mult pe Felicia și mă mîndresc cu dînsa. Este cea mai bună soră, cea mai grijulie fică și cea mai bună colegă. Trebuie neapărat să devină și cea mai bună dansatoare.

Notați ora la care copilul a terminat de citit _____

Timp _____

Propoziții **19**

Cuvinte **234**

Caractere **1029**

Indicele de complexitate (caractere pe propoziție) **54,15**

Întrebări:

1. Ce visează să devină Felicia? (...dansatoare) (**reproducere**)
2. De ce surorii mai mici îi pare rău că drumul pînă la grădiniță e scurt? (...pentru că ar vrea să discute mai mult) (**deducție**)
3. Ce înseamnă *să fii ordonat*? (...să îți organizezi timpul, să ții în ordine lucrurile) (**vocabular**)
4. De ce ar vrea sora mai mică să citească mult? (...pentru a ști mai multe) (**deducție**)

5. Cum înțelegi îmbinarea *să frecventez școala*? (...să merg în fiecare zi la școală; să fiu elevă) (**vocabular**)
6. Ce îi dorește sora mai mică Feliciei? (...să ajungă cea mai bună dansatoare) (**reproducere**)
7. De ce sora mai mică se mândrește cu Felicia? (...pentru ca ea este o soră, o fiică și o colegă foarte bună) (**deducție**)

Greșeli în lectura cu voce tare _____

Răspunsuri corecte _____

Stabilirea nivelului la care citește elevul GHID DE SCORARE A LECTURII ORALE ȘI A NIVELULUI DE ÎNȚELEGERE

	Acuratețea în lectura cu voce tare	Înțelegerea textului citit	Capacitatea de ascultare
Nivel independent	14 sau mai puține greșeli	7-8 răspunsuri corecte	
Nivel de instruire	15-36 greșeli	6-7 răspunsuri corecte	6-7 răspunsuri corecte
Nivel de frustrare	37 sau mai multe greșeli	5 sau mai puține răspunsuri corecte	

Scorarea răspunsurilor, pe tipuri de întrebări

	Întrebări de reproducere	Întrebări de deducție	Întrebări de vocabular
Numărul de răspunsuri corecte ale elevului			
Total răspunsuri corecte posibile	3	3	2

UN MODEL DE URMAT

Sora mea mai mare, Felicia, care e elevă în clasa a V-a, visează să devină dansatoare. Încă de când avea patru ani a spus că îi place să danseze și a rugat părinții să o înscrie la un cerc de dans. Eu sînt pasionată de arta plastică. Pot desena ore în șir. Ador să modelez din plastilină sau din lut, fac jucării din hîrtie și carton.

Ziua ei începe cu gimnastica, exercițiile speciale de balet. Pune o muzică vioaie, mă trezește pe mine și facem înviorarea. După dejun, mergem împreună pînă la poarta grădiniței mele. Pe drum îmi povestește ceva și e atît de interesant, încît îmi pare rău că ajungem repede. Apoi ea merge mai departe, înconjurată de colegi.

Cînd ieșim la plimbare cu întreaga grupă, eu le povestesc copiilor ceea ce am aflat azi-dimineață de la Felicia. Toți copiii mă invidiază că am o soră mai mare atît de bună. Și eu le spun de ce Felicia este o elevă exemplară: pentru că este foarte ordonată.

Dacă voi începe și eu să frecventez școala, drumul nostru împreună va fi mai lung. Am să citesc mai mult, ca să știu și eu multe lucruri interesante.

Eu o admir mult pe Felicia și mă mîndresc cu dînsa. Este cea mai bună soră, cea mai grijulie fiică și cea mai bună colegă. Trebuie neapărat să devină și cea mai bună dansatoare.

Fișă de evaluare

Clasa a V-a

Nivelul 5.2.

Intervenția învățătorului: “În unele familii, copiii știu multe despre cei care au trăit pînă la dînșii: bunici, străbunici. Părinții lor le povestesc despre aceasta”.

Întrebare pretextuală: “Ce știi despre istoria familiei tale?” (Răspuns imprevizibil)

Introducere

- Cunoștințe anterioare substanțiale
- Cunoștințe anterioare moderate
- Cunoștințe anterioare minimale

Notați ora la care copilul începe să citească _____

O SEARĂ DE AMINTIRI

Serile de sîmbătă sînt deosebite în familia Deleanu, pentru că mama, ajutată de cele trei fete, termină treburile mai devreme și stă cu ele la povești. Din cînd în cînd, intră în vorbă tata, care, de obicei, meșterește ceva.

Sîmbăta trecută mama a scos la iveală o casetă cu bijuterii din argint și le-a arătat-o:

- Sînt bijuteriile pe care le-au purtat bunicile și străbunicile voastre și fiecare dintre ele are o istorie.

Lavinia, Loretta și Lenuța au privit întrebător:

- Sînt demodate?
- Bijuteriile nu ies din modă, zise mama, ci devin mai scumpe cu trecerea timpului. Iar pentru noi amintirile sînt mai scumpe decît argintul.

Loretta deschise un medalion micuț, oval:

- Acesta al cui a fost?

Înăuntru, portretul unei fete blonde.

- Dar seamănă întocmai cu mine, se bucură Lavinia.
- Puiule, tu semeni cu dînsa, intră în vorbă tata. E bunica mea, străbunica ta, pe care o chema Margareta Deleanu. Tatăl ei i-a făcut portretul cînd avea șaisprezece ani.

Mama lua pe rînd cîte un obiect din casetă și povestea istoria lui, împletită cu istoria familiei lor: cercei, inele, brățări, pandantive; ani și date, nume și întîmplări... Pentru a întregi tabloul, tata a adus albumele cu poze vechi și fetele aveau impresia că vizionează un film despre neamul lor.

S-a făcut tîrziu. „La culcare! porunci glumeț tata. Este și mîine zi!”.

Cînd s-au uitat, mezina, Lavinia, adormise cu medalionul în mînă.

Notați ora la care copilul a terminat de citit _____

Timp _____

Cuvinte **234**

Caractere **1181**

Propoziții **20**

Indicele de complexitate **59,5**

Întrebări:

1. Care seri sînt deosebite în familia Deleanu? (...serile de sîmbătă) (**reproducere**)

2. Cine este cea mai bună povestitoare? (...mama) (**reproducere**)
3. Unde se aflau bijuteriile? (... într-o casetă) (**reproducere**)
4. Ce înseamnă *medalion*? (... o bijuterie care se închide; se poartă la gât pe lăntișor) (**vocabular**)
5. Ce înseamnă *demodat*? (...care a ieșit din modă) (**vocabular**)
6. De ce serile de sîmbătă sînt deosebite? (...pentru că părinții și copiii stau de vorbă împreună) (**deducție**)
7. De ce tata a adus albumele? (...ca să vadă pozele celor despre care se povestea) (**deducție**)
8. De ce fetițele aveau impresia că vizionează un film? (...pentru că mama povestea interesant, iar tata le arăta pozele) (**deducție**)

Greșeli în lectura cu voce tare _____

Răspunsuri corecte _____

Stabilirea nivelului la care citește elevul GHID DE SCORARE A LECTURII ORALE ȘI A NIVELULUI DE ÎNȚELEGERE

	Acuratețea în lectura cu voce tare	Înțelegerea textului citit	Capacitatea de ascultare
Nivel independent	14 sau mai puține greșeli	7-8 răspunsuri corecte	
Nivel de instruire	15-36 greșeli	6-7 răspunsuri corecte	6-7 răspunsuri corecte
Nivel de frustrare	37 sau mai multe greșeli	5 sau mai puține răspunsuri corecte	

Scorarea răspunsurilor, pe tipuri de întrebări

	Întrebări de reproducere	Întrebări de deducție	Întrebări de vocabular
Numărul de răspunsuri corecte ale elevului			
Total răspunsuri corecte posibile	3	3	2

O SEARĂ DE AMINTIRI

Serile de sîmbătă sînt deosebite în familia Deleanu, pentru că mama, ajutată de cele trei fetițe, termină treburile mai devreme și stă cu ele la povești. Din cînd în cînd, intră în vorbă tata, care, de obicei, meșterește ceva.

Sîmbăta trecută mama a scos la iveală o casetă cu bijuterii din argint și le-a arătat-o:

– Sînt bijuteriile pe care le-au purtat bunicile și străbunicile voastre și fiecare dintre ele are o istorie.

Lavinia, Loretta și Lenuța au privit întrebător:

– Sînt demodate?

– Bijuteriile nu ies din modă, zise mama, ci devin mai scumpe cu trecerea timpului. Iar pentru noi amintirile sînt mai scumpe decît argintul.

Loretta deschise un medalion micuț, oval:

– Acesta al cui a fost?

Înăuntru, portretul unei fetițe blonde.

– Dar seamănă întocmai cu mine, se bucură Lavinia.

– Puiule, tu semeni cu dînsa, intră în vorbă tata. E bunica mea, străbunica ta, pe care o chema Margareta Deleanu. Tatăl ei i-a făcut portretul cînd avea șaisprezece ani.

Mama lua pe rînd cîte un obiect din casetă și povestea istoria lui, împletită cu istoria familiei lor: cercei, inele, brățări, pandantive; ani și date, nume și întîmplări... Pentru a întregi tabloul, tata a adus albumele cu poze vechi și fetițele aveau impresia că vizionează un film despre neamul lor.

S-a făcut tîrziu. „La culcare! porunci glumeț tata. Este și mîine zi!”.

Cînd s-au uitat, mezina, Lavinia, adormise cu medalionul în mîină.

Fișă de evaluare

Clasa a VI-a

Nivelul 6.1.

Intervenția învățătorului: “Cînd într-o familie sînt mai mulți copii, nu e neapărat ca fiecare să aibă jucării doar ale sale. Dacă sînt copii cuminiți și înțelepți, se joacă împreună și nu se ceartă din cauza lor”.

Întrebare pretextuală: “Cum pot împărți doi frați lucrurile sau jucăriile fără a se certa?” (Jucîndu-se pe rînd; înțelegîndu-se frățește)

Introducere

- Cunoștințe anterioare substanțiale
- Cunoștințe anterioare moderate
- Cunoștințe anterioare minimale

Notați ora la care copilul începe să citească _____

AL MEU, AL TĂU – AL NOSTRU

În familia Ciobanu cresc doi copii: Ana-Maria și Dănuț. Fetița are opt ani, iar fratele său – șapte. De cînd erau mici-mici se jucau mult timp împreună, chiar dacă împărțeau cu greu jucăriile preferate. Uneori ajungeau să se certe și să se retragă fiecare în colțul său, supărați și necăjiți.

Cîteodată, spre bucuria părinților, mașinile lui Dănuț transportau într-o lume de basm păpușile și animalele exotice ale surorii. O altă ocupație plăcută, care-i făcea să mai uite de ceea ce este „al meu” și „al tău”, era jocul *Lego*, dăruit de unchiul lor.

În ajun de Crăciun, copiii au descoperit sub brad o cutie neașteptat de mare, pe care era scris: „Pentru voi”. La început au fost surprinși că nu au primit cadouri fiecare în parte, ca de obicei. Părinții i-au încurajat ca împreună să desfacă cu grijă cutia. Au descoperit cu bucurie un obiect dorit: un computer nou-nouț.

– Cum vom împărți jucăria magică? Cine îl va încerca primul?

Mama le-a spus că vor învăța împreună nu doar să se joace, ci și să scrie, să deseneze.

Surpriza a fost foarte mare. Copiii, care altădată se lăudau fiecare cu cadoul său, se străduiau să găsească împreună jocuri interesante. Învățau unul de la altul. Părinții urmăreau cum computerul i-a apropiat pe cei doi frați. Acum ei aveau grijă de ceva ce era „al lor”, al familiei Ciobanu.

Notați ora la care copilul a terminat de citit _____

Timp _____

Propoziții **18**

Cuvinte **232**

Caractere **1105**

Indicele de complexitate (caractere pe propoziție) **61,3**

Întrebări:

1. Cum se împăcau cei doi frați de cînd erau mici? (...se jucau împreună, dar și se certau) (**reproducere**)
2. În text se spune că Ana-Maria avea animale exotice. Ce înseamnă cuvîntul *exotic* în această propoziție? (...animale care nu trăiesc la noi) (**vocabular**)
3. De ce copiii obișnuiau să împartă jucăriile? (...pentru că li se cumpărau jucării fiecăruia aparte) (**deducție**)
4. De ce jocul *Lego* era o ocupație plăcută? (...pentru că se jucau împreună) (**deducție**)

5. Care a fost surpriza de Crăciun pentru Ana-Maria și Dănuț? (...un cadou multășteptat – un computer) (**reproducere**)
6. Cum înțelegi îmbinarea „jucărie magică”? (...jucărie care poate face minuni) (**vocabular**)
7. Ce le-a spus mama că vor face la calculator? (...vor învăța să se joace, să scrie, să deseneze) (**reproducere**)
8. De ce părinții au decis să le facă un singur cadou? (...pentru ca frații să se împrietenească mai mult) (**deducție**)

Greșeli în lectura cu voce tare _____

Răspunsuri corecte _____

Stabilirea nivelului la care citește elevul GHID DE SCORARE A LECTURII ORALE ȘI A NIVELULUI DE ÎNȚELEGERE

	Acuratețea în lectura cu voce tare	Înțelegerea textului citit	Capacitatea de ascultare
Nivel independent	14 sau mai puține greșeli	7-8 răspunsuri corecte	
Nivel de instruire	15-36 greșeli	6-7 răspunsuri corecte	6-7 răspunsuri corecte
Nivel de frustrare	37 sau mai multe greșeli	5 sau mai puține răspunsuri corecte	

Scorarea răspunsurilor, pe tipuri de întrebări

	Întrebări de reproducere	Întrebări de deducție	Întrebări de vocabular
Numărul de răspunsuri corecte ale elevului			
Total răspunsuri corecte posibile	3	3	2

AL MEU, AL TĂU – AL NOSTRU

În familia Ciobanu cresc doi copii: Ana-Maria și Dănuț. Fetita are opt ani, iar fratele său – șapte. De când erau mici-mici se jucau mult timp împreună, chiar dacă împărțeau cu greu jucăriile preferate. Uneori ajungeau să se certe și să se retragă fiecare în colțul său, supărați și necăjiți.

Cîteodată, spre bucuria părinților, mașinile lui Dănuț transportau într-o lume de basm păpușile și animalele exotice ale surorii. O altă ocupație plăcută, care-i făcea să mai uite de ceea ce este „al meu” și „al tău”, era jocul *Lego*, dăruit de unchiul lor.

În ajun de Crăciun copiii au descoperit sub brad o cutie neașteptat de mare, pe care era scris: „Pentru voi.” La început au fost surprinși că nu au primit cadouri fiecare în parte, ca de obicei. Părinții i-au încurajat ca împreună să desfacă cu grijă cutia. Au descoperit cu bucurie un obiect dorit: un computer nou-nouț.

– Cum vom împărți jucăria magică? Cine îl va încerca primul?

Mama le-a spus că vor învăța împreună nu doar să se joace, ci și să scrie, să deseneze.

Surpriza a fost foarte mare. Copiii, care altădată se lăudau fiecare cu cadoul său, se străduiau să găsească împreună jocuri interesante. Învățau unul de la altul. Părinții urmăreau cum computerul i-a apropiat pe cei doi frați. Acum ei aveau grijă de ceva ce era „al lor”, al familiei Ciobanu.

Fișă de evaluare

Clasa a VI-a

Nivelul 6.2

Intervenția învățătorului: “Uneori, lucrurile vechi pot fi la fel de utile și interesante ca și cele noi. Este important să le înțelegem valoarea”.

Întrebare pretextuală: “Ce poți moșteni de la strămoși?” (Obiecte, trăsături fizice și de caracter)

Introducere

- Cunoștințe anterioare substanțiale
- Cunoștințe anterioare moderate
- Cunoștințe anterioare minimale

Notați ora la care copilul începe să citească _____

MOȘTENIREA

Podul bunicilor mei de la țară este pentru mine ca o insulă misterioasă: de câte ori urc acolo, descopăr ceva nou. Nici ei nu mai țin minte câte au păstrat: oale vechi de lut, puse în lăzi și mai vechi; saci cu haine pe care nimeni nu le mai poartă; jucării stricate; caietele câtorva generații de copii.

Așa s-a întâmplat că în această vacanță de primăvară n-am avut noroc de timp frumos: deși nu era frig, ploua întruna și nu ne rămânea decât să stăm de vorbă sau să citim. Dar am terminat de citit ceea ce am luat de acasă, iar bunica nu avea cărți pe care nu le-am citit. „Haideți în pod,” a spus verișorul nostru mai mare, Vlad, și noi, ceilalți trei mai mici, l-am urmat cu bucurie.

Ne-a condus spre cel mai îndepărtat colț, unde încă nu le cunoșteam pe toate. Era puțină lumină, dar am aprins lanterna și am început să deschidem lăzile: încălțăminte, instrumente. Cărți, multe cărți vechi! Am luat câte puteam duce și am coborât cu ele jos, în casă. Le-am scuturat afară de praf, dar oricum erau foarte vechi și miroseau a pod, a fier și lemn la un loc. Erau cărți editate demult. Ale cui sînt? Am alergat la bunica.

Văzîndu-ne cu cărțile în mînă, bunica ne-a explicat: „Sînt cărțile mamei mele. Erau puține și, cînd eram copil, le-am citit de atîtea ori încît le știam pe de rost. Le-am păstrat și le-am recitit, cînd au crescut copiii mei, împreună cu dîșii. Voi aveți cărți noi, am crezut că acestea nu vă mai interesează. Acum, dacă le-ați găsit, le puteți lua cu voi — sînt moștenire de la străbunica voastră.”

Nu a mai contat pentru noi că, între timp, ploaia a stat. Am citit cu interes și am discutat cele citite. A fost o vacanță de vis.

Dar cărțile nu le-am luat cu noi, ca să le poată reciti și bunica.

Notați ora la care copilul a terminat de citit _____

Timp _____

Propoziții **23**

Cuvinte **320**

Caractere **1410**

Indicele de complexitate **61,5**

Întrebări:

1. Cu ce s-au ocupat copiii în această vacanță? (...au citit) (**reproducere**)
2. Cine i-a condus în pod? (...Vlad) (**reproducere**)
3. Unde era lada cu cărți? (...în cel mai îndepărtat colț) (**reproducere**)
4. Ce înseamnă *comoară*? (...ceva foarte scump) (**vocabular**)
5. Ce înseamnă *a citi cu interes*? (...fără a se plictisi) (**vocabular**)
6. De ce bunica nu le-a dat copiilor cărțile? (... a crezut că nu-i interesează) (**deducție**)

7. De ce copiii au considerat vacanța *de vis*? (...pentru că sînt pasionați de lectură) (**deducție**)
 8. De ce copiii aceștia citesc mult? (...pentru că străbunica, bunica și părinții lor au citit și le-au transmis această pasiune) (**deducție**)

Greșeli în lectura cu voce tare _____

Răspunsuri corecte _____

Stabilirea nivelului la care citește elevul
GHID DE SCORARE A LECTURII ORALE ȘI A NIVELULUI DE ÎNȚELEGERE

	Acuratețea în lectura cu voce tare	Înțelegerea textului citit	Capacitatea de ascultare
Nivel independent	14 sau mai puține greșeli	7-8 răspunsuri corecte	
Nivel de instruire	15-36 greșeli	6-7 răspunsuri corecte	6-7 răspunsuri corecte
Nivel de frustrare	37 sau mai multe greșeli	5 sau mai puține răspunsuri corecte	

Scorarea răspunsurilor, pe tipuri de întrebări

	Întrebări de reproducere	Întrebări de deducție	Întrebări de vocabular
Numărul de răspunsuri corecte ale elevului			
Total răspunsuri corecte posibile	3	3	2

MOȘTENIREA

Podul bunicilor mei de la țară este pentru mine ca o insulă misterioasă: de câte ori urc acolo, descopăr ceva nou. Nici ei nu mai țin minte câte au păstrat: oale vechi de lut, puse în lăzi și mai vechi; saci cu haine pe care nimeni nu le mai poartă; jucării stricate; caietele câtorva generații de copii.

Așa s-a întâmplat că în această vacanță de primăvară n-am avut noroc de timp frumos: deși nu era frig, ploua întruna și nu ne rămânea decât să stăm de vorbă sau să citim. Dar am terminat de citit ceea ce am luat de acasă, iar bunica nu avea cărți pe care nu le-am citit. „Haideți în pod,” a spus verișorul nostru mai mare, Vlad, și noi, ceilalți trei mai mici, l-am urmat cu bucurie.

Ne-a condus spre cel mai îndepărtat colț, unde încă nu le cunoșteam pe toate. Era puțină lumină, dar am aprins lanterna și am început să deschidem lăzile: încălțăminte, instrumente. Cărți, multe cărți vechi! Am luat câte puteam duce și am coborât cu ele jos, în casă. Le-am scuturat afară de praf, dar oricum erau foarte vechi și miroseau a pod, a fier și lemn la un loc. Erau cărți editate demult. Ale cui sînt? Am alergat la bunica.

Văzîndu-ne cu cărțile în mîină, bunica ne-a explicat: „Sînt cărțile mamei mele. Erau puține și, cînd eram copil, le-am citit de atîtea ori încît le știam pe de rost. Le-am păstrat și le-am recitit, cînd au crescut copiii mei, împreună cu dînșii. Voi aveți cărți noi, am crezut că acestea nu vă mai interesează. Acum, dacă le-ați găsit, le puteți lua cu voi – sînt moștenire de la străbunica voastră.”

Nu a mai contat pentru noi că, între timp, ploaia a stat. Am citit cu interes și am discutat cele citite. A fost o vacanță de vis. Dar cărțile nu le-am luat cu noi, ca să le poată reciti și bunica.

Interpretarea rezultatelor

Interpretarea rezultatelor testului se efectuează în doi pași. Inițial, calculați nivelurile de citire ale elevului. Apoi analizați scorurile, pentru a identifica punctele tari și punctele slabe ale abilităților de literație ale elevului.

Identificarea nivelurilor de citire

În partea de jos a fiecărei fișe de răspuns se dă scorul care denotă nivelul de citire **independent, de instruire** și, respectiv, **de frustrare**. Aceste indicații trebuie trecute pe fișa de scor globală și interpretate.

Dacă scorurile obținute de elev la recunoașterea cuvintelor izolate, recunoașterea cuvintelor în context și comprehensiune converg spre același nivel de clasă la oricare dintre nivelurile **independent, de instruire** și **de frustrare**, acele scoruri ar trebui acceptate. Dacă scorurile diferă la vreunul din aceste niveluri, atunci examinatorul trebuie să analizeze situația. De regulă, este bine să acceptați ca indicator al nivelului de citire cel mai mic scor, cu rezerva că dacă suspectați că elevul ar fi putut fi influențat de factori externi la vreunul din teste – noutatea sarcinilor, oboseală, perturbare, lipsă de interes pentru subiectul textului etc. –, puteți decide să nu scădeți nivelul de citire al elevului din cauza aceluși rezultat.

Luați rezultatele testului ca o sugestie pentru locul de unde ar trebui să începeți să predați, dar la primele lecții observați cu atenție dacă elevul face față cerințelor/textelor de la nivelul la care a fost plasat. Fiți pregătit să treceți elevul la materiale mai ușoare sau mai grele, după cum vă va sugera performanța lui la diferite sarcini de instruire.

Evaluarea componentelor cititului

Identificarea celor trei niveluri de citire și a capacității de ascultare este foarte importantă, așa cum s-a explicat mai sus. Dar o funcție și mai importantă a inventarului informal de citire este faptul că acesta relevă diverse lucruri despre procesele de citire parcurse de elev.

Iată o serie de întrebări care pot fi clarificate prin compararea diferitelor scoruri și, în unele cazuri, prin examinarea atentă a răspunsurilor la testele inventarului informal de citire.

Recunoașterea cuvintelor

- 1. Citirea cuvintelor recunoscute instantaneu.** În mod normal, cititorii în formare au un bagaj crescând de cuvinte pe care le recunosc instantaneu, numit **vocabular instantaneu**. Recunoașterea cuvintelor izolate, arătate rapid, oferă o măsură a recunoașterii cuvintelor din vocabularul instantaneu la diferite niveluri de clasă.
- 2. Decodificarea.** În mod normal, cititorii în formare pot decodifica literele și le pot raporta la sunete pentru a pronunța un cuvânt scris. Când elevii ajung la nivelul la care recunoașterea instantanee a cuvintelor din listă scade, ne așteptăm ca ei să-și folosească abilitatea de a recunoaște cuvinte în condiții necronometrate, deoarece acest mod de prezentare le permite să examineze cuvântul

și să aplice ceea ce știi despre corespondența literă-sunet. Astfel, ne așteptăm la o disparitate în favoarea scorului necronometrat.

- 3. Recunoașterea cuvintelor în context.** În mod normal, cititorii în formare își dezvoltă și abilitățile de a utiliza contextul unui pasaj care are sens, pentru a identifica cuvintele necunoscute. De aceea, scorurile pentru nivelurile **independent**, **de instruire** și **de frustrare** sînt mai înalte la recunoașterea cuvintelor în context decît a celor izolate. Este important de observat dacă un elev se ghidează de context în procesul de recunoaștere a cuvintelor.
- 4. Recunoașterea cuvintelor în comparație cu comprehensiunea.** Criteriile privind diversele niveluri de citire au fost fixate pentru recunoașterea cuvintelor (în context sau izolat) și comprehensiune. Este important de observat dacă un elev se află la nivelul de instruire sau independent atît la recunoașterea cuvintelor, cît și la comprehensiune. Dacă nu, atunci trebuie stabilit dacă scorul este mai ridicat la recunoașterea cuvintelor sau la comprehensiune.

Comprehensiunea textului citit

- 1. Evaluarea cunoștințelor anterioare.** Studiile au arătat că elevii înțeleg mai mult din temele sau subiectele despre care au cunoștințe anterioare. Luarea în considerare a cunoștințelor anterioare vă poate comunica dacă înțelegerea unui elev este facilitată de cunoștințe anterioare sau îngreunată de absența acestora.
- 2. Performanța la diferite tipuri de întrebări de comprehensiune.** Oare un anumit elev este mai bun la reproducerea informațiilor afirmate explicit sau la deducerea răspunsurilor implicite? Oare cunoștințele de vocabular ale elevului sînt adecvate nivelului clasei în care învață? Răspunsurile la aceste întrebări pot fi date după examinarea modelelor de răspuns la diferite întrebări de comprehensiune. Scorurile înregistrate la cele trei tipuri de întrebări vor fi trecute pe fișa globală.
- 3. Capacitatea de ascultare comparată cu înțelegerea textului citit.** Capacitatea de ascultare poate fi considerată drept o limită superioară temporară a capacității de înțelegere a textului scris. Dacă abilitatea de înțelegere a textului scris este la fel de dezvoltată precum abilitatea de a înțelege un text citit de altcineva cu voce tare, atunci nu ne putem aștepta ca instruirea concentrată pe dezvoltarea comprehensiunii să conducă la creșterea spectaculoasă a comprehensiunii textului citit. Dar dacă abilitatea de înțelegere a textului ascultat depășește semnificativ înțelegerea textului citit, s-ar putea ca predarea focalizată pe dezvoltarea abilităților de înțelegere a textului citit să conducă la progrese mai semnificative. Deci este util să comparăm abilitățile de comprehensiune a textului citit cu cele de comprehensiune a textului ascultat.

Rata de citire

Rata de citire a unui elev are importanță semnificativă în stabilirea abilității globale de citire a acestuia. În general, elevii care se consideră cititori slabi înregistrează și ritmuri mai scăzute de lectură. Elevii care citesc mai rar pot fi ajutați cu exerciții de citire fluentă.

Inventar informal de citire

Fișă generală de scorare

Elevul: _____ Clasa: _____

Învățătorul: _____ Școala: _____

Data: _____ Examinatorul: _____

Nivelul de citire	Recunoașterea cuvintelor			Comprehensiune			Rata de citire
	Instantaneu	Necronometrat	În con-text	Cunoștințe anterioare	Citirea pasajelor	Capacitatea de ascultare	
P							
1.1							
1.2							
2							
3							
4							
5							
6							

Niveluri de citire	Elemente ale abilității de comprehensiune
Nivel independent	Reproducere _____ din _____
Nivel de instruire	Deduție _____ din _____
Nivel de frustrare	Vocabular _____ din _____

Partea a II-a. Adecvarea predării-învățării la rezultatele evaluării. Tehnologii didactice

Partea a II-a a acestui ghid prezintă strategii și metode de predare, pe care le puteți folosi ca reacție la nevoile specifice identificate la tinerii cititori prin intermediul evaluării prezentate în Partea I. Tabelul de mai jos sugerează metode de predare utilizate pentru a dezvolta acele abilități la care elevul cititor atestă probleme. Tehnicile și metodele inserate în partea dreaptă a tabelului vor fi explicate în secțiunile următoare ale ghidului.

Conceptele despre scris	Orientarea textului tipărit în cărți, cunoștințe despre punctuație	Abordarea experienței de utilizare a limbii; Cititul cărților în comun; Scrisul în comun
	Conceptul de cuvânt	Abordarea experienței de utilizare a limbii; Cititul cărților în comun; Scrisul în comun
	Cunoașterea alfabetului	(Cunoștințe specifice țării/limbii)
Abordarea fonetică analitico-sintetică. Corespondența literă-sunet	Cutii Elkonin; Împinge și Spune; Construire de cuvinte; Sortarea cuvintelor; Scrisul în comun	
Fluență	Lectura în ecou; Forumul Cititorilor; Cititul în cor	
Comprehensiune	Activitatea Dirijată de Lectură (ADL) Activitatea Dirijată de Lectură și Gîndire (ADLG) Activitatea Dirijată de Ascultare și Gîndire (ADAG) “Știu/Vreau să știu/Am învățat” Predarea reciprocă Citire și interogare Procedeele cercetării (ReQuest) Cititul în perechi/rezumatul în perechi Harta semantică Graficul T Diagrama arbore Utilizarea întrebărilor de ordin superior Gîndirea cu voce tare în timpul lecturii	
Vocabular	Conversații cu cuvinte	

Aceste sugestii metodologice nu intenționează să înlocuiască predarea cititului de care copiii au deja parte. Respectivele idei constituie o completare la ceea ce faceți deja și un remediu pentru nevoile de învățare ale elevilor, identificate prin evaluare atentă.

PREDAREA CONCEPTELOR DESPRE SCRIS

Există numeroase concepte despre scris pe care copiii trebuie să le stăpînească pentru a se orienta

adecvat la lecțiile de citire. Aceste concepte includ înțelegerea aranjării în pagină a textelor; faptul că scrisul conține un mesaj sau că el reprezintă cuvinte și nu ilustrații; orientarea textului pe pagină; sensul termenilor utilizați în predarea cititului, cum ar fi „început”, „sfârșit”, „prima”, „ultima”; unde se găsește partea de „sus” și cea de „jos” a paginii; termenii „cuvânt” și „literă”, litere mari și litere mici, precum și cunoștințe de bază privind punctuația.

Conceptele despre scris trebuie promovate, dacă se dovedește că un elev nu le stăpânește. Remediile descrise în această secțiune sînt recomandate și ca supliment la predarea care se face la grădiniță și în clasa întâi, deoarece oricare copil va beneficia de pe urma expunerii holistice la practicile literației.

Cînd elevii nu dețin conceptele despre scris, următoarele două strategii s-au dovedit utile: abordarea bazată pe experiența de utilizare a limbii și citirea în comun a cărților.

ABORDAREA BAZATĂ PE EXPERIENȚA UTILIZĂRII LIMBII

(individual, cu grupuri mici)

O lecție care se bazează pe experiența utilizării limbii își propune să stimuleze copiii să vorbească despre un subiect, să observe cum cele spuse de ei se pot scrie și apoi să exerseze citirea celor spuse de ei și consemnate în scris. Deoarece textul se discută prima dată cu copiii și mesajul este exprimat prin cuvinte proprii, experiența limbii oferă o introducere naturală la citire.

La început, învățătorul înregistrează experiențele copiilor pe măsură ce ei vorbesc. Dacă grupul e suficient de mic, fiecare copil va dicta un enunț despre propria-i experiență. Învățătorul este creionul copiilor. Mai tîrziu, copiii pot ilustra și descrie experiențele proprii, le pot citi întregii clase și își pot expune munca în sala de clasă.

Lecția bazată pe experiența utilizării limbii este mai eficientă în grupuri cu 6-12 copii, deși poate fi aplicată și la grupuri de pînă la 20-25 elevi, dacă e nevoie. În clasele mai numeroase, proiectați activitatea doar pentru o parte a clasei și găsiți sarcini alternative pentru elevii care nu participă la această activitate. Lecția poate fi predată în trei părți de cîte 20-30 minute.

Pașii care trebuie urmați sînt prezentați mai jos.

Începeți cu un stimul vizual. Oferiți un imbold pentru discuție și scriere. De exemplu:

- un pește într-un borcan mai mare – atenționați copiii să nu atingă peștele, dar să vorbească despre el;

- profitați de un eveniment interesant care tocmai s-a întâmplat, cum ar fi prezența unui vizitator la școală sau o excursie recentă, o demonstrație, un experiment la o lecție de științe;
- puteți citi prima parte a unei povești, cerându-le s-o încheie ei și să v-o dicteze.

Antrenați copiii în discuție. Antrenați copiii în discuții de cinci minute pe marginea subiectului. Amintiți-vă să introduceți cuvintele-cheie – numele lucrurilor – care apar în discuție. Amintiți-vă că, deși lecțiile bazate pe experiența utilizării limbii sînt menite să înregistreze ce spun copiii, ele pot fi o bună ocazie de a învăța cuvinte noi atunci cînd acestea sînt plasate într-un context interesant, memorabil.

Scrieți după dictare. Precizați că veți nota ceea ce spun elevii despre experiențele lor. Cereți-le să dea un titlu povestirii pe care o vor crea. Scrieți titlul în partea de sus a paginii și pronunțați fiecare cuvînt pe măsură ce îl scrieți. Apoi cereți fiecărui copil să spună ceva despre subiectul în discuție. Rugați copiii să arate locul de pe foaie unde trebuie să începeți a scrie. Începeți din colțul de stînga sus, scrieți exact ceea ce spun copiii, pronunțînd fiecare cuvînt, pe măsură ce îl scrieți. Invitați și alți copii să contribuie, procedînd la fel cu intervenția fiecăruia.

Citiți textul pe care l-ați notat. După fiecare propoziție dictată, învățătorul va citi textul cu voce tare, plasînd un cartonaș sub fiecare cuvînt pe măsură ce îl citește. Apoi copilul care a dictat propoziția o va citi, urmat de întregul grup în cor. Repetați fiecare propoziție. Atunci cînd citește întreg grupul, cereți-le copiilor să înceapă chiar de sus, de la primul rînd. Vor avea nevoie de ajutor, așa că însoțiți-i și dvs., citind în șoptă împreună cu ei.

Extindeți activitatea. Expuneți textul și repetați activitatea de citire în ziua următoare cu întreg grupul, cu grupuri mici și cu unii copii aparte. Apoi propuneți-le să ilustreze textul alcătuit împreună, să-i dea un titlu. Citiți un enunț și rugați un copil să arate unde este scris acesta. Copiii vor arăta cuvintele pe măsură ce le spun. Localizați cuvinte specifice din anumite rînduri. Învățătorul poate avea cuvintele scrise și pe cartonașe. Copiii vor numi cuvîntul de pe cartonaș și vor găsi perechea (același cuvînt) din text.

Pași ce facilitează identificarea cuvintelor în text. După citire, spuneți copiilor că vor învăța cîteva cuvinte. Scrieți cîteva cuvinte din text pe cartonașe diferite. Cereți copiilor să identifice acele cuvinte în text. Precizați: „Iată cuvîntul Găsiți același cuvînt în text. Plasați cartonașul acolo unde vedeți același cuvînt în text.”. Repetați această activitate cu alte cuvinte. Dacă elevii au nevoie de ajutor, arătați-le cuvintele. Puteți citi propozițiile în care apar cuvintele respective. Repetați procedura cu alte cuvinte. Aceeași procedură poate fi respectată și la învățarea literelor.

Variantă:

Dacă această activitate este prea ușoară pentru copii, cereți-le să găsească un cuvînt pe care îl cunosc, să-l indice sau să pună mîna pe cuvîntul respectiv. *Cereți-le să vă spună ce înseamnă acel cuvînt.* Lăudați-i dacă răspund corect. Dacă nu, spuneți-le dvs. cuvîntul sau identificați cuvîntul pe care l-a spus copilul.

Citiți-le cuvîntul și cereți-le să-l citească și ei. Repetați acest demers cu alte cuvinte. Puteți să le oferiți copii scrise ale cuvintelor pe care le știu. Elevii pot colecta cuvintele pe care au învățat să le citească din textul produs de ei. Dacă au o copie a textului, pot sublinia sau încercui cuvintele pe care le cunosc.

S-ar putea ca elevii să-și amintească doar cîteva cuvinte din textele de la început. Nu e nici o problemă. Continuați să îi ajutați să-și înregistreze în scris ideile (să vi le dicteze). Pe măsură ce se creează mai multe texte, se vor învăța mai multe cuvinte. Recitirea textelor îi va ajuta pe copii să progreseze.

Copiii pot exersa dacă pregătiți o variantă de text lacunar. Această versiune ar trebui să coincidă cu originalul, doar că vor fi câteva spații libere în locul cuvintelor care lipsesc. Cereți copiilor să restabilească cuvintele care lipsesc. Citiți textul împreună cu ei. Dacă ajungeți la spațiul liber, opriți-vă. Scrieți cuvântul atunci când copiii vă spun ce lipsește.

Variantă:

Scrieți cuvintele care lipsesc în partea de jos a foii, înainte de a începe această activitate. Astfel, copiii vor avea un reper vizual.

Exersați clasificarea cuvintelor. Copiii pot colecta cuvintele pe care le învață. Aceste colecții vor fi parte a portofoliului lor. La început, copiii vor colecta pur și simplu cuvintele. După ce vor avea cam 15-20, pot efectua cu acestea diferite exerciții.

Variantă:

O activitate simplă ar fi să identifice cuvintele care încep la fel. Identificarea cuvintelor care încep cu aceeași literă este un exercițiu care îi va ajuta pe unii copii să asocieze literele cu sunetele. Ei vor învăța cel mai bine corespondența literă-sunet din cuvintele pe care le cunosc deja. De asemenea, le puteți oferi cuvinte care încep cu diferite litere, cerându-le să le aranjeze în așa fel, încât un cuvânt să înceapă cu litera cu care s-a încheiat cuvântul precedent (atenție la cuvintele care se termină cu *ă*).

Cereți copiilor să găsească cuvinte care numesc oameni sau locuri, animale sau culori, lucruri pe care le găsim afară, să selecteze cuvintele care sînt importante pentru ei, cuvintele care denumesc o acțiune.

Ce ne așteptăm să învețe copiii din abordarea bazată pe experiența utilizării limbii?

- **Copiii vor învăța că cititul este „consemnarea în scris a vorbitului”.** Scopul scrierii este să înregistreze idei – sub forma unor cuvinte –, pentru a putea fi recitate. Explicarea scopului cititului este deseori omisă atunci când îi învățăm pe copii să citească. Dar copiii sînt ființe inteligente și vor găsi că e mai ușor să înțeleagă sensul detaliilor cititului, pe care vor trebui să-l învețe curînd, dacă înțeleg imaginea de ansamblu: scopul cititului limbajului scris (Jesse Reid, 1998).
- **Copiii învață conceptele despre scris.** Au învățat (sau poate au început să învețe) că limba pe care o vorbesc este compusă din cuvinte. Cuvintele se compun din litere. Ele se scriu pe pagină de la stînga la dreapta și de sus în jos. De fiecare dată cînd se citește se spun aceleași lucruri, pentru că scrisul fixează cele spuse și ni le aduce înapoi de fiecare dată cînd le citim.
- **Copiii pot învăța să recunoască niște cuvinte.** Atunci cînd văd cuvintele separate scoase din textul dictat, s-ar putea să le recunoască, cum ar recunoaște fața unui prieten. Pentru a exersa mai mult, operați cu aceleași cuvinte, clasificîndu-le în baza diferitelor criterii:
 - care numesc obiecte/ființe;
 - care numesc ființe/acțiuni ale lor;
 - care numesc obiecte de o anumită formă (**minge, bilă, măr, vișină** vor fi separate de cele care numesc lucruri ce nu sînt rotunde).

CĂRȚILE MARI PENTRU CITITUL ÎN COMUN

(cu grupuri mici, cu clasa întreagă)

Pentru o activitate de citire în comun, veți avea nevoie de Cartea Mare, pe care o puteți confecționa singur.

Cartea Mare este o carte de mărimea unui ziar, cu 4-16 pagini, cu litere destul de mari (de 2.5-5 cm înălțime), pentru a fi citite de un grup de elevi așezați ceva mai departe de ea (Holdaway, 1979). Ajută dacă aveți și niște ilustrații pe fiecare pagină, pentru a veni în sprijinul înțelegerii textului. Hîrtia din care se confecționează astfel de cărți poate fi ambalaj reciclat. Chiar și ziarele care au zăcut în soare timp de mai multe săptămîni vor fi decolorate suficient pentru a putea fi refolosite la confecționarea unor Cărți Mari.

Deoarece scrisul din aceste cărți trebuie să fie cu litere groase și pronunțate pentru a fi descifrabile de la distanță, recomandăm folosirea unei carioca groase sau a unei bucăți de cărbune.

Confecționarea Cărților Mari poate necesita efort, așa că este bine să alegem texte care pot fi citite de mai multe ori pentru diferite scopuri. Deseori, Cărțile Mari se scriu după un model precum cel de jos:

- Un model de întrebare și răspuns:

“Urs brun, urs brun, ce vezi?

Văd o rață galbenă care se uită la mine.” (în limba engleză de Martin/Carle, 1972).

- Un text cu enumerație:

“Luni, regele a venit să mă vadă. Dar nu eram acasă.

Marți, regele și regina au venit să mă vadă. Dar nu eram acasă.

Miercuri, regele, regina și prințul au venit să mă vadă. Dar nu eram acasă.” (în limba engleză de Shulevitz).

- Un model de numărare:

“Un elefant se legăna pe o pînză de păianjen

Și pentru că singur era, a mai chemat un elefant.

Unu, doi, trei...

Doi elefanți se legănau pe o pînză de păianjen...”.

Alte texte potrivite pentru Cărțile Mari:

- **ghicitori** (ghicitoarea se scrie pe o parte a paginii, iar răspunsul pe partea opusă);
- **glume** (majoritatea textului se scrie pe o pagină, iar poanta pe pagina opusă);
- **concepte** (cărțile pot avea diverse subiecte: animale, persoane renumite, lucruri pentru care sîntem recunoscători, imagini asociate cu fiecare anotimp).

După ce confecționați cartea, testați-o pe un grup de copii într-o activitate de citire în comun. În funcție de mărimea grupului, puteți lucra cu întreaga clasă sau doar cu un grup mic. Pașii activității sînt descriși mai jos.

CITITUL ÎN COMUN

(cu grupuri mici, cu clasa întreagă)

Adunați copiii aproape de text pentru a putea vedea clar cele scrise și pentru a crea un sentiment de apartenență la comunitatea clasei. Așezați cartea pe un stativ sau pe un suport, pentru a putea fi văzută cu ușurință de copii și pentru ca aceștia să poată arăta textul pe măsură ce citiți. Folosiți un arătător pentru a indica fiecare cuvânt din text. Încercați să citiți fluent. Țineți minte: dumneavoastră oferiți un model de citire fluentă pentru copii.

Începeți prin răsfoirea rapidă a cărții, discutând despre ceea ce urmează să audă copiii. Prima dată când citiți textul, introduceți povestea vorbind despre titlu, copertă și pagina de titlu. Dacă ați desenat ilustrații, priviți-le pe rând și încercați să țeseți **povestea** în jurul lor.

Apoi citiți textul cu voce tare și cu intonație, pe măsură ce urmăriți cu arătătorul textul – cuvânt cu cuvânt, expresie cu expresie. Citiți cu o voce animată, nici prea repede, nici prea rar. Copiii vor urmări cu privirea textul indicat de dvs. Din când în când opriți-vă, pentru a le cere copiilor să spună un cuvânt predictibil sau o expresie, sau ce cred că se va întâmpla în poveste în cele ce urmează.

Dvs. și elevii puteți citi pe rând. Puteți citi în cor câte o pagină, cu alte cuvinte, dvs. și copiii citiți cuvintele împreună pe măsură ce le indicați. Puteți citi în ecou câte o pagină, adică dvs. citiți un rând, iar copiii recitesc același rând împreună în cor, în timp ce dvs. indicați cuvintele.

Pe măsură ce citiți și după ce ați terminat de citit le puteți cere elevilor să răspundă la întrebări care se referă la text. Aceste întrebări pot fi deschise. Ele pot viza experiențele personale ale elevilor sau alte cărți cu subiect asemănător, pe care le-au citit.

Odată ce elevii s-au familiarizat cu textul, îl puteți folosi pentru a preda unele aspecte de literație.

Puteți să:

- acoperiți un cuvânt și le cereți elevilor să-l ghicească din context sau după prima literă și context, sau după primele două litere etc.;
- scrieți 4-5 propoziții din text pe fișii de hârtie și cereți elevilor să le pună în ordine;
- tăiați în bucățele o propoziție și cereți elevilor să ordoneze părțile;
- oferiți elevilor cartonașe cu cuvinte și cereți să le potrivească cu cuvintele din text sau cu cuvintele care încep cu aceeași literă, sau care rimează cu ele, sau care conțin aceeași silabă etc.;
- împărțiți cartonașe cu litere mici și cereți elevilor să le potrivească cu perechile de litere mari din text și viceversa;
- indicați literele mari de la începutul propozițiilor și explicați de ce se folosesc;
- explicați funcția punctuației utilizate;
- cereți elevilor să indice cuvintele care descriu ceva sau cum s-a simțit cineva, sau ce a făcut cineva etc.

Rezumat al instrucțiunilor pentru cititul în comun

- **Pregătiți-vă pentru cititul în comun.** Alegeți cu grijă textul. Confecționați Cartea Mare, pentru a o folosi de mai multe ori. Pentru cititorii începători, textul poate fi un cântec, o zicătoare, o poveste populară repovestită mai simplu, informații despre un subiect de interes pentru copii. Scrieți textul cu litere destul de mari pentru ca un grup de elevi să-l poată citi – adică literele să fie de 5 cm înălțime. Adăugați ilustrații.
- **Prima citire:**
 1. Răsfoiți cartea împreună cu elevii. Citiți titlul și numele autorului. Dacă elevii sînt începători, explicați că titlul este numele cărții și că oferă idei despre ceea ce se conține în carte. Întrebați-i ce le sugerează titlul cărții pe care urmează s-o citească. Îndemnați-i să gîndească cu voce tare – modelați felul în care ne gîndim la o carte sau la subiectul ei.
 2. Citiți numele autorului, dacă există un autor. Explicați că autorul este persoana care a scris cartea. Întrebați-i dacă cunosc alte cărți de alți autori. Menționați cîteva cărți și spuneți-le cine le-a scris.
 3. Subliniați-le copiilor ce pot învăța la această lecție, la ce să fie atenți.
 4. Citiți din nou titlul și indicați ilustrația de pe copertă. Cereți elevilor să prezică ce se va întîmpla în poveste sau ce s-ar putea învăța din text.
 5. Prezentați cartea într-o manieră atractivă. Dacă ați inclus ilustrații, arătați-le copiilor și invitați-i să țese povestea în jurul acestor ilustrații.
 6. Citiți textul expresiv, pînă la capăt. Urmăriți cu arătătorul cuvintele pe măsură ce citiți – nici prea repede, nici prea rar. Concentrați-vă pe sensul textului. Cereți elevilor să citească și ei, să vi se alătore, dacă doresc.
 7. Pe măsură ce citiți, opriți-vă pentru a comenta textul, subliniind sensul acestuia. Amintiți-vă că serviți drept model de cititor fluent, dar și de persoană interesată de ceea ce citește și care se gîndește la sensul celor citite. Cereți elevilor să comenteze și ei cele citite.
 8. Opriți-vă pentru a cere elevilor să prezică ce se va întîmpla în text, mai ales înainte să întoarceți pagina. După ce ați citit secvența respectivă, cereți-le să comenteze dacă ceea ce au bănuț s-a adeverit.
 9. După ce terminați de citit, rugați elevii să vă spună cum s-au simțit după ce au ascultat textul, la ce s-au gîndit și de ce.
- **Recitirea textului**
 1. Recitiți textul, cerînd elevilor să citească cu dvs. Cereți-le să citească în ecou: dvs. citiți un rînd, elevii îl repetă în cor. Cereți-le să citească cu dvs. în cor.
 2. Cereți-le să bată din palme ritmul textului, să gesticuleze și să exprime prin mimică acțiunea. Invitați cîteva copii să dramatizeze secvențe.
 3. Expuneți textul în sala de clasă pentru ca elevii să-l poată reciti. Dacă este posibil, pregătiți variante mici ale textului sau ale unor secvențe pentru ca elevii să poată exersa cititul. Pot citi pe rînd, cu un partener sau în grupuri mici.

Ce învață copiii din acest tip de activitate?

 - copiii înțeleg scopul cititului: de a retransmite mesaje și de a experimenta bucuria textului;
 - copiii învață niște convenții ale limbajului scris – aranjarea cuvintelor pe pagină, unitățile de cuvinte, literele, majusculele, punctuația;
 - copiii încep să recunoască anumite cuvinte;
 - copiii încep să asocieze literele cu sunete.

Conștientizarea sunetelor și a corespondenței literă-sunet

Cunoașterea sunetelor și a corespondenței dintre literă și sunet se corelează foarte puternic cu succesul înregistrat în învățarea cititului. Însă predarea care se focalizează pe dezvoltarea acestor cunoștințe trebuie completată cu o abordare holistică, astfel încât copiii să aibă o înțelegere solidă a felului în care părți din învățarea cititului și scrisului se leagă de întreaga activitate de citit și scris.

SEGMENTAREA FONEMICĂ CU AJUTORUL CUTIILOR ELKONIN

(individual)

Utilizarea cutiilor Elkonin este o activitate care își propune să dezvolte abilitatea elevului de a segmenta cuvintele în sunete. Aveți nevoie de o serie de pătrate legate între ele, desenate pe hârtie (cutiile Elkonin). Numărul pătratelor va fi același cu numărul sunetelor în cuvântul pe care doriți ca elevul să-l segmenteze. Veți avea nevoie de fișe de plastic sau din alt material, sau de bomboane.

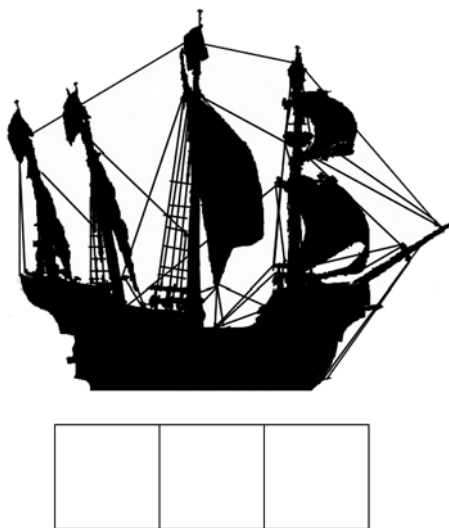
Alegeți un cuvânt scurt (2-3 sunete) și utilizați o cutie Elkonin cu numărul corespunzător de pătrate. Cereți elevului să urmărească ce faceți și spuneți-i că vreți să facă și el același lucru. Pronunțați cuvântul, apoi pronunțați-l din nou sunet cu sunet. Când pronunțați sunetele, așezați o fișă/bomboană într-o cutie de la stînga la dreapta. Cereți copilului să facă și el la fel, folosind același cuvânt. Dacă comite o greșeală, opriți-l și modelați din nou, apoi lăsați-l să încerce din nou. Repetați procesul pînă cînd copilul reușește.

Repetăți activitatea cu un alt cuvânt. În funcție de cît de grea vi se pare activitatea în raport cu acest copil, alegeți un cuvânt cu același număr de sunete sau cu mai multe.

Atunci cînd copilul reușește să segmenteze cuvintele în sunete destul de bine, începeți să folosiți litere în loc de fișe sau bomboane.

Dacă așezarea literelor în cutia Elkonin este o activitate ușoară pentru copil, renunțați la pătrate și continuați să plasați doar literele. Puteți folosi, de asemenea, un flanelograf.

Opriți-vă pentru a răspunde la întrebări și a comenta. Apoi prezentați următoarea activitate ca pe un exercițiu pentru începuturi de cuvinte și pentru rime, pentru sunete și pentru corepondența sunet-literă.

ÎMPINGE ȘI SPUNE

(individual)

Scrieți cu litere de tipar, cu caractere mari (cca 2 cm) mai multe cuvinte pe hârtie groasă sau pe carton. Tăiați fiecare cuvânt în părțile componente – fie în silabe, fie în începuturi (*onsets*) și sfârșituri de cuvânt (rime) (elementul de la început și modelul fonogramatic – combinația de vocală și consoană – care urmează).

Este cel mai potrivit să începeți prin a citi o carte sau a scrie după dictare un text ce conține cuvinte potrivite cu modelul pe care vreți să-l exersați.

De exemplu, dacă folosiți cuvântul „pom”, puteți să-l segmentați în

p o m

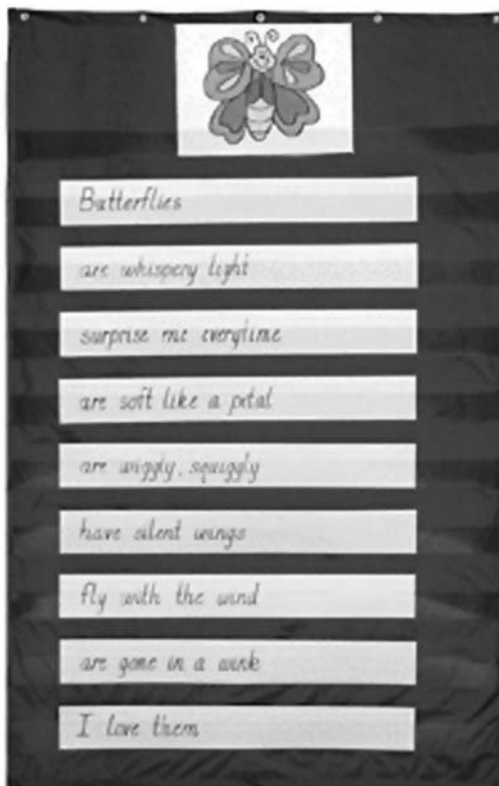
Arătați-i copilului cum puteți pronunța fiecare parte cu voce tare și, în același timp, împingeți litera în față pe masă. Împingeți **p** și spuneți /p/, apoi împingeți **o** și spuneți /o/, apoi împingeți **m** și spuneți /m/. Cereți copilului să încerce. Apoi îndepărtați **p** și împingeți **r** în locul lui.

r o m

Cereți copilului să împingă părțile componente pe masă în timp ce pronunță sunetul respectiv. Apoi înlocuiți **r** cu **d** și așa mai departe.

d o m

Opriti-vă pentru a răspunde la întrebări și apoi demonstrați *Construirea cuvintelor*, o altă activitate pentru dezvoltarea cunoștințelor despre corespondența dintre literă și sunet.

CONSTRUIREA CUVINTELOR

(individual)

Confecționați din hârtie, carton, pânză sau lemn un flanelograf cu dimensiunile de 75 cm lățime și 90 cm înălțime. Decupați din carton fișe cu literele alfabetului scrise cu caractere mari. Literele să fie de 8-10 cm înălțime și treimea de jos a fiecărui cartonaș să fie liberă. Decupați cartonașe și cu grupurile de litere CH, GH etc.

În rîndul de jos, puteți așeza cartonașe cu cuvinte preluate din textul pe care vi l-a dictat un copil sau dintr-o poveste preferată. Aceste cuvinte pot fi amestecate și rearanjate apoi de copil.

Așezați cartonașele cu vocale în rîndul de sus și cele cu consoane dedesubt. Lucrînd cu unul dintre cuvintele din propoziție, în rîndul trei aranjați un cuvînt din literele alese din cele două rînduri de sus. Cereți copilului să citească cuvîntul. Apoi înlocuiți elementul de început cu un alt element din rîndul al doilea și cereți copilului să citească. Încercați să substituiți mai multe elemente de început și cereți copilului să le citească. Unui copil lipsit de experiență, atît ar fi destul pentru o primă sesiune.

La activitatea următoare, înlocuiți elementul final cu o consoană sau cu grupuri de consoane și cereți copilului să citească. Încercați să alternați elementul de la sfîrșit. Pentru o activitate este suficient. La o sesiune mai avansată, încercați să substituiți diferite vocale și cereți copilului să citească cuvintele care rezultă.

Mai tîrziu, lăsați copilul să conducă: el poate înlocui diferite consoane sau vocale de la început și de la sfîrșitul cuvîntului și cuvintele rezultate le poate citi cu voce tare.

Într-o altă activitate, puteți cere copilului să scoată o literă și să pronunțe cuvîntul astfel format (de ex., începeți cu **mai**, cereți copilului să scoată **m** și să pronunțe cuvîntul care rămîne **ai**); sau adăugați o literă la un cuvînt (de ex., **ar – car, artă – hartă, ac – sac, ac – lac, cum – acum, lin – Alin, Alina – Alin, miere – mere**).

Această activitate poate fi efectuată cu grupuri mici sau cu întreaga clasă, dacă fiecare elev are pînza cu buzunărele și cartonașele necesare.

Prezentați apoi *Sortarea cuvintelor* ca o activitate de clasificare, care ajută la exersarea unor modele/ tipare de cuvinte.

SORTAREA CUVINTELOR

(individual, cu grupuri mici)

1. Așezați două grupuri de cuvinte, de exemplu, astfel:

mac	merg
ac	alerg
lac	șterg
fac	converg

2. Asigurați-vă că elevul poate citi un cuvînt din fiecare grup.

3. Așezați pe masă un cuvînt din fiecare grup, pe care copilul îl poate citi. Aceste cuvinte vor fi cele de ghidare. Amestecați restul cuvintelor.

4. Cereți copilului să ia un cartonaș și să îl plaseze sub cuvîntul cu care se potrivește. Nu-l lăsați să îl pună sub cuvîntul de ghidare greșit. Spuneți-i: “Acel cuvînt sună ca _____?”. Apoi așezați cuvîntul acolo unde se potrivește. Cereți-i să sorteze toate cuvintele din grămadă în cele două coloane. Vă va ajuta, dacă îi atrageți atenția la sunete, dacă îl faceți să le pronunțe. Pentru a spori elementul de surpriză, puteți întoarce cartonașele de sortat cu fața în jos. Puteți complica exercițiul, adăugînd o a treia coloană de cuvinte.

5. Gîndiți alte jocuri pentru a face activitatea mai interesantă.

Concentrația: Întoarceți cărțile cu fața în jos și încercați să găsiți cuvinte care se potrivesc.

“Vino la pescuit”: Împărțiți cărțile/cartonașele cu grupurile de cuvinte între doi sau trei copii (jucători). Spuneți-le să își ceară reciproc cuvinte din fiecare grup.

Întoarceți cărțile. Capsați un grup de consoane inițiale și grupuri de consoane cu un sfârșit de cuvânt, ca în exemplul de mai jos:

st	ea
	ai
	ol
	op
	oc
	at

SCRIEREA ÎN COMUN (SCRIEM CU ACELAȘI STILOU)

(individual, cu grupuri mici, cu întreaga clasă)

Scrierea în comun este o activitate prin care învățătorul poate demonstra felul în care cuvintele se împart în sunete și se scriu cu litere, precum și implica copiii într-o activitate de scriere. După lectura unei poezii sau discutarea unui eveniment care i-a preocupat pe toți copiii, învățătorul îi adună în jurul unui șevalet, flipchart sau al tablei și le cere să îl ajute să scrie despre eveniment. Inițial, cad de acord asupra unei propoziții scurte pe care vor s-o scrie. De exemplu: „Un pompier a venit la școală.” Copiii repetă propoziția de mai multe ori pentru ca fiecare să conștientizeze cuvintele. Apoi învățătorul spune: „Acum vom scrie primul cuvânt, „un”. Cine poate numi literele pe care trebuie să le scriem?”. Un copil numește literele U, N. Învățătorul acceptă și scrie încet pe hârtie/tablă. Apoi spune: „Am scris „un”. Care este următorul cuvânt pe care vrem să-l scriem? Da, este „pompiet”. Este un alt cuvânt, așa că voi lăsa spațiu între „un” și prima literă a acestui cuvânt. (Învățătorul pune degetul după „un” ca să demonstreze spațiul). „Care este primul sunet pe care îl auzim în cuvântul „pompiet”? Da, /p/. Ce literă vom folosi pentru a-l scrie? Da, litera P. Cine poate să scrie litera P pe tablă?”

Posibil, dintr-un astfel de exercițiu învățătorul se va alege cu un text, precum *Un pompier a venit la școală*. El va spune: „Acest text ar putea să se intituleze „Un pompier a venit la școală”. Mai târziu vă voi arăta cum altfel se poate scrie.”

Învățătorul, probabil, se gândește că elevii nu vor fi pregătiți să se concentreze pe toate literele din „pompiet” și din „școală”. Mai târziu, când copiii vor putea să recunoască toți diftongii, învățătorul le va arăta cum se scriu aceștia. Dar, pentru moment, aceste provocări sînt suficiente pentru copii.

Dezvoltarea cititului fluent

De ce este importantă fluenta? *Fluența* înseamnă citire aparent lipsită de efort, cu expresivitate și inflecțiuni relevante ale vocii. Cititul fluent este important deoarece, presupunând că fiecare are o anumită doză de atenție disponibilă într-un timp dat, efortul pe care îl fac cititorii, pentru a recunoaște și a pronunța cuvintele, implică “consum” de atenție și copilul nu mai înțelege sensul celor citite.

Fluența poate fi dezvoltată în mai multe feluri: prin instruire directă, folosind mai ales **cititul repetat**; încorporarea cititului repetat într-un context care este interesant și are sens, cum ar fi **teatrul cititorilor** sau **cititul în cor**.

CITITUL REPETAT

(individual)

Majoritatea învățătorilor fac exerciții de lectură repetată. În prezentarea de mai jos veți găsi câteva idei interesante.

Cercetările au arătat că citirea repetată a aceluiași material conduce nu doar la îmbunătățirea cititului acelui text, ci deprinderea de a citi fluent se poate transfera și la alte texte. Cititul repetat poate fi aplicat astfel.

1. Alegeți un text de circa 100 cuvinte la nivelul de instruire al copilului (aici copilul va recunoaște 90-96% din cuvinte). Acest text ar trebui să fie interesant și să aibă sens, dar nu prea ușor predictibil (evitați textele care urmează un model/pattern foarte clar, cu multe repetiții).
2. Pregătiți un grafic ca cel de mai jos:

Numele elevului: _____

136-140						
131-135						
126-130						
121-125						
116-120						
111-115						
106-110						
101-105						
96-100						
91-95						
86-90						
81-85						
76-80						
71-75						
66-70						
61-65						
56-60						
51-55						
46-50						

41-45						
36-40						
31-35						
Cuvinte pe minut	Prima citire	A doua citire	A treia citire	A patra citire	A cincea citire	A șasea citire

3. Pregătiți o fișă de scor pentru a face însemnări, pe măsură ce copilul citește. Pentru a ține mai ușor evidența, marcați fiecare grup de 5 cuvinte cu creionul, numărând din cinci în cinci.

4. Cereți copilului să citească textul cât poate de repede și de lin. Cronometrați timpul și opriți-l când au trecut 60 de secunde. Numărați cuvintele citite, scădeți cuvintele citite greșit și scrieți totalul în coloana corespunzătoare aceluși citit. Cereți copilului să exerseze lectura textului între două citiri cronometrate consecutive. Cereți copilului să repete cititul cronometrat și notați progresul său pe grafic. Legați punctele rezultate cu o linie colorată și lăudați-l pentru progresul înregistrat.

Gîndiți-vă prin ce această tehnică diferă de felul de citit repetat pe care învățătorii îl efectuează în mod normal la clasă. Copilul, probabil, va fi mai motivat să devină un cititor mai fluent dacă vede cu ochii lui progresul înregistrat pe grafic.

TEATRUL CITITORILOR

(cu grupuri mici, cu clasa întreagă)

Teatrul cititorilor, verbalizarea textului scris, este o modalitate naturală de a promova fluența, pentru că elevii exersează cititul fluent fără să-și dea seama că fac acest lucru. De asemenea, vor câștiga încredere pentru a vorbi în public și vor avea o altă relație cu literatura.

Pentru această activitate aveți nevoie de o piesă scurtă sau de un basm transcris. Textul ar trebui să fie destul de scurt pentru a fi citit în 10-15 minute; să conțină mult dialog, pentru ca fiecare actor să aibă ceva de spus. Parcurgeți textul, identificați și marcați fragmentele pe care le pot spune diferiți copii. Părțile mai lungi dintre dialoguri pot fi divizate și ele.

Urmați pașii de mai jos. Solicitați voluntari.

Dați copiilor un exemplar din text și citiți-l cu voce tare pentru ca ei să îl audă citit fluent. Apoi cereți să citească în ecou părțile citite de dvs. (dvs. citiți o secțiune, apoi ei citesc acea secțiune).

Desemnați copiii care vor citi fragmentele. Dacă nu ajung tuturor elevilor, unii vor fi spectatori. Puteți înviora atmosfera oferindu-le copiilor câteva elemente de costumație și decor.

Cînd prezintă opera, cereți elevilor să stea în picioare sau să se așeze, cu fața spre spectatori. Pentru a-și acompania textul vor folosi gesturi. Pot reacționa la ce au spus alte personaje prin limbaj corporal.

Cereți-le să exerseze citirea scenei respective de mai multe ori pentru a identifica aspectele dramatice și pentru a deveni mai fluenți.

CITITUL ÎN COR ȘI RECITAREA

(cu grupuri mici, cu clasa întreagă)

Lectura în cor a unei poezii este o altă modalitate naturală de a exersa citirea repetată pentru dezvoltarea fluenței. Poeziile sînt menite să fie citite/recitate cu voce tare. Cititul în cor al unor poezii poate fi distrac-

tiv, pentru că elevii vor explora potențialul dramatic al poeziei și al vocilor lor proprii.

Prezentări în cor. Scopul pentru care cerem copiilor să citească în cor este de a le menține vocile animate. Copiii vor învăța să se concentreze pe sunete, dacă sînt provocați să pronunțe versurile astfel încît să sune într-un anumit fel.

Poezii dialogate. Multe poezii pot fi împărțite între două voci. Ideea este ca poezia să mențină ritmul. Perechi de copii pot exersa pînă cînd pot recita poezia lin. Poate va fi nevoie să bateți ritmul pentru ei cînd vor citi prima dată. Și aici efectul dramatic își va spune cuvîntul.

Poezii în cor. Cînd eram copii, interpretam cu plăcere cîntecele în cor. Unele texte sună foarte bine dacă le recităm – nu le cîntăm – în grupuri mici, care repetă același vers, dar la anumite intervale. Multe poezioare pentru copii se potrivesc pentru această tehnică. Din nou, cititul în cor urmărește să dezvolte fluența copiilor: de a citi fără efort, lin și cu expresivitate. Pentru a realiza fluența, copiii ar trebui să exerseze cititul aceluiași text de mai multe ori.

O listă de posibile utilizări ale sunetelor.

Mai jos aveți un set de activități, pe care elevii le pot exersa pentru prezentări.

Ce variațiuni puteți utiliza într-un cor? La fel ca în muzică.

În primul rînd, variațiuni de sunete:

- tare (*forte*);
- ușor (*piano*);
- ușor spre tare (*crescendo*);
- tare trecînd spre ușor (*decrescendo*);
- cu silabe punctate (*staccato*);
- cu silabele care se unesc (*glissando*);
- punctînd un sunet;
- cu o pauză pronunțată (*fermata*);
- cu intonația care urcă;
- cu intonația care coboară.

În al doilea rînd, sînt variațiuni ale gamei de voci. Dacă faceți doar două distincții, acestea vor fi:

- voci mai înalte (*alto*);
- voci mai joase (*tenori* sau *bas*, dacă sînt foarte joase).

În al treilea rînd, puteți varia numărul de vorbitori. Fragmente pot fi spuse:

- de toți deodată (în unison);
- de o persoană (solo);
- de perechi (duet);
- de o parte a corului (în părți);
- de jumătăți alternante ale corului (antifonic).

Scara multidimensională a fluenței

	1	2	3	4
Intensitate și expresivitate	Lectura în gând. Cuvintele nu sînt rostite ca într-o discuție cu un prieten.	Lectura în gând. Cuvintele sînt rostite în mod firesc doar în <i>unele</i> părți ale textului. Totuși, acestea nu sunt pronunțate ca într-o discuție cu un prieten.	Citește cu voce tare și expresiv. Pe alocuri citește fără intonație și cuvintele nu sînt rostite ca într-o discuție cu un prieten.	Citește cu volum și intonație diferită. Rostește cuvintele în mod firesc, ca într-o discuție cu un prieten, iar intonația redă mesajul textului.
Segmentare	Citește pe cuvinte cu voce monotonă.	Citește pe sintagme alcătuite din două sau trei cuvinte. Nu respectă semnele de punctuație, accentul și intonația.	Citește cursiv, dar face pauze în mijlocul propoziției pentru a inspira și pentru a schimba intonația. Accentul și intonația sînt respectate doar pe alocuri.	Citește cursiv, respectînd punctuația, accentul și intonația.
Fluență	Ezită să pronunțe cuvintele, repetă de mai multe ori cuvintele și expresiile din text. Uneori citește un paragraf de mai multe ori.	Citește ezitant și face pauze lungi. Pronunță cuvintele cu greutate și întreruperi.	Citește fluctuant și variază intonația doar pe alocuri. Întîmpină dificultăți în pronunțarea cuvintelor și/sau a structurilor sintactice specifice.	Citește fluent cu pauze potrivite. Citește corect cuvintele și/sau structurile sintactice dificile.
Viteză	Citește lent și încordat.	Citește relativ repede.	Citește repede, dar pe alocuri încetinește ritmul.	Citește cu o viteză de conversație.

J. Zutell, T. Rasinski, 1991.

Predarea-învățarea comprehensiunii

CADRUL ERR/ABC

Predarea cititului cu comprehensiune este cel mai important scop al predării cititului. Comprehensiunea se poate preda și trebuie să fie obiectivul predării.

În acest ghid, modelul pe care îl vom urma în predarea comprehensiunii este construit pe cadrul **ERR (evocare-realizare a sensului-reflecție)** sau **ABC (anticipare-construire a cunoștințelor-consolidare¹)**. Modelul ERR/ABC se bazează pe ideile constructiviste ale lui Jean Piaget.

Piaget a demonstrat că învățăm să dăm sens lumii înconjurătoare, construind pe conceptele anterioare. În acest proces de atribuire de sens, renunțăm la vechile idei și, astfel, ne îmbogățim capacitatea de asimilare a lucrurilor noi. Teoria lui Piaget pleacă de la ideea că dezvoltarea copilului implică întărirea structurilor lui cognitive, cu alte cuvinte, a schemelor mentale, a „hărților” sau a rețelei de concepte de înțelegere și de reacție la experiențele fizice din propriul mediu. Reflectând asupra experiențelor noastre, capacitatea de înțelegere depinde de lumea în care trăim. Fiecare dintre noi generează propriile „reguli” și „modele mentale”, pe care le folosim pentru a da sens experiențelor la care sîntem supuși. Prin urmare, învățarea implică adaptarea modelelor noastre mentale la noile experiențe.

Lecțiile de citire încep cu faza de **evocare/anticipare**, elevii fiind direcționați să se gîndească și să pună întrebări privind subiectul despre care urmează să citească. Această fază urmărește scopurile de mai jos:

- să aducă la suprafață cunoștințele deja dobîndite de elevi;
- să stabilească scopurile învățării;
- să focalizeze atenția elevilor pe subiect;
- să furnizeze un context pentru noile idei;
- să evalueze informal ceea ce știu deja, inclusiv concepțiile greșite.

În timpul citirii, învățătorul îndrumă elevul să pună întrebări, să descopere, să înțeleagă materialul, să găsească răspuns la întrebări mai vechi și să formuleze noi întrebări și răspunsuri. Numim această a doua fază a lecției **realizarea sensului/construirea cunoștințelor**. Scopurile acestora sînt:

- să compare așteptările cu ceea ce se afirmă în lecția nouă;
- să revizuiască așteptările și să lanseze altele;
- să identifice zonele-cheie;
- să facă deducții;

¹ Aceste trei faze ale lecției se numesc diferit (nota traducătorului). În România termenii folosiți destul de larg, grație programului “Lectură și Scriere pentru Dezvoltarea Gîndirii Critice”, sînt *evocare-realizare a sensului-reflecție* (ERR, Steele și Meredith, 1997). În acest ghid vom folosi ABC (acronimul din limba engleză pentru *anticipare-construire a cunoștințelor-consolidare*) (Temple, Ogle, Crawford și Freppon, 2005). Modelul trifazic a fost folosit mai devreme sub denumirea *anticipare-realizare-contemplare* de Estes și Vaughn (1986), iar mulți teoreticieni ai științelor educației din California utilizează denumirea de *Into, Through, Beyond (În-prin-mai departe)*.

- să pună întrebări la text;
- să monitorizeze modul individual de gândire;
- să tragă concluzii asupra materialului;
- să creeze conexiuni personale cu lecția;
- să pună noile conținuturi sub semnul întrebării.

După lectură, odată ce elevii ajung să înțeleagă ideile prezentate, învățătorul îi încurajează să reflecteze asupra conținutului celor citite, îi întrebă ce înseamnă cele învățate pentru ei, cum și-au schimbat perspectiva și cum pot folosi noile cunoștințe, abilități în viața de zi cu zi. A treia fază este **reflecția/consolidarea**. Scopurile ei sînt:

- să rezume ideile principale;
- să reformuleze în cuvinte proprii cele învățate;
- să interpreteze ideile;
- să aducă în prim-plan răspunsurile personale;
- să testeze ideile;
- să evalueze învățarea;
- să identifice aplicații.

Tabelul de mai jos conține metode de predare grupate pe cele trei faze ale lecției:

Anticiparea/evocarea	Construirea cunoștințelor/ realizarea sensului	Consolidarea/reflecția
Trecerea rapidă prin text Termeni dați în avans Organizator verbal	Activitate dirijată de lectură Activitate dirijată de lectură și gîndire Procedura recăutării Predarea reciprocă Citirea și rezumatul în perechi	Activități de exprimare a reac- ției: dramatizarea, discuțiile, numirea părților preferate, rescri- erea încheierii Investigația în comun

ACTIVITATE DIRIJATĂ DE LECTURĂ (ADL)

(individual, cu grupuri mici, cu clasa întreagă)

Activitatea dirijată de lectură este o strategie care ghidează citirea în gînd, urmată de întrebări de comprehensiune (Gunning, 2000). Învățătorul adresează o întrebare, iar elevii citesc textul pentru a afla răspunsul. Apoi discută răspunsul cu grupul. Metoda se concentrează pe predarea comprehensiunii, nu a pronunției. Poate fi folosită atît la texte narative, cît și cu texte informaționale.

Ce urmărește ADL?

- să sprijine comprehensiunea cu întrebări care preced cititul în gînd, formulînd un scop pentru citire;
- să dezvolte capacitatea elevului de a răspunde la întrebări de ordin superior;
- să sublinieze predicția/anticiparea ca un aspect important al citirii, în care copiii folosesc cunoștințele lor și gîndia critică, pentru a genera noi cunoștințe și idei;
- permite învățătorului să introducă elemente de literatură, cum ar fi structura acțiunii și

caracterizările;

- servește ca model pentru copii, ca să citească singuri, independent.

Iată pașii metodei:

În timpul anticipării/evocării

Pregătiți elevii să se gândească la subiect, folosind una din metodele pentru această fază:

Trecerea rapidă prin text. Pentru aceasta, arătăm elevilor coperta și citim titlul cărții. Discutăm pentru a afla ce știu deja elevii despre subiectul care va fi abordat în text și pentru a-i încuraja să-și formuleze întrebări despre cele ce vor fi citite.

Termeni în avans. Alegeți 6-10 cuvinte din textul pe care elevii urmează să-l citească. Cereți-le să anticipeze ce vor citi, pe baza acelor termeni.

Organizator verbal. În acest caz, le oferiți elevilor o scurtă prezentare a subiectului despre care urmează să citească. Cereți-le apoi să formuleze întrebări la care se așteaptă să primească răspuns în urma citirii textului.

În timpul fazei de construire a cunoștințelor/realizare a sensului

Segmentați textul în 5 părți. Pregătiți întrebări pentru fiecare parte.

Întrebările se vor referi la cele mai importante părți în ordinea în care sînt prezentate în text. În mod obișnuit, aceste întrebări sînt:

- a. Citiți pentru a afla care sînt personajele principale și unde are loc întîmplarea.
- b. Citiți mai departe pentru a afla ce fel de oameni sînt personajele.
- c. Citiți pentru a afla cu ce problemă se confruntă personajul central.
- d. Citiți pentru a afla ce face personajul ca să rezolve problema.
- e. Citiți pentru a afla ce se întîmplă ca urmare a acțiunilor personajului. Ce concluzii tragem, comparînd situația de la începutul povestirii cu cea de la sfîrșit?

Adresați întrebările înainte ca elevii să citească fiecare parte. Cereți-le să citească în liniște înainte de a răspunde. După ce termină o parte, cereți elevilor să spună ce răspunsuri au găsit și să recitească pasajul care vine în sprijinul răspunsului lor. Aceste pasaje le vor citi cu voce tare.

Faza consolidării/reflecției

Efectuați o activitate prin care elevii vor explora sensurile textului. Pot dramatiza o parte, pot numi partea lor preferată sau pot răspunde la întrebări despre aceste părți.

ACTIVITATE DIRIJATĂ DE LECTURĂ ȘI GÎNDIRE (ADLG). ACTIVITATE DIRIJATĂ DE ASCULTARE ȘI GÎNDIRE (ADAG)

(individual, cu grupuri mici, cu clasa întreagă)

Pregătiți copii ale textului propus pentru lectură.

Pregătiți textul, marcînd patru sau cinci puncte asupra cărora urmează să vă opriți. Stabiliți punctele de oprire, astfel încît să coincidă cu momentele de suspans din text.

Desenați un tabel după modelul de mai jos. Explicați-le elevilor că vor citi textul segmentat. Amintiți-le că, atunci cînd citesc, este important să nu depășească punctele de oprire. Ei vor face previziuni și apoi vor citi textul ca să vadă dacă previziunile lor se confirmă.

Tabelul predicțiilor

	Ce credeți că se va întîmpla?	De ce credeți asta?	Ce s-a întîmplat, de fapt?
După citirea titlului			
După parcurgerea primului pasaj			
După parcurgerea celui de-al doilea pasaj			
Înainte de a citi pînă la sfîrșit			

În primul rînd, solicitați-le elevilor să citească titlul textului. Vorbiți-le despre genul literar (este o poveste, o legendă, o istorie adevărată), spuneți-le numele autorului. Arătați-le ilustrația de pe copertă și citiți-le încă o dată titlul. Apoi, întrebați-i ce prezic că se va întîmpla în poveste. Notați aceste predicții în spațiul acordat pentru “Ce credeți că se va întîmpla?”. Întrebați-i de ce gîndesc așa. Notați motivele în coloana “De ce?”

Acum, cereți elevilor să citească pînă la primul punct de oprire și, cînd ajung acolo, să compare ce au citit cu predicția pe care au făcut-o anterior, iar apoi să spună ce s-a întîmplat de fapt. Trebuie să înregistrați ideile lor în coloana “Ce s-a întîmplat?”

Analizați predicțiile și cereți-le să identifice care dintre ele s-au adeverit pînă în acel moment. Cînd i-ați întrebat “De ce credeți așa?”, elevii au citit cu voce tare părți ale textului care confirmă sau care infirmă previziunile lor.

Elevii prezic ce cred ei că se va întîmpla în următoarea parte de text și fac noi predicții, explică motivul pentru care respectiva predicție a fost introdusă în tabel.

Elevii continuă să citească, își verifică predicția, fac o nouă predicție, explică motivele pentru care cred că se va întîmpla așa și citesc ultima secțiune. În final, ei trebuie să compare ultima predicție cu

ce s-a întâmplat, de fapt, în poveste și să comunice constatările lor despre ce s-a întâmplat, pentru a fi înregistrate în spațiul alocat din tabel.

ADLG (Stauffer, 1975) este o adaptare a activității dirijate de lectură. Ea folosește predicțiile/anticiparea pentru a crea suspans în jurul textului citit – textul deci trebuie să conțină elemente de surpriză. Strategia poate fi folosită atât cu un grup de elevi (6-10 sau mai mulți), cât și în situații de tutorat (dacă și învățătorul face predicții pretinzând că nu a citit textul înainte). Învățătorul poate gândi cu voce tare și poate explica pe ce se bazează când face acea predicție. Dacă activitatea se desfășoară cu grupuri de elevi, este recomandabil ca aceștia să fie grupați în funcție de viteza cu care citesc, deoarece unii vor trebui să aștepte pînă ce fiecare termină de citit pasajul respectiv.

“ȘTIU/VREAU SĂ ȘTIU/AM ÎNVĂȚAT”

(individual, cu grupuri mici, cu clasa întreagă)

- Împărțiți tabla în trei coloane notate „ȘTIU”, „VREAU SĂ ȘTIU” și „AM ÎNVĂȚAT” (vezi tabelul de mai jos). Rugați elevii să facă la fel în caietele lor.
- Prezentați subiectul și rugați elevii să spună ce știu sau cred că știu despre subiect.
- Discutați pînă cînd se detașează un set de elemente esențiale, de care elevii sînt suficient de siguri.
- Notați-le în coloana „ȘTIU” de pe tablă și rugați elevii să facă la fel în caietele lor.
- Vor apărea și puncte neclare, pe care le puteți nota în zona „VREAU SĂ ȘTIU”.
- Rugați elevii să se gîndească la lucruri pe care ar fi curioși să le afle și care au legătură cu subiectul. Notați-le în coloana a doua.
- Ajuțați elevii să formuleze întrebări asupra punctelor neclare. Acestea pot apărea din discuții asupra detaliilor controversate sau din categoriile de cunoaștere care le stîrnesc curiozitatea.
- Recitiți întrebările care au apărut și indicați-le pasajul ce trebuie citit.
- După ce termină de citit, abordați coloana „CE AM ÎNVĂȚAT?”. Rugați elevii să noteze în caietele lor lucrurile cele mai importante pe care le-au aflat, relaționînd răspunsurile cu întrebările inițiale și notînd celelalte informații (cunoștințe la care nu se așteptau) în josul coloanei.
- Rugați elevii să prezinte întregii clase ideile din coloana „AM ÎNVĂȚAT” din caietele lor și notați-le și dumneavoastră pe tablă.
- Rugați elevii să compare ce știau cu ceea ce au aflat. Comparați răspunsurile notate cu întrebările puse de ei.
- Rugați-i să decidă ce să facă cu întrebările rămase fără răspuns. Această situație duce la un nou ciclu “ȘTIU/VREAU SĂ ȘTIU/AM ÎNVĂȚAT” și la alte studii.

ȘTIU	VREAU SĂ ȘTIU	AM ÎNVĂȚAT

Această metodă de dezvoltare a comprehensiunii și de lectură activă a unui text informațional/cu conținut științific poate fi folosită atunci cînd elevii se pregătesc să citească un text și să-l discute sau poate ghida învățarea eșalonată pe mai multe zile.

PREDAREA RECIPROCĂ

(cu grupuri mici, cu întreaga clasă)

Predarea reciprocă este o formă de învățare prin cooperare, în care – pe lângă practica celor patru strategii de lectură de bază: predicția, interogarea, clarificarea și rezumatul – elevii învață despre interdependența pozitivă și dezvoltă abilități interpersonale. Se poate folosi la orice grupă de vîrstă la predarea disciplinelor din aria curriculară a științelor.

Sub supravegherea învățătorului, elevii conduc pe rînd discuțiile despre paragrafele succesive ale textului științific de studiat. Într-un fel, ei devin ucenici cognitivi, deoarece vă folosesc ca model, dar preiau din ce în ce mai mult responsabilitatea pentru ceea ce învață și pentru implementarea strategiei de predare reciprocă.

- Spuneți elevilor că trebuie să preia rolul de profesor. Explicați-le scopul metodei: creșterea nivelului de comprehensiune. Informați-i că vor prelua pe rînd rolul de conducător al discuțiilor.
- Explicați-le strategiile de bază: **predicția, interogarea, clarificarea și rezumatul**. Oferiți un model și ocazii pentru a practica acest tip de exercițiu. Metoda dă cele mai bune rezultate, dacă înainte de a le oferi acest rol faceți cîteva demonstrații cu un grup, pentru a le arăta cum trebuie conduse discuțiile.
- Împărțiți elevii în perechi sau grupuri de 3. Explicați-le că vor fi pe rînd învățători.
- Oferiți fiecărui elev copii ale textului. Împărțiți textul în pasaje logice sau pe paragrafe.
- Toți elevii citesc primul pasaj în liniște.
- După lectură, primul elev din grup care joacă rolul de profesor:
 - 1) rezumă ceea ce s-a citit;
 - 2) se gîndește la o întrebare pe marginea textului și îi cere altui elev să răspundă;
 - 3) clarifică problemele sau conduce discuțiile, pentru a clarifica problemele pe care le pun alți elevi;
 - 4) anticipează ceea ce se va scrie în pasajul următor.
- Elevii citesc următorul pasaj.
- Următorul elev din grup/pereche preia rolul de învățător și repetă activitățile descrise mai sus.

CITIREA ȘI INTEROGAREA

(individual, cu grupuri mici, cu întreaga clasă)

Instrucțiuni pentru citire și interogare

1. Citiți textul pe secțiuni. Citiți întreg paragraful sau de la subtitlu la subtitlu. În timp ce citiți, notați termenii-cheie pe marginea textului.
2. Folosind termenii-cheie ca suport, recapitulați materialul, formulînd întrebări de tipul celor care ar putea apărea la un examen sau test. Scrieți întrebările pe cîte o foaie de hîrtie.
3. Gîndiți-vă la răspuns și scrieți-l pe cealaltă față a hîrtiei.

După ce elevii au avut circa 20 de minute pentru această activitate, cereți-le să vă spună ce termeni au notat, ce întrebări au formulat și ce răspunsuri au primit. Aceste întrebări vor fi potrivite și ca ghid pentru recapitularea materiei, de ex. înainte de un test.

PROCEDEUL CERCETĂRII (REQUEST)

(Individual, cu clasa întreagă)

Procedura recăutării este o activitate pe care elevii o pot folosi când citesc în perechi un text mai dificil de înțeles.

Iată pașii:

Prezentați textul de citit. Spuneți elevilor că vor avea de citit textul respectiv.

Lucrați în perechi. Explicați că vor lucra în perechi cu un coleg.

Citiți. Unul dintre elevi citește primul paragraf cu voce tare.

Întrebați. Al doilea pune o întrebare despre cele incluse în text. Partenerul trebuie să răspundă la întrebare. Ambii trebuie să cadă de acord că răspunsul dat e corect.

Faceți schimb de roluri. Acum cel care a pus întrebarea va citi paragraful următor. Colegul va adresa întrebarea, așa cum s-a explicat mai sus.

Înainte ca elevii să înceapă, va trebui să modelați activitatea.

Cereți unui voluntar să citească un paragraf cu voce tare, apoi adresați-i întrebări pentru a-i oferi un model de întrebare bună, potrivită. Întrebările bune:

- cer informații despre ideea principală (“Care este cel mai important lucru pe care autorul l-a enunțat aici?”);
- încearcă să clarifice detalii (“Ce crezi că a vrut să spună autorul prin ...? Ce are de-a face acea idee cu ideea principală?”);
- necesită deducții (“Oare de ce funcționează în acel fel procesul?”);
- leagă ceea ce s-a spus cu ceea ce urmează să se spună (“Ce trebuie să știm acum? Ce crezi că ne va spune autorul în cele ce urmează?”)

CITITUL ÎN PERECHI

(În perechi, cu grupuri mici, cu clasa întreagă grupată în perechi)

Lectura în perechi are multe scopuri. Pentru a exersa cititul fluent, elevii pot lucra în perechi și, pe rând, pot citi paragrafe sau pagini unul celuilalt.

Ca să exersăm lectura pentru înțelegere, un elev citește un paragraf și îl rezumă cu voce tare. Apoi celălalt elev pune o întrebare, la care trebuie să răspundă ambii. Apoi fac schimb de roluri.

UTILIZAREA ÎNTREBĂRILOR DE ORDIN SUPERIOR

(individual, cu grupuri mici, cu întreaga clasă)

Multe dintre întrebările învățătorilor solicită doar reproducerea informației. Ei ar trebui să adreseze întrebări de ordin superior oricând este posibil, pentru a sprijini dezvoltarea abilităților de comprehensiune a textului citit. Este mult mai bine să întrebăm “Cum ne-a comunicat autorul că Scufița Roșie era o fetiță neascultătoare?”, decât “Unde duce Scufița Roșie coșul cu mâncare?”.

În lista de mai jos, sînt incluse exemple de întrebări de comprehensiune la niveluri diferite. Citiți-le și alegeți cinci tipuri de întrebări pe care le întîlniți cel mai des în manuale și cinci tipuri de întrebări care abia dacă apar în manuale.

Abilitatea de comprehensiune

Vom demonstra mai multe tipuri de întrebări. Toate vor fi bazate pe povestea *Scufița Roșie*.

Abilități/competențe de comprehensiune literală

A identifica ideile principale explicite	Relatează ce s-a întîmplat pe prima pagină a poveștii.
A reproduce detalii	Unde a văzut-o lupul pe Scufița Roșie prima dată?
A ordona evenimentele cronologic	Ce s-a întîmplat după ce Scufița Roșie a spus: “Ce ochi mari ai, bunicuțo!”.
A identifica relațiile cauză-efect	De ce a dus Scufița Roșie mîncare bunicii?

Abilități de comprehensiune prin inferență/deduții

A face deducții/inferențe	Cum ne-a comunicat autorul că Scufița Roșie era o fetiță neascultătoare?
A recunoaște ideile implicite	De unde ai știut că lupului îi era foame?
A trage concluzii	Ce efect a avut foamea asupra lupului?
A anticipa rezultatele	Cînd Scufița Roșie se va întoarce acasă, ce îi va spune mama ei? De ce?
A identifica relații de tip cauză-efect	De ce Scufița Roșie s-a dus la casa bunicii, urmînd cărarea din pădure?
A identifica trăsături de caracter	Ce fel de om era vînătorul? De unde știi asta?
A recunoaște tipul acțiunii	Ce sfat i-ai da Scufiței Roșii? De ce?

Abilități de comprehensiune evaluative

A distinge între fantastic și real	Cum ți-ai dat seama că povestea conține o întîmplare imaginată?
A distinge între fapte și opinii	Lupul a mîncat-o pe bunica. Acesta este un fapt sau o părere? De ce?
A identifica asemănări și deosebiri	Prin ce se aseamănă Scufița Roșie cu bunicuța? Prin ce diferă?
A interpreta figuri de stil	Cum ne-a comunicat autorul că lupul este periculos?
A recunoaște intenția autorului	Cu ce scop a scris autorul această poveste?

Abilități de organizare

A clasifica idei, personaje	Cu care personaj din poveste ți-ar plăcea să fii prieten? De ce?
A urma instrucțiuni	Cum ai instrui-o pe Scufița Roșie să ajungă la casa

A ordona evenimente	bunicuței? Ordonează evenimentele din poveste după ce Scufița Roșie a plecat de acasă.
A identifica ideile principale	Care este ideea principală la pagina...? Te rog să răspunzi în propoziție completă.
A rezuma un set de idei legate între ele	Describe cum a păcălit-o lupul pe Scufița Roșie.

GÎNDIȚI CU VOCE TARE

(individual, cu grupuri mici, cu clasa întreagă) (de Donna Ogle)

Puteți folosi gândirea cu voce tare, pentru a demonstra interacțiunea cu textul în timpul cititului. Modelați procesele pe care le parcurgeți atunci când citiți un text, astfel încât elevii să înțeleagă mai bine tipul de gândire în cauză. Pentru a le arăta cum să creeze imagini vizuale atunci când citesc, dezvoltă-le ce se petrece în mintea dumneavoastră, ce vedeți cu ochiul minții în timp ce citiți textul. Pe măsură ce devin mai conștienți de procesele lor de gândire, elevii sînt mai capabili să utilizeze strategii cognitive pentru a înțelege mai bine conținutul. *Metacogniția înseamnă că ești conștient de modul propriu de gândire și reprezintă baza dezvoltării abilităților de învățare și gândire.*

Pentru a dezvolta metacogniția, încurajați-vă elevii să marcheze într-un fel propoziția sau pasajul care li se pare confuz.

Discutați pasajele confuze și pașii pe care trebuie să-i facă elevii pentru a le rezolva. Oferiți-le ajutorul dumneavoastră pentru confuziile nerezolvate.

- Citiți cu voce tare paragraful pe care elevii îl consideră confuz.
- Opriți-vă din când în când, pentru a împărtăși modul dumneavoastră de gândire.
- Subliniați cuvintele din text care v-au servit ca reper.
- Descrieți imaginea mentală pe care o vedeți.
- Faceți legătura între ceea ce citiți și propria dumneavoastră experiență.

UTILIZAREA DRAMATIZĂRII PENTRU A INTERPRETA LITERATURA

(cu grupuri mici, cu clasa întreagă)

Dramatizarea unei povești sau a unei părți poate fi o modalitate eficientă de a interpreta și analiza sensurile acesteia. Dramatizarea va urma după ce copiii au citit povestea și au avut ocazia să se gîndească la ea. Procedura include următorii pași: *implicați copiii în citirea poveștii, alegeți pentru dramatizare momente critice, efectuați încălziri, rugați elevii să segmenteze situația, să dramatizeze scena, să se antreneze și să reflecteze* (procedura este adaptată după Spolin (1988) și Heathcote).

Implicați elevii în citirea poveștii. Trebuie să vă asigurați că elevii au înțeles povestea la nivel literal. Cu alte cuvinte, știu ce s-a întîmplat în ea. Acest lucru ar presupune să le citiți povestea sau să le cereți să recitească partea pe care o veți pune în scenă.

Încălziți-i pentru dramatizare. Există mai multe activități care funcționează bine pentru a-i pregăti pe elevi să fie mai expresivi.

1. *Întindere*. Cereți elevilor să stea în cerc și să-și întindă brațele cât pot de sus și să stea cu picioarele îndepărtate, iar apoi să facă nutrițe (să deschidă gura cât pot de mult). Cereți-le apoi să se facă mici, ca o minge, după care să se întindă din nou. Solicitați-le să facă același lucru cu mușchii feței: „Față de leu!”, „Față de prună uscată!”.
2. *Oglinzi*. Cereți elevilor să stea față în față, în perechi. Unul este persoana, iar celălalt – reflecția sa din oglindă. Persoana se mișcă încet, iar partenerul oglindește mișcărilor. Rolurile se schimbă ulterior.
3. *Portrete*. Elevii se grupează câte patru sau cinci. Cereți-le să se gândească ce doresc să mimeze în grup. De exemplu, dacă aleg împlinzitorul de lei, atunci unul va fi împlinzitorul, alții leii, alții paznici sau spectatori înfricoșați.
4. *Mașini*. Grupului de elevi se gândesc să mimeze mașini, în care părțile sînt legate și se mișcă împreună (de ex. un fotocopiator).
5. *Superacțiuni*. Această activitate este mai complexă. Explicați elevilor că, atunci cînd facem ceva, acționăm pe două niveluri: ceea ce facem și ceea ce vrem să exprimăm prin ceea ce facem. De exemplu, cînd trecem pe lângă cineva, dacă l-am văzut nu demult, dăm din cap și spunem „salut”. Dar cînd vedem un prieten care tocmai s-a întors din vacanță, spunem „Salut!”.

În ambele situații, acțiunea este aceeași: salutăm un prieten. Dar *superacțiunea* este diferită – în primul caz, doar arătăm că persoana este acolo, pe cînd în al doilea demonstrăm că sîntem surprinși sau bucuroși să o vedem. Încercați să dramatizați superacțiuni pentru situații scurte. Acțiunea poate fi: un chelner care ia comanda. Superacțiunea se va nota pe hîrtie și i se va da unui „actor”. Superacțiunea va fi, de exemplu, chelnerul care tărăgănează această situație, sau clientul plictisit ori singur, sau ambele. Perechile vor juca aceeași scenă sau aceeași acțiune cu diferite superacțiuni, iar elevii care privesc vor ghici care este superacțiunea și vor explica cum și-au dat seama de acest lucru.

Alegeți momente critice pentru dramatizare. Poate fi foarte util să dramatizați doar cîteva secvențe dintr-o poveste – mai ales punctul culminant. În povestea lui Jack și a vrejului de fasole, scena critică ar putea fi momentul cînd Jack se apropie de castel, bate la poartă și este întîmpinat de soția uriașului.

Segmentarea situației. Atribuiți elevilor roluri. Rugați și ceilalți elevi să colaboreze, pentru a identifica cât mai multe perspective. Ce poate să gîndească Jack cînd se apropie de castel? Cum arată porțile și pereții castelului? Ce aude Jack în jur? Ce mirosuri simte? Cum se simte vîzînd toate acestea? Ce îl determină să bată la poartă? Ce riscă? Ce alternative are? Ce ar face dacă n-ar bate la poartă? De ce decide să o facă?

Faceți același lucru pentru personajul *soția uriașului*. Cum îi sună bătutul la poartă? Oare la ce se gîndește cînd îl vede pe micuț? Ce simte cînd se uită la Jack?

Cereți actorilor să se concentreze pe unele din aceste idei și să se pregătească pentru piesă.

Dramatizarea scenei. Utilizați cîteva piese de decor și costume, pentru a-i ajuta pe copii să trăiască rolul. Restul elevilor vor urmări activitatea cu atenție și se vor gîndi ce idei noi le oferă actorii.

Antrenați elevii actori. Ca regizor, nu fiți pasiv, ci profitați de ocazia de a face sugestii, care îi vor ajuta pe copii să fie mai expresivi. De exemplu: „Jack, ți-e frică acum sau ești curajos? Cum poți să ne arăți ce simți?”.

Cereți reflecții. Întrebați elevii spectatori ce au văzut, ce cred că s-a petrecut în mintea personajelor. Este bine să solicitați mai multor grupuri să dramatizeze povestea sau secvența și să discute diversele aspecte ale situației scoase la iveală de dramatizările repetate.

Contrastele/comparațiile

Poveștile simple, mai ales basmele populare, au personaje și situații care sînt în contrast puternic unele cu celelalte. Poate fi relevant pentru elevi să studiem comparativ aceste elemente, să explorăm intertextualitatea dintre povești – asemănările care i-au făcut pe unii critici să afirme că poveștile conțin anumite elemente comune tuturor.

Putem începe prin a întreba:

“Care două personaje diferă mai mult?” În povestea lui Jack și a vrejului de fasole, cele două personaje ar fi Jack și uriașul. Apoi întrebăm:

“Ce cuvinte putem folosi pentru a descrie aceste personaje?” Putem lucra cu un tabel ca acesta:

Jack	Uriașul
tînăr	bătrîn
mic	uriaș
sărac	bogat
slab	puternic
pare neverosimil să reușească	pare de neînvinc
în urcușul vieții	în coborișul vieții
ambitios	lacom

Putem apoi explora ideea intertextualității prin adăugarea a încă două coloane și întrebînd:

“Cine altcineva este în contrast ca aceste două personaje?”

Ca Jack	Jack	Uriașul	Ca uriașul
David	tînăr	bătrîn	Goliath
Hansel & Gretel	mic	uriaș	vrăjitoarea
Albă ca Zăpada	sărac	bogat	mama vitregă
Robin Hood	slab	puternic	șeriful din Nottingham
Harap-Alb	pare neverosimil să reușească	pare de neînvinc	Împăratul Roșu
	în urcușul vieții	în coborișul vieții	
	ambitios	lacom	

Conversațiile pe marginea acestor contraste pot începe cu personaje literare și continua cu personalități istorice sau din viața contemporană. De ce au poveștile unele structuri repetate, cum ar fi personajele opuse? Oare exagerăm diferențele dintre noi și oamenii pe care îi cunoaștem în viața de zi cu zi, poziționîndu-ne într-un rol contrastant? Ce se întîmplă cînd facem acest lucru?

CONVERSAȚIE CU CUVINTE

(individual, cu grupuri mici, cu clasa întreagă)

Cercetătorii sînt de părere că vocabularul se învață cel mai bine în **contextul ideilor** pe care le exprimă. De asemenea, este acceptat pe larg că elevii ar trebui să **participe activ și să realizeze sensurile** noului set de cuvinte, că vocabularul trebuie **legat** de alte cuvinte și că noile cuvinte trebuie legate de **experiența** elevilor (Smith, 1997). Tehnica *Conversație cu cuvinte* are șase pași:

1. Contextualizați cuvintele, pe rînd, într-o poveste. Prezentați povestiri binecunoscute, pentru a introduce cuvintele noi, mai puțin folosite de copii. De exemplu: „Soția uriașului a **negat** că Jack ar fi în castel.”
2. Cereți copiilor să repete cuvîntul, pentru a se obișnui cu el.
3. Explicați sensul cuvîntului sau expresiei într-o manieră accesibilă elevilor. De exemplu: “*A nega* înseamnă să spui că ceva nu este adevărat sau nu s-a întîmplat.”
4. Oferiți un exemplu cu același cuvînt sau expresie în alt context. „Fetița a negat că a ieșit din casă în ziua aceea.”
5. Cereți copiilor să vă dea exemple proprii: „Voi ce ați nega?”
6. Cereți elevilor să repete cuvîntul despre care au vorbit, pentru a consolida pronunția.

Conversațiile cu cuvinte nu sînt atît de ușoare precum par. Învățătorul a ales cu grijă cartea întru prezentarea cuvîntului într-un context relevant pentru noul vocabular; a formulat o explicație pe înțelesul copiilor; a formulat cu grijă întrebarea care îi solicită să se gîndească la propriile experiențe; le atrage cu grijă atenția copiilor asupra cuvîntului nou învățat, oferindu-le dese ocazii de a-l pronunța.

Desfășurarea unui program de tutorat

Predarea poate fi făcută de voluntari instruiți, supervizați de un învățător sau profesor cu experiență. Conform experienței noastre, un profesor sau învățător poate superviza pînă la opt tutori și copii tatorați.

Sarcinile învățătorului supervisor sînt:

- să evalueze fiecare copil care va beneficia de tutorat;
- **să pregătească profilul de literație al copilului**, care să includă nivelurile lui de citire, scorul la recunoașterea cuvintelor și la comprehensiune, rata de citire și alte observații;
- **să pregătească un plan de lecție**, pentru a ghida tutorele la fiecare sesiune de tutorat;
- **să asigure materialele** pentru fiecare tutore și copil tutorat;
- **să ofere tutorilor o sesiune de orientare și de instruire**, prin care să le pună la dispoziție idei de motivare și de relaxare a elevilor și despre modul de desfășurare a activității de predare;
- **să observe și să supravegheze sesiunile de tutorat**, cu alte cuvinte învățătorul (profesorul) va trebui să fie prezent la sesiunile de tutorat, pentru a trece de la o pereche de tutore-copil la alta;
- să regleze procesul și să ofere sugestii și, ocazional, să prezinte cîte o activitate;
- **să pregătească un nou plan de lecție** și un set de materiale pentru fiecare pereche;
- **să monitorizeze și să evalueze periodic progresul elevilor.**

FORMATUL UNEI ȘEDINȚE DE TUTORAT

Sesiunile de tutorat pentru elevii mici au, de obicei, un meniu standard de tipuri de activități, deoarece aceștia vor trebui să exerseze recunoașterea cuvintelor, comprehensiunea și fluența – chiar dacă la niveluri diferite de dificultate. De asemenea, s-ar putea să aibă nevoie de dezvoltarea unor concepte emergente de literație. Cititorii mai mici reacționează bine la patru sau cinci activități în decursul unei sesiuni de tutorat.

Pentru cititorii mai avansați, accentul tutoratului va varia în funcție de rezultatul evaluării.

Sesiunile de tutorat vor trebui efectuate de cel puțin 3 ori pe săptămîină, pentru perioade de 30-45 minute. Fiecare sesiune va conține în esență același set de tipuri de activități, deși ele pot varia.

PENTRU CITITORII MICI

Într-o situație ideală de tutorat, învățătorul va avea mai multe cărți interesante la diferite niveluri de dificultate, pentru a corespunde abilităților de citire ale elevilor. Dacă aceste cărți nu sînt disponibile, tutorele sau învățătorul pot recurge la dictări și alte tehnici, pentru a produce materiale de care este nevoie, întru a sprijini elevii care învață să citească la nivelul potrivit.

Utilizarea experienței limbajului

În majoritatea țărilor, numărul de cărți pentru copii adecvat nivelului lor de lectură este foarte mic. Dar, chiar și în absența lor, putem lucra bine pentru a-i ajuta pe copii să progreseze cu cititul.

Iată o sugestie de lucru cu un elev sau cu un grup mic, folosind experiența limbajului.

Recițiți un text dictat de un copil (5-7 minute). Textul poate fi extins și corectat. Dacă elevul demonstrează un anumit nivel de citire, textul va trebui scris la nivelul de instruire al aceluși copil.

Studiați cuvintele (5-7 minute). Copilul sortează cuvintele și efectuează exerciții de construire a cuvintelor, pentru a-și lărgi vocabularul recunoscut instantaneu sau pentru a-și dezvolta abilitatea de a decodifica cuvinte. Cuvintele de studiat vor rezulta din studiul atent al dificultăților și punctelor tari ale copilului la citit și scris.

Efectuați o activitate de scriere (5-7 minute). Copilul exersează scrisul, pentru a explora legătura între litere și sunete și a se obișnui cu ortografierea anumitor cuvinte.

Citiți un text mai provocator (mai dificil) (5-7 minute). Citiți un text (din manual sau o carte) la nivelul de instruire al copilului.

Citiți cu voce tare pentru elev (5-7 minute). Puteți citi o poveste sau un text cu informații despre o temă de interes, care poate servi ca punct de plecare pentru textul pe care copilul vi-l va dicta.

(La fiecare a doua sesiune) Scrieți un alt text după dictare (7-10 minute): o întâmplare la care copilul a fost prezent sau despre care a auzit, un cântec care îi place sau o poveste repovestită de el.

Recitați textul dictat pentru copil (5 minute). Textul pe care copilul tocmai l-a dictat poate fi recitat de el cu sprijinul tutorelui.

UTILIZAREA CĂRȚILOR CU DIVERS GRAD DE DIFICULTATE

Citiți o carte ușoară (5-7 minute). Copilul va citi o carte la nivel independent, va discuta despre text sau va răspunde la întrebări de comprehensiune.

Citiți o carte mai dificilă (10-12 minute). Copilul citește o carte mai dificilă la nivelul de instruire. Tutorele ajută copilul cu tehnici de susținere („eșafodaj”).

Efectuați o activitate de scriere (5-7 minute). Copilul exersează scrisul, pentru a explora legătura dintre litere și sunete și sistemul de ortografiere în limba respectivă.

Efectuați o activitate de studiu al cuvintelor (5-7 minute). Copilul se joacă sortind cuvinte și practicînd jocuri de construire a cuvintelor ca exercițiu de dezvoltare a vocabularului instantaneu și a abilităților de decodificare.

Răsfoiți o carte provocatoare, mai dificilă pentru ședința următoare (5 minute). Învățătorul/tutorele răsfoiește cartea cu copilul, uitîndu-se la imagini și folosind alte strategii de trecere rapidă a acesteia pentru a-l pregăti să citească o carte mai dificilă la sesiunea următoare la nivelul lui de instruire.

Citiți cu voce tare pentru copil (7 minute). Tutorele citește cu voce tare dintr-o carte interesantă, care depășește nivelul de citire al copilului, pentru a modela cititul fluent și pentru a-i oferi copilului ocazia de a auzi cuvinte noi și a descoperi noi modele de limbaj.

Activități de destindere, energizante

I. CREAREA COMUNITĂȚII DE ÎNVĂȚARE. ACTIVITĂȚI PENTRU GRUPURI MARI

(A) ACTIVITATE DE ÎNCEPUT PENTRU GRUPURI MARI: „GĂSIȚI PE CINEVA CARE ...”

Activitatea de „spargere a gheții” poate fi folosită la începutul anului de studiu. Scopul este de a-i da fiecărui copil ocazia de a-i aborda pe ceilalți, pentru a le pune întrebări și pentru a scrie și reține unele dintre nume. Poate dura în jur de 20 de minute, depinde de cât de realiste sînt întrebările.

Instrucțiuni pentru pedagog:

Aveți o foaie cu 10 sarcini, fiecare constînd în a găsi o persoană care să se potrivească unei anumite descrieri. De exemplu, „...cineva care nu bea niciodată lapte”. Adresați-vă oricărui participant pentru a-i pune întrebarea. De îndată ce veți găsi persoana care nu bea niciodată lapte, aflați-i numele și scrieți-l pe fișa dumneavoastră. Puteți să-i puneți mai multe întrebări – poate aveți noroc! Pe de altă parte, posibil ca unele întrebări să nu-și găsească corespondent. Cînd copilul completează lista sau renunță la sarcină, se poate așeza la loc.

GĂSIȚI PE CINEVA CARE...

NUME

...nu se uită niciodată la televizor	
...știe să meargă pe bicicletă/să înoate	
...are un frate	
...este un bun recitator	
...citește bine	
...iubește/adoră pisicile	
...este un bun sportiv/ă	
...se trezește întotdeauna devreme	
...nu poate suferi ciocolata	
...cîntă bine	

Notă:

Puteți alege și alte descrieri distincte, aplicabile grupului cu care lucrați.

(B) BLAZONUL

Scop: cunoaștere reciprocă, prezentare la început de an școlar

Durata: 10-15 minute

Mărimea grupului: nelimitată

Materiale necesare: o coală de hîrtie cu conturul unui blazon pentru fiecare participant, creioane colorate

Instrucțiuni: Explicați copiilor ce este un blazon, arătați-le un model. Cereți fiecărui participant să își proiecteze/deseneze propriul blazon, pe care să reprezinte ceea ce îl caracterizează. După ce au terminat de desenat, participanții vor forma grupuri de cîte patru-cinci și își vor prezenta fiecare blazonul. La încheierea prezentărilor în grup, cereți participanților să propună 3-4 blazoane mai interesante, care vor fi prezentate în fața întregii clase.

Variațiuni: În loc de contur de blazon, se poate oferi o coală cu conturul unui tricou cu mîneacă scurtă, instrucțiunile fiind de a-și proiecta și reprezenta pe „tricou” logo-ul propriu.

Sugestii: Dacă aveți la dispoziție mai puțin timp, puteți cere participanților să își expună blazonul fără a face prezentările în grupuri. În ambele cazuri, tricourile sau blazoanele pot fi afișate pe perețele sălii, iar participanții pot fi încurajați să remarce lucruri drăguțe pe tricourile/blazoanele colegilor (de exemplu: „Îmi place că ți-ai desenat o minge. Și mie îmi place fotbalul”).

(C) CE MĂ REPREZINTĂ

Scop: cunoaștere reciprocă, prezentare la început de an școlar

Durata: 10-15 minute

Mărimea grupului: 50 persoane

Materiale necesare: 6-10 imagini, în funcție de mărimea grupului, reprezentînd animale (mămuță, tigr, vultur, taur, cal, cocoș și alte animale, preferabil din horoscopul chinezesc), lipite pe pereții sălii în locuri suficient de distanțate, astfel încît grupurile să nu se deranjeze între ele; o coala de hîrtie mare și un instrument de scris pentru fiecare grup de „animale”.

Instrucțiuni: Cereți fiecărui participant să se identifice cu unul din animalele prezentate, postîndu-se lîngă imaginea care reprezintă acel animal și, cînd grupurile s-au definitivat, să explice colegilor de ce se identifică cu animalul respectiv. În urma discuțiilor, grupul va desemna pe coala de hîrtie 4-5 trăsături comune menționate de toți membrii grupului și vor desemna un „purtător de cuvînt” care să expună acele trăsături întregii clase.

Variațiuni: În loc de animale, puteți alege plante, arbori, roci, culori etc.

Sugestii: Esența exercițiului este comunicarea directă între membrii grupului și identificarea unor trăsături comune celor care s-au raliat unei imagini. Prezentările pot fi scurte, ele se pot rezuma la citirea acelor 4-5 trăsături comune sau se pot extinde la menționarea unor diferențe identificate între membrii grupului.

II. ACTIVITĂȚI PENTRU GRUPURI MICI. SĂ NE CUNOAȘTEM MAI BINE!

(A) UN LUCRU PE CARE NU L-AI PUTEA GHICI DOAR UITÎNDU-TE LA MINE...

Acest exercițiu de „spargere a gheții” este recomandabil atunci cînd se formează grupuri mici și dorim ca fiecare persoană din grup să cunoască numele colegilor și să aibă un element de identificare; se aplică unui grup de 6-12 participanți și nu ar trebui să dureze mai mult de 10 minute.

Instrucțiuni pentru grup:

Ne vom spune numele și vom încerca să ne amintim numele tuturor persoanelor. Ar fi de ajutor, dacă

ați adăuga unele informații în conexiune cu numele. Vă rog să ne spuneți un lucru despre voi pe care nu l-am ghici la prima vedere. Evitați confesiunile pe care le-ați putea regreta! Încep eu:

Numele meu este și un lucru pe care nu l-ați ghici despre mine la prima vedere este că sînt pasionat de insecte.

(B) ADEVĂRAT ȘI FALS

Este o variațiune a aceleiași situații, în care fiecare persoană dă o informație adevărată și una falsă despre ea însăși, ceilalți urmînd s-o aleagă pe cea adevărată.

Numele meu este Am fost jongler și sînt pasionat de insecte. Care afirmație este adevărată?

(C) UN LUCRU DE CARE SÎNT MÎNDRU/Ă

Este o altă variațiune în care persoana își dă numele și adaugă un lucru de care este mîndră.

Numele meu este ... și sînt mîndru/ă, pentru că am meșterit o casuță pentru vrăbiuțe.

(D) VECINUL MEU ESTE ...

Această activitate este destinată, de asemenea, unui grup mic. Copiii sînt împărțiți pe perechi pentru a-și împărtăși informații, timp de două minute fiecare. Apoi, fiecare urmează să-și prezinte partenerul în fața grupului. Inițial, lucrul în perechi durează 5 minute și tot atîtea minute se alocă pentru prezentările în grup.

(E) DACĂ NU VENEAM AICI ...

Această variațiune a aceleiași situații le cere copiilor să se prezinte și să adauge ce ar face în mod normal în aceeași perioadă (cînd nu sînt prezenți la ore).

Numele meu este și, dacă nu eram la ore, m-aș fi dus acasă să iau prînzul și mi-aș fi salutat vecinii.

(F) SĂ NE AMINTIM NUMELE FIECĂRUIA

Într-un grup de pînă la cincisprezece persoane, această variațiune poate fi o provocare interesantă. Fiecare persoană își spune numele și un detaliu: „Eu sînt Daniel și pe sora mea o cheamă Daniela?”. Dar, totodată, trebuie să-și amintească numele și detaliile menționate de vorbitorii anteriori. Pînă la ultima persoană, lista devine destul de lungă, dar repetarea ajută la fixarea în memorie a informației.

(G) DACĂ AR FI ..., AR FI ...

Scopul acestui exercițiu este, pe de o parte, înviorarea, pe de altă parte – întărirea sentimentului de siguranță în grup. Exercițiul poate dura 10-15 minute și poate fi efectuat cu un grup de 15-20 copii care se cunosc destul de bine. Aveți nevoie de o coală de hîrtie cu următoarele fraze (sau altele asemănătoare) incomplete:

Dacă ar fi o culoare, ar fi... .
Dacă ar fi o carte, ar fi... .
Dacă ar fi o plantă, ar fi... .
Dacă ar fi un animal, ar fi... .
Dacă ar fi o clădire, ar fi... .
Dacă ar fi o piesa muzicală, ar fi... .
Dacă ar fi un fel de mâncare, ar fi... .
Dacă ar fi o băutură, ar fi... .
Dacă ar fi o persoană renumită, ar fi... .
Dacă ar fi cetățeanul unei alte țări, ar fi... .

Instrucțiuni: Cereți fiecărui copil să se gândească la un coleg și să definească persoana, completând frazele de mai sus. După ce le-au completat, citesc pe rând definițiile, fără să numească persoana la care s-au gândit, iar colegii vor încerca să identifice persoana descrisă.

Variațiuni: Dacă grupul e mai numeros, în loc să se gândească la o persoană, copiii se pot împărți în echipe care ar avea ca sarcină să descrie pe cineva dintr-o altă echipă, astfel încât fiecare echipă să descrie aceeași persoană și să aibă un membru descris de altă echipă.

Sugestii: Esența exercițiului este exersarea imaginației. Va trebui să acordați atenție felului în care se completează frazele, pentru a evita situațiile în care copiii s-ar putea jigni unii pe alții.

(H) CINE SE AFLĂ ÎN SPATELE PARAVANULUI?

Scop: înviorare

Durata: 5-10 minute

Mărimea grupului: 15-20 persoane

Materiale necesare: o pătură, un cearșaf mai gros (prin care să nu se vadă)

Instrucțiuni: Grupul este împărțit în două echipe egale. Conducătorii de joc (2 persoane) întind pătura astfel încât ea să formeze un paravan între cele două echipe. Acestea desemnează, pe rând, câte o persoană care să se apropie de pătură. În momentul în care conducătorii de joc coboară pătura, participanții pitiți în apropierea paravanului trebuie să strige cât mai repede numele persoanei aflate de cealaltă parte a paravanului. Cel care strigă primul numele va „captura” persoana din echipa opusă.

Esena exercițiului este mișcarea și agerimea.

(J) AM ADUS O SCRISOARE PENTRU CINEVA CARE...

Scop: înviorare, mișcare

Durata: 5-10 minute

Mărimea grupului: cca. 20 persoane

Materiale necesare: scaune așezate în cerc, cu unul mai puțin decât numărul participanților

Instrucțiuni: Membrii grupului, cu excepția unei persoane, se așază pe scaunele puse în cerc. Persoana care începe jocul va sta în mijlocul cercului și va spune: “Am adus o scrisoare pentru cineva care ...”.

Posibile completări:

- poartă pantaloni negri;
- poartă ochelari;
- a băut lapte la micul dejun;

- are cel puțin doi frați/două surori;
- are litera G în nume;
- are ochi verzi ...

Condiția esențială pentru completarea propoziției este ca persoana din mijlocul cercului să aibă acea trăsătură. De exemplu, doar o persoană cu ochi verzi va putea spune: „Am primit o scrisoare pentru cineva care are ochi verzi”.

Persoanele care se identifică cu descrierea făcută de persoana din mijlocul cercului se vor ridica de pe scaun și vor încerca să ocupe scaunul rămas liber. Cel care nu reușește să se așeze, va rămâne în interiorul cercului și va fi cel care va „aduce următoarea scrisoare”.

Esența exercițiului este mișcarea și agerimea.

III. ACTIVITĂȚI DE ÎNVIORARE

(A) „FIE CA SOARELE SĂ STRĂLUCEASCĂ DEASUPRA...”

Exercițiul impune spațiu pentru un cerc la care participă toată lumea. De exemplu, vorbitorul spune: „Fie ca soarele să strălucească deasupra celor cu părul negru, iar toți cei cărora li se potrivește descrierea dată intră în mijlocul cercului pentru scurt timp, apoi se alătură cercului. Strigarea continuă cu o serie de caracteristici sau calități specifice copiilor.

(B) „SALATĂ DE FRUCTE/LEGUME”

Copiii se așază pe scaune într-un cerc. Fiecare primește denumirea a șase sau opt fructe. Persoana din centru nu are scaun, deci poate să strige nume de fructe. De exemplu, „banane”, moment în care toate „bananele” trebuie să se ridice și să-și schimbe locul, în timp ce vorbitorul încearcă să ocupe unul din scaunele lor. Persoana rămasă în centru devine noul vorbitor. Ocazional, unul dintre vorbitori poate spune „salată de fructe”, ceea ce înseamnă că toată lumea trebuie să-și schimbe locurile.

(C) CÎNTECELE și secvențele melodice/acțiunile repetate sînt atractive, dar trebuie să fie simple și scurte. **Ghicirea jocurilor** poate fi, de asemenea, o activitate care înviorează. De exemplu, ghicirea unui obiect ascuns într-o cutie sau la ce obiect sau persoană se gîndește vorbitorul, existînd restricția de a se adresa doar 20 de întrebări sau de a primi doar răspunsuri da/nu.

(D) ÎNVIORARE

Activitatea apelează la tehnica „bulgărelui de zăpadă” și începe cu o pereche continuînd cu dublarea perechilor în grupuri de patru persoane, apoi a grupurilor pentru a se ajunge la opt membri (dacă acesta este numărul stabilit pentru activitate.) Este nevoie de spațiu pentru a mișca scaunele spre a face loc grupurilor mai mari. Perechea este rugată să dea unul altuia răspunsul la întrebarea: „Ce vei face peste zece ore?” (un minut pentru fiecare).

Grupul de patru persoane trebuie să-și împărtășească: „Ce vei face peste zece zile? (două minute pentru fiecare).

Grupul de opt persoane trebuie să-și împărtășească: „Ce vei face peste zece ani?” (e nevoie de mai mult timp, deoarece copiii trebuie mai întîi să se gîndească, timp de cîteva minute fiecare).

(E) ACTIVITATE FINALĂ DUPĂ O ACTIVITATE DE GRUP TERMINATĂ CU SUCCES

Dacă învățătorul este încrezător în caracterul pozitiv al relațiilor între membrii grupului și al atmosferei, o activitate finală poate fi să i se dea fiecărei persoane un număr suficient de carduri pentru a le scrie colegilor câte un mesaj: „Am apreciat cel mai mult la munca ta ...” sau „Mi-a plăcut să lucrez cu tine, deoarece ...”. Participanții scriu mesajele într-un spațiu privat, apoi le lipesc pe spatele oamenilor interesați. Toți vor pleca cu mesaje pozitive lipite pe spate. Dacă cineva este lăsat deoparte, scrieți dvs. mesaje acelor copii sau, bineînțeles, evitați această activitate cu totul.

ÎN LOC DE EPILOG

Plectrude este o fetiță de șapte ani, care frecventează școala.

După câteva luni, cei mai mulți copii începeau să descifreze literele și să le scrie. Plectrude însă părea că a decis că lucrurile astea nu o priveau: când îi venea rîndul și când învățătoarea îi arăta o literă scrisă pe tablă, ea pronunța un sunet la întâmplare, totdeauna un sunet care nu era cel corect, cu o lipsă de interes prea evidentă.

Învățătoarea vru să-i vadă pe părinții acestei eleve leneșe.

- Dacă lucrurile continuă la fel, va trebui să repete cursul pregătitor! anunță învățătoarea.
- Mai poate fi evitată repetarea cursului pregătitor? întrebă mama ei.
- Desigur. Dacă reușește să citească literele înainte de sfîrșitul anului școlar.
- Le va citi, doamnă. E aici ceva ciudat. Fetița pare totuși foarte inteligentă, zise tatăl.
- Problema e că nu o interesează învățătura.

Mama veni acasă și luă din camera ei o carte groasă și mare, publicată în secolul trecut.

O luă pe fetiță pe genunchi și, împreună cu ea, răsfoi cu sfințenie culegerea de basme cu zîne. Avu grijă să nu i le citească, ci doar să-i arate foarte frumoasele lor ilustrații.

În viața copilului se produse un adevărat șoc: mai fermecată decît fusese vreodată, descoperi acele prințese prea minunate pentru ca tălpile lor să poată atinge pămîntul și care, închise în turnul lor, le vorbeau unor păsări albastre care erau, de fapt, niște prinți sau se deghizau în slujnice ca să ne apară, peste câteva pagini, încă și mai sublime.

După două zile, creierul lui Plectrude știu să se folosească de acele litere plicticoase și inutile, pe care crezuse că nu le asimilase în clasă, și să găsească o coerență între litere, sunete și sens. După două zile, ea citea cartea mult mai bine decît cele mai bune eleve. **Așadar, pentru a ajunge la cunoaștere, nu există decît o cheie: dorința.**

Cartea de povești îi apăruse ca un îndreptar pentru a deveni ea însăși asemenea uneia dintre prințesele din ilustrații. Fiindcă lectura îi era de acum înainte necesară, inteligența ei o asimilase.

Peste două zile, învățătoarea trebui să constate minunea care avusese loc: eleva cea leneșă, singura care nu izbutea să identifice vreo literă, citea acum ca o elevă premiantă.

(Amelié Nothomb)

BIBLIOGRAFIE

1. Barnhart, J. E. (1991). Criterion-related validity of interpretations of children's performance on emergent literacy tasks. Journal of Reading Behavior, 23, 423-444.
2. Buehl, D. (2001). Classroom strategies for interactive learning. Newark, DE: International Reading Association.
3. Carter, E. (2004). Teaching reading for primary school teachers. Paris: UNESCO.
4. Clarke, L.K. (1988). Invented versus traditional spelling in first graders' writings: effects on learning to spell and read. Research in the teaching of English, 22, 281-309.
5. Clay, M. (1990). Sand. Portsmouth, NH: Heinemann.
6. Clay, M. (1990). Stones. Portsmouth, NH: Heinemann.
7. Clay, M. M. (1990). The Early Detection of Reading Difficulties. Portsmouth, NH: Heinemann.
8. Clay, M. M. (1993) Reading Recovery: a guidebook for teachers in training. Portsmouth, NH: Heinemann.
9. Crawford, A. N. (1994). Estrategias para promover la comprensión lectora en estudiantes de alto riesgo. Lectura y Vida, 1/1, 21-27.
10. Crawford, A. N. (1985). Fórmula y gráfico para determinar la comprensibilidad de textos del nivel primario en castellano. Lectura y Vida, 6/4, 18-24.
11. Fountas, Irene, and Gay Su Pinnell (1996).. Guided reading. Portsmouth, NH: Heinemann.
12. Gibson, E. and H. Levin. (1975). The Psychology of reading. Cambridge: MIT Press.
13. Gillet, J. W., Temple, C., & Crawford, Alan N. (2004). Understanding reading problems: Assessment and instruction. Boston: Allyn and Bacon
14. Gunning, T. G. (2000). Creating literacy instruction for all children. Boston: Allyn and Bacon.
15. Halliday, M.A.K. (1975). Learning how to mean.
16. Holdaway, D. (1979). Foundations of literacy. Sydney: Ashton-Scholastic.
17. Juel, C. (1988). Learning to read and write: A Longitudinal study of 54 children from first through fourth grades. Journal of educational psychology, 80, 415-447 (1988).
18. Liberman, I., D. Shankweiler, F. Fischer, and B. Carter (1974). Explicit Syllable and Phoneme Segmentation in the Young Child. Journal of experimental child psychology, 18, 201-212.
19. Morris, R.D., and Perney, J. (1984). Developmental spelling as a predictor of first grade reading achievement. The Elementary School Journal, 84, 441-457.
20. Morris, R. D. (1992). What constitutes 'at risk:' screening children for first grade reading intervention. Best practices in speech-language pathology 2, 43-51.
21. Mueller, V. (1993). "Monstruo no puede dormir," en Cataplum (R. Barrera y A. Crawford). Boston: Houghton Mifflin.
22. Ogle, D. M. (1993). Estrategias de lectura acerca del mundo real: el texto expositivo. Lectura y Vida, 14/1, 23-26.
23. Pellegrini, Anthony, and Lee Galda. (1999). The development of school-based literacy : a social ecological perspective. New York: Routledge.
24. Read, C. (1975). Children's categorization of speech sounds in English. Urbana, IL: National Council of Teachers of English.
25. Santa, C. M. (1988). Content reading including study systems: Reading, writing and studying across the curriculum. Dubuque, IA: Kendall/Hunt.
26. Stauffer, R. (1975). The language experience approach to the teaching of reading. New York: Harper and Row.

27. Stanovich, K. E. (1986). Matthew effects in reading: Some consequences of individual differences in the acquisition of literacy. Reading Research Quarterly, 21, 360-406.
28. Stanovich, K.E. (1992). Are we overselling literacy? In C. Temple and P. Collins, Stories and readers. Norwood, MA: Christopher-Gordon.
29. Stasz, B. (2002). Writing our lives. New York: Open Society Institute.
30. Stein, N.L. and C.G. Glenn (1979). An analysis of story comprehension in elementary school children. In R. Freedle (Ed.). New directions in discourse processing (Vol. II). Norwood, NJ: Ablex, 1979.
31. Sulzby, E. (1985). Children's emergent reading of favorite storybooks: a developmental study. Reading research quarterly, 20, 458-479.
32. Teale, W. H., and E. Sulzby (1986). Emergent literacy: writing and reading. Upper Saddle River, NJ: Ablex.
33. Temple, C., R. Nathan, N. Burris, and F. Temple (1993). The beginnings of writing. Boston: Allyn and Bacon.
34. Temple, C., D. Ogle, A. Crawford, and P. Freppon (2005.). All children read. Boston: Allyn and Bacon.
35. Tompkins, G. (2000). Teaching writing: balancing process and product. Columbus, OH: Merrill.
36. Triemann, R., and A. Zukowski. (1996). Children's sensitivity to syllables, onsets, rimes, and phonemes. Journal of experimental child psychology. 61, 193-215.
37. Vellutino, F.R., Scanlon, D.M., Sipay, E., Small, S., Pratt, A., Chen, R., and Denckla, M. (1996). Cognitive profiles of difficult to remediate and readily remediated poor readers: Early intervention as a vehicle for distinguishing between cognitive and experiential as basic causes of specific reading disability. Journal of educational psychology, 88, 601-638.
38. Wagner, B.J. (1976). Drama as a Learning Medium. Washington: National Education Association.
39. Walsh, D., G. Price, and M. Gillingham (1988). The critical but transitory importance of letter naming. Reading research quarterly. 23 (1), 108-122.
40. Whitehurst, G. J., and Lonigan, C.J. (2001). Emergent literacy: From pre-readers to readers. In S.B. Neuman and D. K. Dickinson (Eds.). Handbook of early literacy research. New York: Guilford Press.

BIBLIOGRAFIE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

1. Charles TEMPLE, Jeannie L. STEELE, Kurtis S. MEREDITH. Aplicarea tehnicilor de dezvoltare a gândirii critice. Ghidul IV. Supliment al revistei "Didactica Pro...", nr. 8, 2003.
2. Charles TEMPLE, Jeannie L. STEELE, Kurtis S. MEREDITH. Învățarea prin colaborare. Ghidul III. Supliment al revistei "Didactica Pro...", nr. 7, 2002.
3. Charles TEMPLE, Jeannie L. STEELE, Kurtis S. MEREDITH. Strategii de dezvoltare a gândirii critice. Ghidul II. Supliment al revistei "Didactica Pro...", nr. 2, 2002.
4. Charles TEMPLE, Jeannie L. STEELE, Kurtis S. MEREDITH. Inițiere în metodologie. Lectură și scriere pentru dezvoltarea gândirii critice. Ghidul I
5. Tatiana CARTALEANU, Olga COSOVAN, Lia SCLIFOS, Loretta HANDRABURA, Nicolae CREȚU, Serghei LÎSENCO. Evaluarea în cheia dezvoltării gândirii critice. PRO DIDACTICA, seria GÎNDIRE CRITICĂ, 2005.
6. Tatiana CARTALEANU, Olga COSOVAN, Atelierul de lectură în demersul educațional. Strategii de dezvoltare a gândirii critice. PRO DIDACTICA, seria GÎNDIRE CRITICĂ, 2004.

